

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Informatieplicht ex artikel 6.3.a EVRM vanuit de EHRM-rechtspraak, de Belgische en de Nederlandse rechtspraak.

Fien Putzeys

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Bart SPRIET

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2021
2022

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Informatieplicht ex artikel 6.3.a EVRM vanuit de EHRM-rechtspraak, de Belgische en de Nederlandse rechtspraak.

Fien Putzeys

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Bart SPRIET

Samenvatting

Artikel 6.3.a EVRM schrijft een informatierecht voor, deze moet de verdachte gedurende een strafrechtelijke procedure instaat stellen om zijn verdediging op een adequate wijze voor te bereiden. Aan de verdachte moet zowel de feiten als de juridische kwalificatie worden meegedeeld. Verder bepaald artikel 6.3.a EVRM dat de informatie ook gedetailleerd moet zijn en spoedig moet worden meegedeeld.

Enkel indien de verdachte een kans heeft gehad om zich naar behoren te verdedigen zal het proces eerlijk zijn. Dit vereist kennis in hoofde van de verdachte.

De invulling van de verscheidene criteria van artikel 6.3.a EVRM worden in de verschillende rechtsstelsels aan andere nuances onderworpen. De vraag is nu als deze verschillende interpretaties nog steeds het recht op een eerlijk proces, zoals gewaarborgd in artikel 6 EVRM, beschermen.

Bij de invulling van de verschillende deelelementen van artikel 6.3.a EVRM wordt er, door het EHRM, voornamelijk naar de concrete situatie gekeken waar de verdachte zich in bevindt. Heeft de verdachte zich op een effectieve wijze kunnen verdedigen dan zal er geen schending van artikel 6 EVRM zijn, ook al zou in strikte zin niet aan de vereisten van artikel 6.3.a EVRM zijn voldaan. Artikel 6 EVRM moet *as a whole*, in zijn geheel bekeken worden. De mogelijkheid bestaat om gebreken van artikel 6.3.a EVRM later in de procedure nog te remediëren.

De informatieplicht voor het openbaar ministerie ontstaat vanaf dat de strafvordering is ingesteld, dit is reeds bij het gerechtelijk onderzoek. Toch ontstaat in de Belgische rechtsorde hier nog geen informatierecht. Dit informatierecht wordt veeleer doorgeschoven naar het inzagerecht in het strafdossier voor de verdachte. Dit is niet noodzakelijk in strijd met artikel 6 EVRM, daar de procedure *as a whole* bekeken moet worden.

Er bestaan geen wettelijke bepalingen die het informatierecht toekennen aan de verdachte gedurende de vonnisfase. De rechtspraak heeft gaandeweg wel verduidelijkt dat het voorwerp van de tenlastelegging steeds duidelijk moet zijn voor de verdachte. Waarbij de vrijwaring van de verdedigingsmogelijkheden voor de verdachte essentieel zijn. Deze toets is een indicatie dat het proces eerlijk zal verlopen. Echter, nuances zijn geboden. De rechtspraak voorziet in de mogelijkheid dat het openbaar ministerie voor de kennisgeving van de feiten kan verwijzen naar het strafdossier. Dit kan evenwel nooit een te algemene verwijzing zijn. Bijvoorbeeld: *voor meer informatie zie strafdossier*. De verdachte weet dan niet welke feiten of juridische kwalificatie uit het strafdossier hem ten laste worden gelegd. Hij zal zijn verdediging voorbereiden op een gok die hijzelf heeft gemaakt. Het proces kan niet eerlijk zijn als de verdachte zich niet adequaat heeft kunnen voorbereiden. Ook kunnen er vraagtekens worden geplaatst bij wat er dient te gebeuren indien het openbaar ministerie nalaat om een juridische kwalificatie op te nemen in de tenlastelegging, daar dit geen wettelijke verplichting inhoudt. Hier kan de verdachte ook niet het strafdossier raadplegen, daar het tot de taak van het openbaar ministerie behoort om te kwalificeren en niet voor de politie. De verdachte of de rechter zullen verduidelijking moeten vragen tijdens het proces.

Het Nederlands stelsel is enkel beoordeeld naar zijn vonnisfase. Zij kennen een sterke wettelijke verankering van de informatieplicht in artikel 261 NI.Sv. Ook hier heeft het verdedigingsaspect van de verdachte een weerslag gevonden. Desalniettemin zijn ook hier nuances geboden. Ten eerste bestaat er eveneens de mogelijkheid om te verwijzen naar het procesdossier in de tenlastelegging. Hierbij kan bovenstaande opmerking nogmaals gemaakt worden. Daarnaast heeft de grondslagleer¹ er toe geleid dat in de praktijk de officier van Justitie² de dagvaarding voorziet van talloze vangnetten en allerhande complexe formuleringen. Zodat de tenlastelegging nooit tot de vrijspraak kan leiden door het ontbreken van de feiten of delictsbestanddelen. Dit heeft tot zeer complexe dagvaardingen geleid die de onleesbaarheid voor de verdachte met zich meebrengt. Dit doet het recht op een eerlijk proces voor de verdachte teniet, daar hij de inhoud van de tenlastelegging niet langer kan begrijpen en dus zijn verdediging niet langer adequaat kan voorbereiden.

¹ Dit wil zeggen dat de rechter op een strikte manier gebonden is aan de dagvaarding. Wil de rechter de feiten onder een bepaald delictsomschrijving plaatsen, dan moeten alle bestanddelen van die delictsomschrijving in de tenlastelegging aanwezig zijn, zo niet kan de rechter de verdachte hiervoor niet veroordelen (art.348 en 350 NI.Sv).

² Gelijkend op de procureur des Konings naar Belgisch recht.

Dankwoord

Met de hulp en steun van anderen was deze masterthesis nooit tot stand kunnen komen.

Bijzondere dank gaat uit naar, Prof. Bart Spriet, voor het aanreiken van het ontwerp. Alsook wil ik graag mijn promotor, eveneens Bart Spriet, bedanken. Dit was de persoon waar ik naartoe kon met mijn vragen en diegene die me de nodige feedback verschafte om deze thesis tot (hopelijk) een goed einde te brengen.

Verder gaat mijn dank uit naar iedereen die de taak op zich heeft genomen gehad voor het nalezen van mijn werk.

Inhoudsopgave

DEEL I. ONDERZOEKSOPZET	1
I. INLEIDING.....	1
II. PROBLEEMSTELLING	3
III. ONDERZOEKSVORSTEL	4
IV. BEPERKINGEN	6
V. ONDERZOEKSMETHODE	7
VI. RELEVANTIE	8
DEEL II. ARTIKEL 6.3.A EVRM GEÏNTERPRETEERD DOOR HET EHRM.....	11
I. LEGITIMITEIT EUROPESE HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS.....	11
II. INHOUD	12
1. <i>Algemene toelichting</i>	12
2. <i>Ratione Materiae artikel 6.3.a EVRM</i>	12
3. <i>Toepassing artikel 6.3.a EVRM</i>	13
3.1. Aard en reden.....	13
3.2. Onverwijld	16
3.3. In bijzonderheden	17
3.4. Bijkomende opmerkingen	18
DEEL III. BELGIË EN NEDERLAND	21
I. ALGEMENE INLEIDING.....	21
II. BELGIË.....	23
1. <i>Toepassing van art. 6.3.a EVRM</i>	23
1.1. Inleiding	23
1.2. Toepassing	23
1.2.1. Aard en redenen.....	23
1.2.1.1. Vonnisfase	23
1.2.1.2. Gerechtelijk onderzoek	27
1.2.2. Onverwijld	27
1.2.2.1. Vonnisfase	27
1.2.2.2. Gerechtelijk onderzoek	28
1.2.3. In Bijzonderheden.....	28
1.2.3.1. Vonnisfase	28
1.2.3.2. Gerechtelijk onderzoek.....	31
2. <i>Sanctie</i>	32
2.1. Nietigheid door onduidelijkheden of gebrek aan precisie	32
2.1.1. Rechtstreeks dagvaarding	33
2.1.2. Gerechtelijk onderzoek: verwijzingsbeschikking	33
2.2. Miskenning onverwijld karakter	36
III. NEDERLAND	37
1. <i>Toepassing van art. 6.3.a EVRM</i>	37
1.1. Belang van de dagvaarding	37
1.2. Grondslagleer en gevolgen	37
1.3. Toepassing	40
1.3.1. Aard en reden.....	40
1.3.2. Onverwijld	44
1.3.3. In bijzonderheden.....	44
2. <i>Sanctie</i>	46
2.1 Tenlastelegging.....	46
2.2. Tijd- en plaatsaanduiding.....	48
2.3. Gebrek juridische kwalificatie.....	48

DEEL IV. NABESPREKING EN AANBEVELINGEN	51
I. CONFORMITEIT MET RECHTSPRAAK VAN HET EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS	51
1. <i>België</i>	51
1.1. Aard en Redenen	51
1.2. Onverwijld	51
1.3. In bijzonderheden	52
1.4. Gerechtelijk Onderzoek	53
2. <i>Nederland</i>	54
2.1. Aard en Reden	54
2.2. Onverwijld	55
2.3. In bijzonderheden	55
3. <i>Het Strafdossier en Procesdossier.</i>	56
3.1. Het Strafdossier	57
3.2. Het Procesdossier	58
4. <i>TUSSENCONCLUSIE</i>	58
II. BELGIË EN NEDERLAND IN RECHTSVERGELIJKEND PERSPECTIEF	60
1. <i>Verschillen en gelijkenissen</i>	60
1.1. Algemeen	60
1.2. Aard en reden	60
1.3. In bijzonderheden	61
1.4. Onverwijld	61
1.5. Sanctieregime	62
2. <i>Kan België iets leren?</i>	62
III. ARTIKEL 6.3.A EVRM IN DE CONTEXT VAN ARTIKEL 6 EVRM: SCHENDING OF NIET?	63
1. <i>Europees Hof voor de Rechten van de Mens</i>	63
1.1. Aard en Reden	63
1.2. Onverwijld	63
1.3. In Bijzonderheden	64
1.4. TUSSENCONCLUSIE	64
2. <i>België</i>	65
2.1. Vonnisfase	65
2.2. Gerechtelijk onderzoek	67
2.3. Sancties	67
2.4. Aanbevelingen	68
3. <i>Nederland</i>	69
3.1. Vonnisfase	69
3.2. Sancties	70
3.3. Aanbevelingen	71
4. CONCLUSIE	72
BIBLIOGRAFIE	75
BIJLAGE 1	89

Lijst met afkortingen

Art.	Artikel
Cass.	Hof van Cassatie
ECRM	Europese Commissie voor de Rechten van de Mens
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
Ger.W.	Gerechtelijk Wetboek
HR (NL)	Hoge Raad der Nederlanden
MvT	Memorie van toelichting
Nl.Sv.	Nederlands Wetboek van Strafvordering
Sr.	Nederlands Wetboek van Strafrecht
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Sw.	Strafwetboek

Lijst met Bijlagen

Bijlage 1 – Inhoud van de dagvaarding (Nederlands recht)

DEEL I. onderzoekopzet

I. Inleiding

1. Deze masterthesis beslaat het onderwerp van de voorziene informatieplicht ex. Artikel 6.3.a. EVRM en dit vanuit de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens³ alsook binnen de Belgische en Nederlandse rechtspraak.

2. Wie het EHRM zegt, zegt ook het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens.⁴ De ontstaansgeschiedenis van het EVRM is er één dat niet onbeschreven is gebleven. Het EHRM is de belangrijkste waakhond van het mensenrechtensysteem in Europa en vormt daardoor een hoeksteen binnen onze democratische rechtsstaat. De taak van het Europese Hof, dat in Straatsburg is gevestigd, bestaat erin het interpreteren van de rechten opgenomen in het EVRM. Bij een vastgestelde schending kan het EHRM de lidstaat veroordelen wegens de schending van de fundamentele rechten opgenomen in het EVRM.⁵

3. De ontstaansgeschiedenis van het EHRM past in de exponentiele groei van internationaal recht na de Tweede Wereldoorlog. Het zien van de gruwelijkheden tijdens deze oorlog deed bij de burger en de staten het bewustzijn groeien dat de bescherming van fundamentele rechten binnen een nationaal kader tekortschiet. Hiervoor was er nood aan een internationaal kader. In Europa werd deze bewustwording al snel omgezet in de oprichting van de Raad van Europa, waar de verschillende staten de beslissing namen om samen te werken. De Raad is opgebouwd rond drie principes namelijk: respect voor de rechten van de mens, democratie en de rechtsstaat. Deze drie principes werden samengebracht in wat sommige weleens het meesterwerk van de Raad noemen: het EVRM.⁶ Het voornaamste doel van het EVRM was tweeledig. Ten eerste trachtte men door de oprichting van het EVRM de gruwelijkheden van de Tweede Wereldoorlog te voorkomen en een eventuele herhaling te vermijden. Overigens trachtte men ook de burger te beschermen tegen machtsmisbruik van de overheid.⁷

4. Zoals de naam van het Verdrag doet vermoeden, heeft het betrekking op de fundamentele vrijheden en rechten van de mens. Deze fundamentele rechten kunnen slechts gegarandeerd worden indien er ook een orgaan is waarvoor men deze rechten kan afdwingen. Oorspronkelijk waren er twee organen bevoegd om toe te zien op de naleving van deze rechten door de lidstaten: het EHRM

³ Hierna EHRM

⁴ hierna EVRM

⁵ Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 159.

⁶ S.SMIS, C.JANSSENS, S.MIRGAUX en K. VAN LAETHEM, *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, p216-224; A. DEN HARTOG, *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, MAKLU uitgevers, 1992, 31.

⁷ S.SMIS e.a., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 224.

en de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens. Echter werd het ECRM afgeschaft in 1994.⁸ Dit neemt niet weg dat de rechtspraak van het ECRM tot op heden nog geen invloed heeft op de huidige interpretatie van het EVRM.

Krachtens artikel 19 EVRM heeft het Hof de toezichtsfunctie, zij is bevoegd om toe te zien op de naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit het EVRM. De arresten zoals geveld door het EHRM zijn bindend voor desbetreffende lidstaten.⁹

5. Deze masterthesis legt de nadruk op artikel 6.3.a EVRM, wat een informatieverlichting inhoudt voor de staten in kader van een strafrechtelijke procedure. Artikel 6.3.a EVRM moet gelezen worden in het ruimer kader van artikel 6 EVRM, het recht op een eerlijk proces.

Artikel 6 EVRM speelt een cruciale rol in de rechtspraak van het EHRM. Het Hof stelt zelf dat het om de "*fundamental principle of the rule of law*" gaat en dat het "*a prominent place in a democratic society*" inneemt.¹⁰ Wat lid 2 en lid 3 van artikel 6 EVRM zo bijzonder maakt is dat ze specifiek betrekking hebben op de strafprocedure. In lid 3 worden er enkele procedurele garanties gewaarborgd voor de verdachte, om zo het recht op een eerlijk proces te garanderen. Dit is een niet-exhaustieve lijst.¹¹

Artikel 6.3.a EVRM luidt als volgt:

Eenieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, heeft ten minste de volgende rechten

a) **Onverwijld**, in een taal welke hij verstaat, en **in bijzonderheden**, op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging;¹²

Er zijn verschillende facetten die in het oog springen bij artikel 6.3.a EVRM, namelijk de verdachte moet op de hoogte worden gesteld van de aard en reden van wat hij verdacht wordt en dit in een taal die hij verstaat. Overigens moet de informatie onverwijld en in bijzonderheden gebeuren (Infra. Rn.7).

6. Het belang van artikel 6.3.a. EVRM spreekt voor zich. De informatieplicht gaat namelijk hand in hand met het recht op verdediging. Slechts indien men weet wat hem ten laste wordt gelegd, zowel de juridische kwalificatie als de concrete feitelijke omstandigheden, is men in staat om een verweer op te bouwen. Ook voor de rechtelijke saisine is de omschrijving van de aard en reden van groot belang. De rechter wordt immers *in rem* gevat. De ten laste gelegde feiten bepalen de saisine van de rechter en niet de strafrechtelijke kwalificatie.¹³

⁸ Protocol 11 in werking getreden op 1 november 1998; A. DEN HARTOG, *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, MAKLU uitgevers, , 1992, 33; S.SMIS e.a., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 278.

⁹ Artikel 46 EVRM.

¹⁰ EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *Golder v. United Kingdom* §24; EHRM 9 oktober 1979, nr. 6289/73 *Airey t. Ierland*, § 24; S.SMIS, ea., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 254..

¹¹ S.SMIS, ea., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011,258.

¹² Eigen onderlijning en cursivering

¹³ Cass. 23 mei 2001, *Arr. Cass.* 2001,994; Cass. 6 september 2005, *Arr. Cass.* 2005, nr.408; Cass. 20 februari 2007, *Arr. Cass.* 2007, nr. 104; Cass. 12 januari 2010, *Arr. Cass.* 2010, nr.22; Cass. 21 januari 2014

Een onduidelijke tenlastelegging kan dan ook vergaande gevolgen hebben, die onder bepaalde omstandigheden zelf de nietigheid van de dagvaarding kan teweegbrengen (Infra Rn.76 ev.).¹⁴

II. Probleemstelling

7. Als men naar de bewoording van artikel 6.3.a EVRM kijkt, zijn er verschillende vraagtekens die gesteld kunnen worden. Zo kan men zich afvragen wat er juist met de *aard en reden* bedoeld wordt. Heeft het alleen betrekking op de ten laste gelegde feiten, de juridische kwalificatie ervan of beiden? De preambule van het EVRM brengt ons geen duidelijkheid daar nergens een definitie van terug te vinden is. Toch blijkt uit de rechtspraak een grote consensus over hoe deze begrippen moeten worden ingevuld.

Volgende invulling wordt over het algemeen aanvaard: de *aard* heeft betrekking op de juridische kwalificatie van de handeling, dus de wetsomschrijving. De *reden* verwijst naar de feitelijke handelingen die de verdachte ten laste worden gelegd en die de basis vormen voor de beschuldiging.¹⁵ Zowel de Belgische als de Nederlandse rechtspraak aanvaarden deze omschrijving.¹⁶ Minder duidelijk is hoe *onverwijld* en *in bijzonderheden* moeten worden geïnterpreteerd. Ook hier is er geen definitie van te vinden in de preambule van het EVRM, maar de vertaling geeft wel een indicatie. *Onverwijld* wordt in de Franstalige en Engelstalige vertaling van het EVRM als volgt vertaald: *dans le plus court délai* en *promptly*. Een letterlijke vertaling hiervan komt neer op zo spoedig mogelijk. In het bijzonderheden wordt op zijn beurt vertaald naar: *manière détaillée* en *and in detail*.¹⁷

De informatieplicht moet dus zo spoedig mogelijk en op een gedetailleerde wijze gebeuren. Veel wijzer uit deze bevindingen wordt men niet, want wat is spoedig en wanneer is iets op een gedetailleerde wijze beschreven? Spoedig en gedetailleerd worden in het woordenboek Van Dale respectievelijk beschreven als: '*binnen korte tijd*' en '*tot in de kleinste bijzonderheden*'.

Het is veeleer de rechtspraak die deze begrippen een invulling hebben gegeven. De nadruk in deze masterthesis zal dan ook vooral op deze rechtspraak liggen, net omwille van deze interpreterende functie.

8. Zoals in de inleiding al werd weergegeven kan, onder bepaalde omstandigheden, het gevolg van een gebrekkige informatieplicht de nietigheid van de dagvaarding zijn (Infra Rn. 76). Deze onduidelijkheid kan zowel betrekking hebben op de aard als de reden, maar welke gevolgen worden er gekoppeld aan een tenlastelegging die niet onverwijld of in bijzonderheden gebeurt? Het is noodzakelijk om te weten wanneer een tenlastelegging onduidelijk is en wat de gevolgen hiervan zijn. Er moet duidelijkheid worden verschaft over welke feitelijke handelingen ter kennis moet worden gegeven en wat de gedetailleerde wijze inhoudt. Alsook het spoedig karakter ervan. Dit alles zal uitvoerig besproken worden in het licht van deze masterthesis.

(P.12.1642.N), noot K. DE SCHEPPER, NC, 2015, 304; C. VAN DEN WYNGAERT, P. TRAEST en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2017, 1265.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy* § 59; EHRM 7 januari 2010, nr.20494/04, *Penev t. Bulgaria* §§ 33 en 42; A. DEN HARTOG, *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu uitgevers, 1992, 67.

¹⁶ Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), noot K. DE SCHEPPER, NC, 2015, 303.

¹⁷ art.6.3.a CEDH; art.6.3.a ECHR.

9. Hoe zit het in België met de verplichting van de rechter om steeds het correcte recht toe te passen?¹⁸ Indien er een wijziging van de kwalificatie gebeurt, is er dan een verwittiging aan de beklagde vereist? Hoe valt deze verplichting te rijmen dat de verdachte zo spoedig mogelijk ter kennis moet worden meegedeeld over de aard en redenen van de beschuldigingen?

10. Een doorlichting van artikel 6.3.a EVRM is dan ook noodzakelijk aangezien deze rechtstreeks verbonden staat met het recht op verdediging, wat een fundamentele waarborg moet zijn voor het recht op een eerlijk proces.

III. Onderzoeksvorstel

11. Uit bovenstaande probleemstelling komen volgende subonderzoeksvragen en centrale onderzoeksvraag voort.

12. Op de volgende subonderzoeksvragen tracht deze masterthesis een antwoord op te formuleren:

1. *Hoe wordt artikel 6.3.a EVRM uitgewerkt en geïnterpreteerd door de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de mens?*

Uitleg: Bij het lezen van artikel 6.3.a EVRM zijn er verschillende vragen die ik me stel. Wat wordt er juist bedoeld met de woorden *onverwijld, in bijzonderheden* en de *aard en reden*?

Dat er op een bepaalde wijze aan een informatieplicht moet worden voldaan is duidelijk, maar hoe moet deze juist worden ingevuld? Is de terbeschikkingstelling van de informatie voldoende of moet deze informatie ook daadwerkelijk ter kennis worden geven om te voldoen aan de verplichtingen van artikel 6.3.a EVRM? Daar er nergens een duidelijke omschrijving van de voorwaarden die opgesomd staan in artikel 6.3.a EVRM terug te vinden zijn in het verdrag zelf of in de voorbereidende werken zal ik vooral kijken naar de rechtspraak van het EHRM.

Aangezien het EHRM de interpreterende functie heeft alsook steeds het laatste woord behoudt wat de interpretatie van het EVRM betreft, (infra. Rn. 20) is het aangewezen om eerst deze interpretatie te onderzoeken.

2. *Hoe wordt artikel 6.3.a EVRM geïnterpreteerd door de Belgische rechtspraak en ligt deze interpretatie in lijn met de rechtspraak van het EHRM?*

Uitleg: Deze onderzoeksvraag gaat verder op bovenstaande onderzoeksvraag. Uit bovenstaande onderzoeksvraag zal de visie van het EHRM duidelijk worden. Om te weten of de Belgische informatieverplichting voldoet aan de vereisten van artikel 6.3.a en bijgevolg de interpretatie van het EHRM, zal er ook voornamelijk worden gekeken naar de rechtspraak van het Hof van Cassatie. Dit aangezien de Belgische informatieplicht geen wettelijke verankering kent. Dit neemt echter niet weg dat er in het Belgisch strafprocesrecht een informatieplicht ingeburgerd is. De directe werking

¹⁸ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 921.

van artikel 6.3.a EVRM zorgt voor een rechtstreekse doorwerking in de Belgische rechtsorde.¹⁹ Zoals in de probleemstelling reeds werd aangegeven worden de onduidelijkheden over artikel 6.3.a EVRM opgelost door de rechtspraak. De nadruk zal komen te liggen op de rechtspraak van het EHRM en Hof van Cassatie. Deze rechtsinstanties hebben de interpretatieve bevoegdheid.²⁰ Er wordt ook gekeken naar de verenigbaarheid van de mogelijkheid van de rechter om de tenlastelegging in de vonnisfase te wijzigen en de verenigbaarheid daarvan met het recht op verdediging.

3. *Op welke wijze interpreteert de Nederlandse rechtspraak artikel 6.3.a EVRM en kan de Belgische rechtspraak hier iets van leren?*

Uitleg: Het is steeds interessant om over de grenzen heen te gaan kijken, hoe daar bepaalde verplichtingen worden geïnterpreteerd. Het Nederlandse rechtstelsel is hiervoor aangewezen aangezien zij van in den beginne betrokken zijn geweest met het opstellen van het EVRM en de werking van het EHRM ten volle aanvaardden. Overigens hebben zij in tegenstelling tot België wel een specifieke rechtsgrondslag in hun wetboek Strafvordering dat een informatieverplichting voorschrijft. Er wordt onder andere gekeken naar wat de verschillen en gelijkenissen tussen beide rechtstelsels zijn. Daarnaast wordt er ook gekeken of de Nederlandse invulling beter aansluit met de idee van het EVRM dan de Belgische. Ik onderzoek of het wenselijk is om bepaalde oplossingen zoals geformuleerd in het Nederlands rechtstelsel te importeren naar het Belgische rechtstelsel.

13. Uit bovenstaande subonderzoeksvragen volgt de centrale onderzoeksvraag:

Beschermde de interpretatie van het artikel 6.3.a EVRM voorgeschreven informatieplicht door de rechtspraak van het EHRM, de Belgische alsook Nederlandse hoogste rechtspraak voldoende het recht op een eerlijk proces?

Uitleg: Uit de probleemstelling blijkt het belang van artikel 6 EVRM al. Het speelt een fundamentele rol in het afdwingen van onze rechten. De bescherming van dit recht spreekt dan ook voor zich. Hoewel lid 2 en 3 specifieke procedurele garanties formuleren in het strafprocesrecht, blijkt de invulling van deze leden niet altijd duidelijk. Het is de rechtspraak die heeft getracht deze onduidelijkheid te verhelpen door de bewoording van artikel 6.3.a EVRM te interpreteren. Het is relevant om te reflecteren naar deze rechtspraak en te kijken of de interpretatie de bestaande onduidelijkheden heeft weggewerkt, alsook als deze interpretatie wel het recht op een eerlijk proces daadwerkelijk garandeert.

Hiervoor is het noodzakelijk om te gaan kijken naar de invulling die de rechtspraak zelf heeft gegeven.

Het toezien op het recht van een eerlijk proces is een bevoegdheid die zowel nationale rechtbanken als het EHRM toekomt. Het EHRM kan in dit opzicht wel als hoogste rechtelijke instantie worden

¹⁹ S. SOTTIAUX, *Grondwettelijk recht*, Antwerpen, intersentia, 2021, 96; C. VAN DEN WYNGAERT en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 690.

²⁰ S. SMIS, e.a., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 229.; F. DERUYCK en Y. VAN LANDEGHEM, *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, 50.

aanzien, daar zij het laatste woord hebben over mogelijke problemen rond de bepalingen opgenomen in het EVRM. Indien de Belgische en Nederlandse invulling sterk afwijken van deze van het EHRM, is dit dan automatisch een schending van het recht op een eerlijk proces? Of is er een rechtvaardiging mogelijk? Er wordt gekeken naar de verschillen en gelijkenissen die elk hof²¹ geeft aan deze informatieplicht. Wat is de impact van de eventuele verschillen op het op informatie en daardoor op het recht op een eerlijk proces? Er wordt ook gekeken naar de rechtsgevolgen indien er sprake is van een onduidelijke informatieplicht of niet voldaan is aan de vereisten van artikel 6.3.a EVRM. Overigens wordt er gekeken of deze sancties te rijmen vallen met het recht op een eerlijk proces. Eveneens tracht ik ook om een aanbevelend component bij deze onderzoeksvraag te betrekken.

IV. Beperkingen

14. Het onderwerp beperkt zich duidelijk tot artikel 6.3.a EVRM, in de thesis zal het slechts *in globo* over artikel 6 EVRM gaan. Andere elementen van artikel 6 EVRM worden niet besproken.

Het is in het kader van deze masterscriptie niet mogelijk om alle rechtspraak van alle rechtscolleges te onderzoeken. Daarom wordt hier de focus gelegd op de hoogste rechtscolleges van zowel het Belgisch als Nederlands rechtssysteem. Dit omdat deze enerzijds een verklarende functie hebben en anderzijds ook de andere, lagere, rechtscolleges binden. Wat de Europese rechtspraak betreft, wordt er enkel gekeken naar de rechtspraak van het EHRM. Zij is immers belast met de taak om de begrippen opgenomen in het EVRM te interpreteren en uitleg te verschaffen.²²

15. Zoals uit de inleiding blijkt bestaat art. 6.3.a EVRM uit meerdere bestanddelen. Ondanks dat België een rijkelijke geschiedenis kent rond taalwetgeving leg ik de focus voornamelijk op de aard en reden, onverwijld en in bijzonderheden. In welke taal deze informatieplicht moet gebeuren wordt niet besproken in het kader van deze masterthesis. In de praktijk is hieromtrent maar weinig discussie over.²³

16. Kenmerkend voor het Belgisch en Nederlands strafprocesrecht is dat beide uiteenvallen in een onderzoeksfase en een vonnisfase. Deze masterthesis zal zich enkel focussen op de vonnisfase, omdat dit steeds een ingestelde strafvordering vereist. De vereiste van een ingestelde strafvordering is noodzakelijk voor de toepassing van artikel 6.3.a EVRM (*supra*. Rn. 26 ev.). Het einde van het gerechtelijk onderzoek in de onderzoeksfase van het Belgische strafprocesrecht wordt ook besproken. Het Nederlandse rechtssysteem kent geen gelijkaardige rechtspleging in de onderzoeksfase. De nadruk blijft in deze masterthesis voor het Nederlands systeem op de vonnisfase liggen, ook wel het eindonderzoek op de terechtzitting genoemd.

²¹ Hof van Cassatie, EHRM en Hoge Raad der Nederlanden

²² S. SMIS, e.a., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 229.

²³ Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), NC, 2015, noot K. DE SCHEPPER.

V. Onderzoeksmethode

17. Deze thesis zal voornamelijk een juridisch empirisch onderzoek betreffen waar er veel aandacht wordt besteed aan de relevante rechtspraak. Dit van zowel het Hof van Cassatie, EHRM en de Hoge Raad der Nederlanden. Door een grondige studie van de relevante rechtspraak probeer ik duidelijkheid te verschaffen in de onduidelijkheden rond artikel 6.3.a EVRM. Zoals eerder al uiteengezet is er in de Belgische wetgeving geen wettelijke verankering terug te vinden van deze informatieplicht. De onduidelijkheden die over deze informatieplicht doorheen de jaren zijn gerezen zijn dan ook opgelost door jurisprudentie.

Overigens betrek ik er ook een rechtsvergelijkende component bij, namelijk een externe rechtsvergelijking met het Nederlandse rechtstelsel. De keuze voor het Nederlandse rechtstelsel komt er omdat zij, net zoals België, vanaf het begin betrokken zijn geweest met het opstellen van het EVRM en de werking van het EHRM ten volle aanvaardden. De nadruk wordt gelegd op de studie van de rechtsleer en jurisprudentie. Alsook dat zij in tegenstelling tot België wel een wettelijke verankering hebben van de informatieplicht in strafprocedures.

18. In het kader van dit onderzoek zijn er verschillende types subonderzoeksvragen gesteld. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen theorievormende en beschrijvende onderzoeksvragen. Die hebben tot doel te onderzoeken of er doorheen de rechtspraak en algemene duidelijke invulling kan worden gegeven aan de termen opgenomen in artikel 6.3.a EVRM. Op deze wijze tracht ik de informatieverplichting op een systematische wijze weer te geven.²⁴

Een groot deel van deze masterthesis zal ook bestaan uit rechtsvergelijking waarbij het vooral om een externe rechtsvergelijking gaat. Enerzijds wordt er een vergelijking gemaakt tussen de Europese interpretatie en respectievelijk de Nederlandse of Belgische interpretatie. Anderzijds wordt er een vergelijking gemaakt tussen de Belgische en de Nederlandse invulling van de informatieplicht. Dit heeft voornamelijk tot doel om een evaluatie te kunnen doorvoeren van de Belgische informatieplicht om zo tot eventuele aanbevelingen te kunnen komen voor een betere toepassing van de informatieplicht in het Belgische rechtstelsel.

19. De centrale onderzoeksvraag is op zijn beurt vooral een externe vergelijkende onderzoeksvraag, waarbij eenzelfde rechtsfiguur wordt vergeleken binnen meerdere rechtstelsels. Daarnaast is deze onderzoeksvraag ook evaluerend, er wordt gekeken of de verschillende interpretaties voldoen aan de vooropgestelde norm zoals deze is gecreëerd door het EHRM en voldoende waarborgen inhoudt zodat het recht op een eerlijk proces gevrijwaard blijft. Indien uit het onderzoek blijkt dat er bepaalde lacunes of onduidelijkheden zijn, tracht ik hiervoor een passende oplossing te omschrijven, dit zal vooral een aanbevelend component zijn.

²⁴ L.KESTMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2020 30-31.

VI. Relevantie

20. Kenmerkend voor het EVRM en de werking van het EHRM zijn dat de begrippen opgenomen in het verdrag een eigen autonomie toekomen. Het is de taak van het EHRM om deze begrippen te interpreteren, zij laten zich bij deze interpretatie niet leiden door het interne recht van een lidstaat.²⁵ Desalniettemin moet er ook rekening worden gehouden met de appreciatiemarge die lidstaten toekomen in gevolge van het subsidiaire karakter van het EHRM en de minimumbescherming van het EVRM. Het subsidiaire karakter van de werking van het EHRM houdt in dat pas na uitputting van de nationale rechtsmiddelen de zaak aanhangig gemaakt kan worden voor het Hof. Het komt dus in eerste instantie toe aan nationale rechters om zich uit te spreken over een eventuele schending van het EVRM. Daarnaast is de bescherming die het EVRM biedt slechts een minimumbescherming, het staat de lidstaten vrij om zelf voor een strengere bescherming te opteren.²⁶ Dit creëert voor lidstaten een mogelijkheid om van de interpretatie van het EHRM af te wijken. Ook de *margin-of-appreciation* doctrine, die erkend is door het EVRM, zorgt voor een flexibele interpretatie van de begrippen in het EVRM.²⁷ Dit lijkt op gespannen voet te staan met het eerdere principe van eigen autonomie. Het EHRM beslecht deze contradictie als volgt; de interpretatie is geen interpretatie *sensu stricto*, eerder een ontwikkeling van gemeenschappelijke standaarden. Binnen deze ontwikkelde standaarden staat het de lidstaten vrij om er toch een eigen interpretatie aan te geven.²⁸ De principes van de minimumbescherming en de *margin-of-appreciation* doctrine laten dus een grote beleidsvrijheid voor lidstaten.

Deze beleidsvrijheid zet de rechtsmacht van het EHRM niet zomaar buiten spel. Het Hof zal steeds het laatste woord behouden over een geschil met betrekking tot de interpretatie van het EVRM. Het verklaart wel waarom er afwijkingen kunnen bestaan over de invulling van de informatieplicht in de Belgische rechtspraak en deze van het EHRM.

Ondanks het bestaan van afwijkingen tussen de interpretaties van de nationale rechtsstelsels en deze van het Europese Hof, onderzoek ik of deze nationale interpretaties niet te vergaand zijn en daardoor artikel 6.3.a EVRM schendt.

21. Zowel het EHRM, Hof van Cassatie en de Hoge Raad der Nederlanden hebben door middel van rechtspraak gaandeweg getracht de begrippen in artikel 6.3.a EVRM te verduidelijken. Het gevolg is echter dat hierover zeer casuïstische rechtspraak te vinden is, zeker voor het EHRM.²⁹ Eén van mijn doelen tijdens deze masterthesis is om in deze rechtspraak duidelijkheid te creëren zodat er een alomvattende beeld gevormd kan worden van wat nu juist de informatieplicht in artikel 6.3.a EVRM inhoudt.

²⁵ S. SMIS, e.a., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 229.

²⁶ Ibid. 229-231.

²⁷ EHRM 7 december 1976, nr. 5493/72 *Handyside t VK* §§ 48-49; J. HUYSMANS, *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 42; Deze doctrine laat de lidstaten vrij om zelf een invulling te geven aan de rechtsregels..

²⁸ S. SMIS, e.a., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 229-321.

²⁹ Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), *NC*, 2015, noot K. DE SCHEPPER, 303.

22. Deze masterthesis is als volgt opgebouwd: in Deel II bekijk ik eerst de interpretatie die het Europese hof geeft aan *onverwijld, in bijzonderheden* en *aard en reden*. Hiervoor is het eerst noodzakelijk om weer te geven wanneer het EHRM juist kan optreden alsook in welke omstandigheden artikel 6.3.a EVRM precies toepassing vindt. Er wordt ook kort stilgestaan bij de mogelijkheden die het EHRM heeft indien er daadwerkelijk een schending wordt vastgesteld. In Deel III worden dezelfde overwegingen nog eens gemaakt, maar dan nu voor de Belgische en Nederlandse strafprocedure. Er wordt in het Belgische deel ook de invloed van de kwalificatieplicht door de rechter besproken. In het Nederlandse deel wordt op zijn beurt de invloed van de grondslag leer besproken en de invloed daarvan op het strafproces. Daarnaast wordt er uitvoerig ingegaan op de sancties die in beide rechtstelsels zijn voorzien voor een onduidelijke tenlastelegging of indien de informatieverplichting niet op een afdoende wijze is gebeurd. Deel IV van deze masterthesis is het eigenlijke onderzoek waarbij wordt nagegaan of de interpretatie van de Belgische en Nederlandse rechtspraak conform is met deze van het EHRM en of deze wel voldoende bescherming biedt op het recht op een eerlijk proces. De rechtsvergelijking tussen Nederland en België kan in Deel IV worden teruggevonden.

DEEL II. Artikel 6.3.a EVRM geïnterpreteerd door het EHRM

I. Legitimiteit Europese Hof voor de Rechten van de Mens

23. Artikel 19 EVRM bepaalt de bevoegdheid van het EHRM. Het EHRM is belast met het toezicht op de nakoming van de verplichtingen die de verdragsstaten in het EVRM en de aanvullende protocollen op zich hebben genomen. In de eerste plaats heeft het EHRM een rechtsprekende functie, het bekijkt of er een verdragsartikel en bij uitbreiding één van de aanvullende protocollen is geschonden. Daarnaast heeft het Europese hof ook een adviserende bevoegdheid betreffende de interpretatie van het verdrag en de protocollen. Deze adviesfunctie strekt zich echter niet uit over de inhoudelijk materiële verdragsbepalingen, maar enkel tot procedure aangelegenheden met betrekking tot de werking van het toezichtsmechanisme.³⁰

De bevoegdheden van het EHRM zijn niet ongelimiteerd. Ze zijn slechts subsidiair en begrensd. Begrensd, in de zin dat het Hof alleen bevoegd is om het EVRM en de bijhorende protocollen te interpreteren en te toetsen. Subsidiair, in de zin dat het EHRM slechts bevoegd wordt nadat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput en dit tot in de hoogste graad.

24. In principe heeft iedere lidstaat die de werking van het EVRM erkend zich ook verbonden zich te houden aan de einduitspraak van het EHRM.³¹ De verplichtingen die hieraan zijn verbonden zijn tweeledig, namelijk: de verplichting tot uitvoering en de verplichting tot eerbiediging van het gezag van gewijsde.³² Aan de eindarresten komt een interpretatief gezag van gewijsde toe. Het EHRM interpreteert de verdragsbepalingen op een abstracte en objectieve wijze, deze interpretaties verbinden zich met de verdragsbepalingen en gaan dus in zijn geheel deel uitmaken van het EVRM. Hierdoor zijn de eindarresten bindend voor alle lidstaten en niet enkel voor de betrokken actoren.³³

³⁰ Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen Intersentia, Antwerpen, 2011, 159-160.

³¹ Art. 46, lid 1 EVRM.

³² Zie meer Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Intersentia, Antwerpen, 424-440.

³³ Ibid. 440.

II. Inhoud

1. Algemene toelichting

25. Het belang van de informatieplicht voorzien in artikel 6.3.a EVRM spreekt voor zich en moet ervoor zorgen dat het procesverloop eerlijk verloopt.³⁴ Het belang van de informatieplicht blijkt vooral in verhouding met het recht op verdediging. Dit wordt ook door het EHRM bevestigd. Het Hof benadrukt in haar rechtspraak dat de informatieverstrekking op een dusdanige wijze dient te gebeuren dat hierdoor de verdedigingsrechten effectief kunnen worden verwezenlijkt.³⁵

Immers, de verdachte kan maar zijn verdediging opbouwen indien hij ook weet wat hem ten laste wordt gelegd, zowel over de aard en reden.³⁶

Het recht op informatie voorzien in art.6.3.a EVRM omvat zowel het recht om te worden geïnformeerd over de procedurele rechten als het recht om op de hoogte te worden gesteld over de aanklacht en het verloop van de procedure.³⁷

2. *Ratione Materiae* artikel 6.3.a EVRM

26. Vooraleer de eigenlijke interpretatie van artikel 6.3.a EVRM wordt besproken is het noodzakelijk om uit te klaren wanneer artikel 6.3.a EVRM van toepassing is. De rechten opgenomen in artikel 6.3.a EVRM worden maar gevrijwaard indien iemand voor een strafbaar feit wordt vervolgd. Hier kunnen al belangrijke verschillen liggen naargelang elk nationaal rechtstelsel. Zo zal in het Belgische strafrecht hier maar sprake van zijn vanaf het moment dat de strafvordering is ingesteld. Dit is steeds in de vonnisfase alsook in de onderzoeksfase indien het over het gerechtelijk onderzoek gaat.³⁸ In het Nederlands rechtssysteem is dit anders (Infra.Rn.51 e.v.).

27. Echter het concept strafrechtelijke vervolging (*'criminal charge'*) wordt in het EVRM aan een autonome betekenis onderworpen (Supra Rn.20).³⁹ In artikel 6 EVRM wordt gebruik gemaakt van zowel de bewoording 'instellen van de strafvordering' als 'wegens een strafbaar feit wordt vervolgd'. Het EVRM heeft hier steeds dezelfde situatie voor ogen.⁴⁰

28. Het EHRM heeft doormiddel van rechtspraak verscheiden criteria geformuleerd om het criminele karakter van de vervolging te bepalen. Slechts indien het criminele karakter van de vervolging

³⁴ EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France* § 52; EHRM 1 maart 2006, nr. 56581/100, *Sejodivic t. Italy* § 90; EHRM 5 maart 2013, nr. 61005/09, *Varela Geis v Spain*.

³⁵ EHRM 10 februari 1992, *T. t. Italië*, § 28.

³⁶ EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France* §54; EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary* § 47; Council of Europe, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights (criminal limb), 73.

³⁷ J.H. GERARDS e.a. , *sdu commentaar EVRM Deel 1- Materiële bepalingen*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2014, 392.

³⁸ C.VAN DEN WYNGAERT, P.TRAEST en S.VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2017,

³⁹ EHRM: *Blokin v Russia* § 179; ECRM 8 oktober 1980 *Adolf v Oostenrijk*, §30; J.H. GERARDS e.a. , *sdu commentaar EVRM Deel 1- Materiële bepalingen*, Den Haag Sdu Uitgevers, 2014, 234.

⁴⁰ ECRM 21 februari 1984, nr. 8544/79, *Öztürk t. Duitsland*, §47; Council of Europe, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights (criminal limb), 9.

vaststaat zal paragraaf 3 van artikel 6 EVRM van toepassing zijn en kan men de bijhorende rechten afdwingen voor de rechter.⁴¹

Het criminele karakter staat vast indien aan de volgende *Engel* criteria zijn voldaan. Ten eerste wordt er gekeken naar de kwalificatie volgens nationaal recht. Indien het nationale recht bepaalt dat aan de vervolging een crimineel karakter toekomt dan wordt deze formulering gevolgd door het EHRM. Zelfs indien het nationale recht het criminele karakter niet weerhoudt, kan het EHRM toch anders oordelen bijvoorbeeld indien het nationale recht verwijst naar een disciplinaire of administratieve vervolging. Ten tweede kijkt het Hof naar de aard van de overtreding. Ten slotte kijkt men naar de aard en de zwaarte van de straf om het criminele karakter te kunnen vaststellen, zo zal het Hof bijvoorbeeld sneller concluderen dat er sprake is van een crimineel karakter als er vrijheidsberovende straffen worden opgelegd.⁴² Deze criteria worden ook gebruikt voor de toepassing van de leden 2 en 3 van artikel 6 EVRM.⁴³

29. Het concept 'vervolging' heeft het EHRM aan een autonome interpretatie onderworpen. Er is sprake van een vervolging vanaf het moment dat "the *official notification given to an individual by the competent authority of an allegation that he has committed a criminal offence.*"⁴⁴

30. Indien het criminele karakter vaststaat en het om een vervolging gaat dan zijn de lidstaten verplicht om te voldoen aan de informatieplicht van artikel 6.3.a EVRM en moeten ze rekening houden met onderstaande interpretaties.

3. Toepassing artikel 6.3.a EVRM

3.1. Aard en reden

31. De verdachte moet zowel de aard als de reden kennen van zijn beschuldiging. Deze vereiste bestaat uit een feitelijk en juridisch component. De feitelijke component zijn de *reden*, deze verwijzen naar de feitelijke handelingen waarop de beschuldiging is gebaseerd. De juridische component ligt vervat in de *aard* en verwijst naar de juridische kwalificatie van die feitelijke handelingen.⁴⁵

32. De vraag kan worden gesteld of er bepaalde vormvereisten zijn die moeten worden nageleefd om overeenstemming te vinden met artikel 6.3.a EVRM.

Artikel 6.3.a EVRM maakt zelf geen melding van welke vorm de kennisgeving moet aannemen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen een schriftelijke of mondelinge kennisgeving.⁴⁶ Ook het Hof

⁴¹ W. SCHABAS, *The European Convention on Human rights*, Oxford, Oxford University press, 2015, 277.

⁴² EHRM 23 november 1976, nr. 5100/71 5101/71 5102/7 *Engel e.a. t. Nederland* §82. Een concrete uitleg over deze criteria is te vergaand in het kader van dit thesisopzet, zie J.H. GERARDS, Y. HAECK, P. DE HERT, M.K.G. TJEPKEMA, J. VAN DER VELDE en A.J.TH. WOLTJER, *sdu commentaar EVRM Deel 1- Materiële bepalingen*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2014, 238-247; J. MCBRIDE, *Human rights and criminal procedure: The case law of the European Court of Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2009, 16-27.

⁴³ J.H. GERARDS e.a., *sdu commentaar EVRM Deel 1- Materiële bepalingen*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2014, 254.

⁴⁴ EHRM 27 Februari 1980, nr. 6903/75 *Deweert t. België*, §44.

⁴⁵ EHRM 25 juli 2000, nr. 23969/94, *Mattoccia t. Italy* § 59; EHRM 7 januari 2010, nr. 20494/04, *Penev t. Bulgaria* §§ 33 en 42; EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië* § 42; EHRM 25 Maart 1999, nr. 25444/94, *Pélissier and Sassi t. France* §§ 51-54

⁴⁶ EHRM 19 december 1989, nr. 9783/82, *Kamansinski t. Oostenrijk* §§ 61-108; ECRM 19 mei 1977, X/ België

zelf heeft tot heden nog geen voorkeur gegeven aan één van beiden.⁴⁷ Desalniettemin erkent het EHRM wel het belang van een dagvaarding in het strafproces. Het is vanaf dat moment dat aan de verdachte op schriftelijke wijze formeel en officieel op de hoogte wordt gesteld van zowel de feitelijke als juridische grondslag van de hem ten laste gelegde feiten.⁴⁸

33. Ondanks dat men geen vormvereisten stelt is het wel vereist dat het over een kennisgeving gaat. De verdachte moet dus geïnformeerd worden, het is niet aan de verdachte om zelf de draagwijdte van de vervolging uit te zoeken.⁴⁹ Opmerkelijk is wel dat het EHRM in het verleden besliste dat het volstaat indien er voldoende informatie wordt gegeven en dat het dan aan de verdachte is om aanwezig te zijn op de terechtzitting om verduidelijking te vragen.⁵⁰ Hoe zwaarder de ten laste gelegde feiten en de aantijgingen, hoe uitgebreider de informatie zal moeten zijn.⁵¹ Deze informatieplicht rust geheel op de openbare aanklager. Het passief beschikbaar stellen van de informatie is niet voldoende om de toets van artikel 6.3.a EVRM te doorstaan. De verdachte moet minstens op de hoogte worden gesteld waar hij deze informatie kan terugvinden.⁵² De informatie moet ook effectief tot bij de beschuldigde geraken, een wettelijk vermoeden is niet voldoende.⁵³ Echter, dit informatierecht van de verdachte is niet ongelimiteerd. Indien de beschuldigde een schending oproept van het recht op verdediging is dit niet toelaatbaar indien deze schending het gevolg is van het eigen gedrag van de verdachte zelf.⁵⁴

34. Een belangrijk deel van de rechtspraak van het EHRM heeft betrekking op de aard en reden wanneer deze in een later stadia wijzigen. De vraag is dan of artikel 6.3.a EVRM geschonden is of niet.

Al vroeg aanvaardde het Hof dat de tenlastelegging op een later tijdstip kan worden gewijzigd naar aanleiding van bijvoorbeeld nieuw opgedoken feiten. Indien dit het geval is, zijn er wel een bepaald aantal waarborgen die moeten worden nageleefd zodat de verdachte zijn recht op een eerlijk proces niet wordt geschonden.

De verdachte moet van de wijziging op de hoogte worden gebracht en hierbij moeten de overige voorwaarden van artikel 6.3.a EVRM ook worden nageleefd.⁵⁵ Na de kennisgeving van de wijzigingen moet de verdachte voldoende tijd hebben om zijn verdediging hieraan aan te passen.⁵⁶

, §48; EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary* §47; EHRM 21 februari 2002, nr. 49093/99, *Sipavicius t. Litouwen*; T.SPRONKEN, *An EU-wide letter of rights*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 46.

⁴⁷EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France* § 53; EHRM 22 februari 2018, nr. 65173/09, *Drassich v. Italië*, § 34; EHRM 3 meid 2001, nr. 5689/08, *Giosakis t. Greece (no.3)*, §29.

⁴⁸EHRM 19 december 1989, nr. 9783/82, *Kamansinski t. Oostenrijk* § 79.

⁴⁹R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 923.

⁵⁰EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. België*, §96.

⁵¹EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. België*, §§ 95-102.

⁵²EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy* § 65.

⁵³Council of Europe, *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights (criminal limb)*, 75.

⁵⁴EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. België*, §96.

⁵⁵ECRM 2 juli 1982, *Zimmerman t. Oostenrijk, Déc. Et. Rapp.* 1982, nr. 30, § 15; EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France*, §62; P. GILLIAUX, *Droit(s) européen(s) à un procès équitable*, Brussel, Bruylant, 2012, 819.

⁵⁶EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy* § 61; EHRM 22 maart 2005, nr. 67930/01, *Bäckström and Andersson t. Sweden*; EHRM 5 maart 2013, nr. 61005/09, *Varela Geis v Spain* §54.

Indien de verdachte hier zelf om vraagt, kan hij zelf uitstel vragen om zijn verdediging voor te bereiden conform de herkwalficatie.⁵⁷ Of de beklaagde voldoende tijd heeft gehad, wordt beoordeeld aan de hand van de complexiteit van de zaak, de aard van de procedure en de concrete omstandigheden van de zaak.⁵⁸

De informatie over de tenlastelegging, inclusief de juridische kwalificatie die door de rechter wordt aangenomen, moet ofwel voor het proces in de tenlastelegging worden verstrekt of ten minste tijdens het proces met andere middelen, zoals formele of impliciete verlenging van de vordering. De louter verwijzing naar de abstracte mogelijkheid dat een rechtbank tot een andere conclusie zou kunnen komen dan het openbaar ministerie met betrekking tot de kwalificatie van een strafbaar feit is onvoldoende.⁵⁹

Indien de feiten worden geherkwalificeerd tijdens de procedure, moet de verdachte de mogelijkheid krijgen om zijn rechten van verdediging op praktische en effectieve manier uit te oefenen en dit binnen een redelijke termijn.⁶⁰ Er zal steevast een schending van artikel 6.3.a EVRM vaststaan indien de verdachte op geen enkel moment tijdens de procedure op de hoogte is gesteld van de herkwalficatie.⁶¹

Bij wijze van voorbeeld de *Salvador Torres*- case: Torres riep een schending van artikel 6.3.a EVRM in omdat de Hoge Raad in Spanje hem had veroordeeld wegens verduistering met verzwarende omstandigheden. Hij claimde dat dit een schending van artikel 6.3.a EVRM inhield aangezien hij nooit op de hoogte was gesteld van deze verzwarende omstandigheid. Het EHRM was de mening toegedaan dat er geen schending voorlag aangezien in de tenlastelegging de feiten als 'verduistering van publieke middelen' werden gekwalificeerd, maar de rechter overging tot berechting voor een 'simpele' verduistering met als verzwarende omstandigheid dat het om publieke middelen ging. Het argument dat Torres niet op de hoogte was van de verzwarende omstandigheid hield dus geen stand, daar het in de tenlastelegging stond.⁶²

35. Gebreken in de kennisgeving van de tenlastelegging kunnen hersteld worden in beroepsprocedures. Doch enkel indien de beschuldigde de gelegenheid heeft gekregen om voor de hogere rechtbanken te verschijnen en zich kan verweren op de geherformuleerde tenlastelegging.⁶³

⁵⁷ EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France*; EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadek t. Oostenrijk* §57; EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy*; EHRM 26 september 2006, nr.735229/01, *Miroux t. Frankrijk*; EHRM 7 januari 2010, nr.20494/04, *Penev t. Bulgaria*.

⁵⁸ EHRM 12 oktober 1978, nr. 7909/77, *X en Y t. Oostenrijk*; EHRM 10 februari 1984, nr. 7299/75 7496/76 *Albert en Le Compte t. België*; EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. België*; EHRM 21 december 2006, nr. 56891/00, *Borisova t. Bulgarije*; EHRM 15 november 2007, nr. 26986/03, *Galstyan t. Armenië*.

⁵⁹ EHRM 20 april 2006, nr. 42780/98, *I.H. and Others t. Austria*, § 34.

⁶⁰ EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France* § 62; EHRM 25 januari 2011, nr. 56282/09, *Block v. Hungary* § 24; EHRM 8 januari 2014, nr. 29861/03, *Haxhia v. Albania*, §§ 137-138; EHRM 26 juli 2018, nr. 56396/12, *Pereira Cruz and others v. Portugal*, § 198.

⁶¹ EHRM 5 maart 2013, nr. 61005/09, *Varela Geis v Spain*, § 54-55; EHRM 24 juli 2012, nr. 29476/06, *D.M.T en D.K.I. t. Bulgarije* §76.

⁶² ECRM 24 oktober 1996, nr. 21525/93, *Salvador Torres t. Spanje*, § 31.

⁶³ EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*, §§ 49-52; EHRM 21 februari 2002, nr. 49093/99, *Sipavicius t. Litouwen*, §§ 30-33; EHRM 9 maart 2011, nr. 20792/05, *Zhupnik v. Ukraine* §§ 39-43; EHRM 20 april 2006, nr. 42780/98, *I.H. and Others t. Austria*, §§ 36-38; EHRM 7 november 2019, nr. 72916/10, *Gelenidze v. Georgia*, § 30.

Een loutere materiële vergissing leidt niet tot een schending van artikel 6.3.a EVRM, met de nuance dat er geen twijfel mag bestaan omtrent de kwalificatie op grond van andere stukken.⁶⁴

Zo ook voor loutere typfouten. In de zaak *Gea Catalán t. Spanje* argumenteerde de beklagde dat hij niet op de hoogte was van de aard van de beschuldiging aangezien in de schriftelijke tenlastelegging een typefout stond, waarbij er werd verwezen naar lid 7 in plaats van lid 1 van het betreffende nationale wetsartikel. Het EHRM oordeelde dat er geen schending was van artikel 6.3.a EVRM aangezien men uit de tenlastelegging wel alle constitutieve bestanddelen van het misdrijf kon halen, waardoor hij perfect op de hoogte was tegen welke kwalificatie hij zich moest verweren.⁶⁵

3.2. Onverwijld

36. Dat de informatieplicht op spoedige wijze moet gebeuren is de principiële onderliggende gedachte van artikel 6.3.a EVRM. Het lijkt alsof onverwijld niet al te letterlijk moet worden verstaan. De richtlijnen⁶⁶ geven zelf aan dat de informatie in die zin tijdig moet worden geleverd zodat de beschuldigde voldoende tijd heeft om zijn verdediging voor te bereiden.⁶⁷

Een latere kennisgeving of precisering lijkt dan ook niet uitgesloten te zijn zolang de beklagde maar tijdig is geïnformeerd om zijn verdediging te kunnen voorbereiden. Het is namelijk verboden om bij de uitspraak de verdachte te verrassen met een nieuwe kwalificatie of met een substantiële wijziging van de kwalificatie.⁶⁸ Zelfs in een latere fase van het proces kan de tenlastelegging worden geherkwalificeerd of kunnen er nieuwe stukken worden toegevoegd aan het strafdossier door het openbaar ministerie. Ook hier zal het onverwijld karakter beoordeeld worden door te toetsen of de beklagde voldoende tijd heeft gehad om zich voor te bereiden.⁶⁹

Volgende twee arresten kunnen een idee geven over de afwegingen van het Hof. In *C v. Italië* waar de informatie maar aan de verdachte werd gegeven vier maanden voor zijn effectieve voorkomen in de rechtbank werd aanvaard door het Hof. Er werd geen schending vastgesteld op basis van een potentieel afwezigheid van het onverwijld karakter. In *Borisova v. Bulgarije* (§43-45) had de verdachte slechts enkele uren om haar verdediging voor te bereiden vanaf het moment dat ze werd gearresteerd. Hier werd wel een schending vastgesteld.

37. Doch blijft een concrete interpretatie van het EHRM over de interpretatie van *onverwijld* achterwege.⁷⁰ Alsook is er hierover weinig rechtspraak te vinden. Het lijkt op het eerste zicht steeds beoordeeld te worden in het licht van het recht op verdediging.

⁶⁴ EHRM 10 februari 1995, nr. 19160/91, *Gea Catalan t. Spanje* §§ 28-29.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Deze zijn opgesteld door het EHRM die weergeven hoe bepaalde artikels in het EVRM moeten worden geïnterpreteerd.

⁶⁷ Council of Europe, *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights (criminal limb)*, 75.

⁶⁸ en EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy*, § 60-61; EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France*; EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*.

⁶⁹ EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France*, §62; EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadek t. Turkije*, §57; EHRM 2 oktober 2001, nr. 49853/99 *Pichon en Sajous t. Frankrijk*, §§60-63

⁷⁰ J.H. GERARDS e.a., *sdu commentaar EVRM Deel 1- Materiële bepalingen*, Sdu Uitgevers, Den Haag, 2014, 392.

3.3. In bijzonderheden

38. Er kan geen concreet toetsingskader voor deze vereiste worden gecreëerd, omdat het antwoord op de vraag, of iets op een gedetailleerde wijze is gebeurd, steeds afhankelijk is van de concrete situatie die voorhanden is.

Er wordt door het EHRM gesteld dat de beschuldigde op zijn minst voldoende informatie moet hebben om volledig de tenlastegelegde feiten tegen hem te begrijpen. Zodat hij zich op een adequate wijze kan voorbereiden op zijn verdediging.⁷¹ Er is onder andere voldaan aan deze voorwaarden indien de misdrijven waarvan de verweerder wordt beschuldigd melding maakt van de vermeende strafbare feiten, de plaats en datum van deze feiten, de toepasselijke wetsartikelen en de naam van de verdachte.⁷²

39. Aan de voorwaarde van de gedetailleerde wijze is ook voldaan wanneer men de details niet alleen kan afleiden van de dagvaarding (*indictment*), maar ook uit andere documenten zo bepaalde het EHRM in de zaak *Previti v. Italië* het volgende:⁷³

"Toutefois, de par leur nature même, les chefs d'inculpation sont rédigés de manière synthétique et les précisions relatives à la conduite reprochée résultent normalement des autres documents du procès, tels que l'ordonnance de renvoi en jugement et les pièces contenues dans le dossier du parquet mis à la disposition de la défense."

Deze documenten kunnen dus het bevel tot berechting en de stukken die in het dossier gevoegd zijn door het openbaar ministerie. Op voorwaarde dat deze ter beschikking zijn gesteld aan de verdachte.

De feitelijke omstandigheden kunnen zelf verder worden uitgeklaard gedurende het strafproces.⁷⁴

40. De tenlastelegging moet wel op een ondubbelzinnige wijze gebeuren zodat de verdachte weet waartegen en waarover hij zich moet verdedigen zonder dat daar enige onduidelijkheid over bestaat.⁷⁵

Zo bijvoorbeeld de zaak *Dallos v. Hongarije*. In deze zaak werd Dallos in eerste aanleg veroordeeld wegens verduistering. Hij besliste om beroep aan te tekenen. De beroepsrechter herkwalficeerde de verduistering in fraude, deze herkwalficatie werd niet aan Dallos meegedeeld. Na de beroepsprocedure stapte Dallos naar het Hongaars Grondwettelijk Hof in deze procedure werd de veroordeling voor fraude bevestigd. De zaak komt uiteindelijk voor het EHRM waar Dallos aanhield dat hij nooit formeel van de herkwalficatie op de hoogte was gebracht. Het EHRM oordeelde echter dat er geen schending van artikel 6 EVRM voorlag (*Infra. Rn.45*).⁷⁶ Het Grondwettelijk Hof had namelijk de gehele zaak in overweging genomen en hem veroordeelde tot fraude. Dallos kon niet langer

⁷¹ EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy*,§ 60; J. VELU en R. ERGEC, *Convention européenne des droits de l'homme*, Brussel, Bruylant, 2014, 593.

⁷² EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië* ,§42.

⁷³ EHRM 12 februari 2013, nr. 1845/08, *Previti v. Italy*,§ 208.

⁷⁴ EHRM 19 mei 2015, nr. 5546/09, *Sampech v. Italy*§ 110; EHRM 26 juli 2018, nr. 56396/12, *Pereira Cruz and others v. Portugal*§ 198.

⁷⁵ EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*,§47; EHRM 21 februari 2002, *Sipavicus* §27.

⁷⁶ EHRM 1 maart 2001 *Dallos v Hongarije* no. 29082/95, §47.

volhouden dat hij niet wist dat de herkwalficatie naar fraude was gebeurd, in beroep was hij hiervoor immers al veroordeeld.

41. Het EHRM geeft weinig richtlijnen wanneer de inhoud als voldoende gedetailleerd wordt beschouwd. De eis moet redelijk blijven. De mate van precisie zal afhangen van de zaak. Wel is het vereist dat de verdachte voldoende informatie moet ontvangen om de volledige draagwijdte van de beschuldiging te begrijpen. Dit moet hem in staat stellen om zijn verdediging voor te bereiden.⁷⁷ De vermelding van de aard en reden zijn vereist. Indien men enkel de wettelijke kwalificatie meedeelt is dit niet voldoende.⁷⁸

In het arrest *Brozicek v Italië* werden volgende elementen meegedeeld aan de verdachte en werd als voldoende precies aanvaard: de misdrijven waarvan Brozicek werd beschuldigd werden meegedeeld, de plaats en datum waar en wanneer de vermoedelijke misdrijven werden gepleegd, de wetsartikelen waaronder de feiten werden geplaatsd alsook de naam van het slachtoffer.⁷⁹

42. Er worden geen inhoudelijke eisen gesteld, het EHRM gaat steeds naar het concrete effect van de gebrekkige informatie kijken. Vindt dit een weerslag op de voorbereiding van de verdediging dan zal ze een schending vaststellen. De informatieplicht wordt dus gekoppeld aan art. 6.3.b EVRM.⁸⁰

3.4. Bijkomende opmerkingen

43. Zoals hierboven al werd uiteengezet kan een strikte passieve houding van de verdachte niet volstaan indien de tenlastelegging hem niet voldoende duidelijk is. De passieve houding van de verdachte staat de schending van artikel 6.3.a EVRM niet in de weg. Echter, een te kwader trouw zijnde verdachte kan zich ook niet beroepen op een schending van artikel 6.3.a EVRM indien deze schending het gevolg is van zijn eigen gedrag.⁸¹

Bijvoorbeeld *Campbell and Fell v. UK*: in deze zaak ging het over twee gevangenen Campbell en Fell. Volgende feiten lagen voor: in de gevangenis ontstaat er protest van zes gevangenen waaronder Campbell en Fell. De gevangenen weigeren een gevangeniscel te verlaten en worden met geweld toch verwijderd. De zes worden door het gevangenisbestuur veroordeeld voor disciplinaire overtredingen: muiterij of aanzetten tot muiterij. Echter, muiterij is een complex concept en Campbell beargumenteerd dat hij niet voldoende was geïnformeerd, of niet in staat was te begrijpen wat precies met muiterij werd bedoeld. Toch werd er geen schending van artikel 6.3.a EVRM bevonden daar Campbell wel de mogelijkheid had gehad om nadere inlichtingen te kunnen krijgen, maar hier niet was op ingegaan. Hij had zowel op de hoorzitting van de gevangenisgouverneur als voor het gevangenisbestuur aanwezig kunnen zijn. Die afwezigheid was aan zijn eigen verantwoordelijkheid te danken, daar hij zelf weigerde te verschijnen.⁸²

⁷⁷ EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy*, EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadak t. Turkije*; EHRM 27 januari 2005, nr.73797/01, *Kyprianou t. Cyprus*.

⁷⁸ EHRM 30 mei 2013, nr. 36673/04, *Malofeyeva t. Rusland*, §115.

⁷⁹ EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië* §42.

⁸⁰ EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadak t. Turkije*; P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 624.

⁸¹ EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. België* § 96.

⁸² *Ibid.*, §13.

Dit voorbeeld verduidelijkt eveneens dat de verdachte zich ook geen louter passieve houding kan aanmeten wanneer het de informatieverplichting betreft. Indien de verdachte de delictomschrijving, dus de aard van de beschuldiging niet begrijpt, is het zijn eigen verantwoordelijkheid om hierover opheldering te zoeken.⁸³

44. Het is niet vereist dat bij de kennisgeving ook een melding wordt gemaakt van het bewijs dat men reeds tegen de verdachte heeft verzameld ter ondersteuning van de tenlastegelegde feiten.⁸⁴ Het is ook niet vereist dat de gronden van de vervolging worden meegedeeld.⁸⁵ Het informatierecht vervat in artikel 6.3.a EVRM dient te worden begrepen in het licht van artikel 6.3.b EVRM.⁸⁶ Het recht om geïnformeerd te worden of de aard en reden van de tenlastelegging is verbonden met het recht om zijn verdediging voor te bereiden.⁸⁷

45. Een schending van artikel 6.3.a EVRM leidt niet noodzakelijk tot een veroordeling. Er is namelijk vaste rechtspraak van het EHRM ontstaan dat bepaalt dat naar het proces *as a whole* moet worden gekeken. Een schending van artikel 6.3.a EVRM zal beoordeeld worden in de bredere context van artikel 6, lid 1 EVRM.⁸⁸ Ook al zou artikel 6.3.a EVRM geschonden zijn dan kan in het verdere procesverloop deze schending nog verholpen worden. Dit zal zijn indien er op een andere wijze in het geding verzekerd wordt dat het proces 'eerlijk' verloopt.⁸⁹

46. Concluderend stel ik dat de vraag of aan de informatieplicht is voldaan op zekere hoogte ter beoordeling van de rechterlijke instanties wordt gelegd.⁹⁰

⁸³ EHRM 28 juni 1984, nr. 7819/77 en 7878/77 *Campbell and Fell t. Verenigd Koninkrijk* § 96.

⁸⁴ ECRM 9 mei 1977, nr. 7628/73, *X t. België*; ECRM 12 februari 1985, nr. 9024/80, *Colozza t. Italië*

⁸⁵ ECRM 9 mei 1977, nr. 7628/73, *X t. België*, Déc. Et Rapp., vol. 9, 170-171

⁸⁶ EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadak t. Turkije*, §50; P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 624.

⁸⁷ EHRM 25 januari 2011, nr. 56282/09, *Block v. Hungary*; ECRM 12 februari 1985, nr. 9024/80, *Colozza t. Italië* §113; EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië* §65.

⁸⁸ J. SOYER en M.DE SALVIA, " Article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme" in L. PETITITI, E. DECAUX en P.H. IMBERT (eds.) *La Convention européenne des droits de l'homme, commentaire arctile par arctile*, Parijs, Economica, 1995, 239; H. EL SHEHHAT, ' Le droit à l'information de l'accusé en matière pénale lors de la phase préparatoire du procès: pour une application de l'article 6-3,a) CEDH par le juge pénal français', *RIDP*, 2000, 383.

⁸⁹ ECRM 24 oktober 1996, nr. 21525/93, *Salvador Torres t. Spanje*, §28; EHRM 13 september 2016, nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 en 40351/09, *Ibrahim and others v. The UK*, §59; EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*, §47; P. AALTO, " Right to an effective remedy and to a fair trial" in S.PEERS, T. HERVE, J. KENNER en A. WARD (eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights: A commentary*, Oxford, Hart Publishing, 2014, 1260.

⁹⁰ T.SPRONKEN, *An EU-wide letter of rights*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 46; P. LEANZA en O. PRIDAL, *The Right to a Fair Trial*, Alpen aan den Rijn, Wolters Kluwer, 2014, 166.

III. Sanctie

47. Het EHRM kan als dusdanig geen specifieke sanctie opleggen. Hij kan zich enkel uitspreken indien een bepaalde handeling in strijd is met het EHRM. Het is zijn taak om de rechten en vrijheden van het EVRM te interpreteren en kan een staat bij een schending veroordelen. De enige mogelijkheid voor het Hof is onder bepaalde voorwaarden wel een billijke genoegding toe te kennen aan slachtoffers in de vorm van een geldsom.⁹¹

Ingeval een schending van het EVRM of de protocollen kan het EHRM krachtens artikel 41 EVRM een "billijke genoegdoening" toe kennen aan de benadeelde. Doch, enkel indien het nationale recht van de verdragsstaat slechts gedeeltelijk rechtsherstel toelaat. Zowel materiële als morele schade kunnen mee in overweging worden genomen voor de begroting van de schadevergoeding. Er moet echter op gewezen worden dat het bekomen van een schadevergoeding niet het primaire doel mag zijn van de procedure voor het EHRM. Ook wordt er tot op heden in de rechtspraak nooit *punitive damages* toegekend. Dit zijn vergoedingen die worden toegekend indien er een heel groot onrecht is gedaan aan het slachtoffer en waarbij het doel van de vergoeding is om de persoon die deze moet betalen te straffen of af te schrikken.⁹²

48. Het Comité van Ministers ziet toe op de uitvoering van de einduitspraken van het EVRM voor de betrokken lidstaat. Dit zijn onder andere de uitspraken waar er een schending wordt vastgesteld, een billijke genoegdoening is toegekend. De mogelijkheden die dit orgaan heeft om een sanctie op te leggen is ook eerder beperkt. Hierbij is het niet sanctie in de traditionele zin van het woord, maar hun belangrijkste instrument is *peer pressure*. Het bestaat vooral in het uitoefenen van politieke druk.⁹³

⁹¹ Zie over de voorlopige maatregelen Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, , 300 e.v.

⁹² Y. HAECK en C. BURBANO HERRERA, *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, Antwerpen, 413.

⁹³ Ibid. 450.

DEEL III. België en Nederland

I. Algemene inleiding

49. De nadruk in dit deel ligt voornamelijk op de vonnisfase. Echter, wat het Belgische strafprocesrecht betreft wordt er ook gekeken naar het gerechtelijk onderzoek, meer bepaald naar de eindfase van het gerechtelijk onderzoek. Dit is wanneer de regeling van de rechtspleging reeds gevorderd werd door het openbaar ministerie.⁹⁴ In deze fase van het gerechtelijk onderzoek wordt er een gedetailleerde eindvordering door het openbaar ministerie opgesteld en verzonden naar de Raadkamer.⁹⁵ De strafvordering is al ingesteld bij een gerechtelijk onderzoek, waarbij de verwijzing naar de Raadkamer tot gevolg heeft dat het strafdossier openbaar wordt voor de partijen, zowel voor de in verdenkinggestelde als voor de burgerlijke partij. Beide worden ook betrokken voor de Raadkamer.⁹⁶ Het is dan ook relevant om de toepassing van art. 6.3.a EVRM hierop te maken.⁹⁷

50. Het is niet vanzelfsprekend geweest dat de toepassing van art. 6.3.a EVRM kon worden gemaakt tijdens de onderzoeksfase. In het verleden werd herhaaldelijk bevestigd door het Hof van Cassatie dat art. 6 EVRM geen toepassing vindt tijdens het gerechtelijk onderzoek. Hier werd door het arrest van 30 juni 1992 een belangrijke nuancering aan toegevoegd – mede door druk volgend uit de rechtspraak van het EHRM. In dit arrest wijkt men niet af van zijn origineel standpunt, maar voegt toe dat *“in geval van miskennen van die rechten tijdens het vooronderzoek- in de mate dat de uitoefening van die rechten verenigbaar is met de regels van het vooronderzoek zoals dit door de wet is geregeld- de rechter oordeelt of door die miskennen een eerlijk proces voor het vonnisgerecht onmogelijk zou zijn geworden.”*⁹⁸ Het informatierecht in de Raadkamer of Kamer van Inbeschuldigingstelling zal maar gelden indien het eerlijk proces in gedrang komt.⁹⁹ Het Grondwettelijk Hof volgt de rechtspraak van het Hof van Cassatie, betreffende de toepassing van de informatieplicht gedurende het vooronderzoek.¹⁰⁰

51. Het Nederlands strafprocesrecht kent geen gelijkaardig verloop tijdens hun onderzoeksfase. Er werd in het Nederlands stelsel gekozen voor één uniform onderzoekskader, het opsporingsonderzoek onder leiding van de officier van Justitie. Hij is belast met de taken van opsporing en vervolging en bepaalt dus de richting van het onderzoek. Deze heeft het zeggenschap over alle opsporingsactiviteiten ongeacht door welke persoon deze worden uitgeoefend. Alle bestanddelen van het strafbaar feit moeten door het onderzoek worden bestreken. De rechter-commissaris is binnen

⁹⁴ Art.127 §1 Sv.

⁹⁵ R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2018,231.

⁹⁶ Ibid 244 e.v.

⁹⁷ Overigens kan de Raadkamer ook als vonnisgerecht optreden in geval van internering of opschorting; In dit geval moet de Raadkamer niet enkel oordelen als er voldoende bezwaren zijn om een beschikking tot verwijzing te rechtvaardigen. Hier treed hij zelf op als rechter in eerste aanleg waarbij hij zich zowel over de straf als de schuldvraag moet uitspreken.. ; art. 9 interneringswet.; art. 3, lid 1, *in fine*; Probatiwet; R.VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 740; bij de opschorting wordt er uitspraak gedaan over de grond van de zaak maar leidt dit niet tot een strafrechtelijke veroordeling

⁹⁸ Cass., 30 juni 1992, nr. N-19920630-11 (5388).

⁹⁹ Cass. 12 september 2007, Arr.Cass. 2007, nr. 403.

¹⁰⁰ GwH 10 juni 2009, nr. 98/2009, RW, 2009, 45.

dit kader slechts belast met een toezichthoudende functie.¹⁰¹ Het is wel mogelijk dat deze zelf onderzoek verricht of laat verrichten, maar deze onderzoeksdaden zijn aanvullend van aard en hebben tot doel evenwicht en volledigheid van het onderzoek te bewerkstellen. Dit met het oog op het eindonderzoek op de terechtzitting.¹⁰² Het is onder andere één van de taken van de rechter-commissaris om toezicht te houden op de rechten van de verdachten. Deze taak komt hem toe net omwille dat het een rechter is. Rechters worden gekenmerkt door een onpartijdig en onafhankelijk karakter. Het is veeleer een toezichthoudende rol geworden op het eigenlijke opsporingsonderzoek. Dit neemt niet weg dat hij nog steeds kan worden ingeschakeld bij het opsporingsonderzoek.¹⁰³

52. Na het vooronderzoek volgt het onderzoek ter terechtzitting. Hier gebeurt ook de behandeling van de zaak ten gronde. Het is slechts hier dat de strafvordering wordt ingesteld.

Eens de vervolgingsbeslissing door de officier van Justitie is genomen, is de rechter hieraan gebonden. De rechter moet oordelen over de feiten die door de officier van Justitie ten laste worden gelegd. De officier van Justitie is de *dominus litis*, de meester van het proces. Hij bepaalt dus het instellen van de strafvordering. De vervolgingsbeslissing wordt pas genomen indien de officier van Justitie genoeg bewijsmateriaal heeft verzameld. De opportuniteit van de vervolging ligt altijd bij de officier van Justitie. Die opportuniteit is een voorwaarde voor elke strafvervolging. Dus pas als de vervolgingsbeslissing is genomen is de strafvordering ingesteld. In het Nederlands rechtstelsel spreekt men van aanvang van het rechtsgeding (art.258 lid NI.Sv.), dit is pas indien er sprake is van een dagvaarding. De dagvaarding is het scharnierpunt tussen voorbereidend onderzoek en onderzoek ter terechtzitting.¹⁰⁴ Naar Nederlands recht zal de *criminal charge* voor het eerst in de dagvaarding terug te vinden zijn, met uitzondering van de voorlopige hechtenis.¹⁰⁵

¹⁰¹ De officier van justitie is gelijkend op de Belgische procureur des konings, de rechter-commissaris is gelijkend op de Belgische onderzoeksrechter.

¹⁰² G.J.M. CORSTENS, M.J BORGERS en T. KOOIJMANS, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, 382.

¹⁰³ B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 292 ev. Voor de onderzoekshandelingen die de rechter-commissaris wel nog kan vorderen zie titel III Boeke II van het Wetboek Strafvordering.

¹⁰⁴ G.J.M. CORSTENS, M.J BORGERS en T. KOOIJMANS, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, 659.

¹⁰⁵ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,27; indien de situatie van de voorlopige hechtenis zich voordoet dan zal het wel al vereist zijn dat er aan artikel 6.3.a EVRM wordt voldaan. Het openbaar ministerie kan dan niet wachten tot het daadwerkelijk proces. Dit heeft te maken met het feit dat een voorlopige hechtenis een grote inmenging vormt op de fundamentele rechten.

II. België

1. Toepassing van art. 6.3.a EVRM

1.1. Inleiding

53. Artikel 6.3.a EVRM maakt deel uit van de verdedigingsrechten die zijn opgenomen in het EVRM. Zij hebben als doel de verdachte te beschermen tegen willekeur, zowel in de veroordeling als bij de straftoemeting. Het concept van de verdedigingsrechten heeft echter geen verankering gevonden in het Wetboek van Strafvordering. Weliswaar bevat het wetboek verschillende bepalingen die hier rechtstreeks of onrechtstreeks verband mee houden.¹⁰⁶ Het doel in deze masterthesis is om deze bepalingen, die betrekking hebben op de informatieplicht, eruit te halen. Hierbij zijn de rechtspraak en rechtsleer fundamenteel om de omvang van de informatieplicht te bepalen. De invloed van het EHRM is hierop merkbaar.

1.2. Toepassing

1.2.1. Aard en redenen

1.2.1.1. Vonnisfase

54. Het recht van verdediging ontstaat pas echt wanneer men in de vonnisfase terecht komt. Dit omdat er vanaf dan over bewijzen wordt gesproken en niet langer van *des indices et des présomptions*. Het vonnisgerecht verwacht een bepaalde zekerheid.¹⁰⁷ Ook wordt de vonnisfase gekenmerkt door contradictie, het recht op tegenspraak.

Voor VERSTRAETEN draait contradictie om 2 kernbegrippen: kennisgeving en inzage in het dossier. Dit is voor hem het wezenlijke doel van de vonnisfase. Men kan maar een zinvolle en adequate verdediging hebben indien men kennis heeft van de zaak en inzage verkrijgt in het dossier.¹⁰⁸

55. Als startpunt bij de tenlastelegging vertrekt VERSTRAETEN vanuit art.6.3.a EVRM als algemeen beginsel. Er wordt bevestigd dat de tenlastelegging ondubbelzinnig en gedetailleerd moet zijn.¹⁰⁹ VERSTRAETEN maakt een onderscheid tussen het voorwerp van de tenlastelegging en de bewijselementen. Voor elk geldt een recht op informatie, doch met een andere uitwerking. Voor het eerste zal dit recht uitwerking krijgen door een kennisgeving, voor het tweede door inzage te verkrijgen in het strafdossier of toegang tot de stukken.¹¹⁰ Het doel is dat een effectieve verdediging mogelijk moet worden gemaakt.¹¹¹

¹⁰⁶ C. VAN DEN WYNGAERT en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in Hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 688-689.

¹⁰⁷ R. VERSTRAETEN, 'Het recht op informatie van de verdachte of beklagde' in A. VANDEPLAS (eds.), *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 455.

¹⁰⁸ Ibid, 456.

¹⁰⁹ Cass. 27 mei 1981, Nr. N-19810527-14 (1609); R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 915.

¹¹⁰ R. VERSTRAETEN, 'Het recht op informatie van de verdachte of beklagde' in A. VANDEPLAS (eds.), *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 468.

¹¹¹ Cass. 16 September 1998, *RDPC*, 1999, 106.

56. Als dusdanig wordt er in de wetgeving niet verwezen naar de *aard* en *reden*. Doch, zowel de rechtsleer als de rechtspraak aanvaardt hierbij de invulling door het EHRM (Supra. Rn.31).¹¹²

57. Er zijn bepaalde auteurs, waaronder VERSTRAETEN en ARNOU, die vooropstellen dat deze informatie vervat moet zijn in de dagvaarding, waarbij er geen onderscheid moet worden gemaakt tussen een rechtstreekse dagvaarding of een dagvaarding met dagstelling.¹¹³ Er is immers geen wettelijke verplichting die de inverdenkinggestelde verplicht om aanwezig te zijn voor het onderzoeksgerecht, alsook wordt de verwijzingsbeslissing hem niet betekend. De dagvaarding is dus het eerste officiële document waarin de betrokkene zeker op de hoogte wordt gesteld. Aangezien het EHRM geen voorkeur heeft betreffend enig formalisme (Supra Rn.32) is er wat de dagvaarding betreft geen *in concreto* beoordeling nodig. Dit betekent dat de dagvaarding niet het uitsluitend noodzakelijk instrument moet zijn waar de nodige informatie kan uit blijken.¹¹⁴ Zowel de procedure bij verwijzing alsook een mededeling door de onderzoeksrechter bij de inverdenkingstelling of de vordering ter zitting van het openbaar ministerie kan dienend zijn.¹¹⁵ Eveneens wordt door de Belgische rechtspraak aanvaard dat een verwijzing naar de stukken van het strafdossier, waarvan de verdachte tijdig heeft kunnen kennisnemen, dienend kan zijn.¹¹⁶

58. De tenlastegelegde feiten moeten op zo'n wijze worden meegedeeld aan de beklaagde dat hij hierdoor het voorwerp van de vervolging kan kennen en zijn rechten van verdediging kan uitoefenen. Het is de feitenrechter die hier soeverein over oordeelt.¹¹⁷

Dat wat aan de beklaagde ten laste wordt gelegd, moet op een klare en duidelijke wijze aan hem ter kennis worden gebracht. Het doel hiervan blijft onveranderd, namelijk een efficiënte verdediging waarborgen.¹¹⁸ Niet alle feitelijke gegevens dienen dus verplicht te worden vermeld om aan de vereisten van art. 6.3.a EVRM te voldoen.¹¹⁹

Het feit verwijst naar de menselijke gedraging waarvoor er wordt vervolgd en later eventueel een veroordeling wordt uitgesproken.¹²⁰ Hierbij doelt het Hof van Cassatie op de materiële handelingen waarvan de verdachte wordt beticht. Het gaat over die handelingen die de basis van de

¹¹² Cass.19 januari 2021, *RDC-TBH* 2021/8, noot VANDEBEEK, 1036; Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), *NC*, 2015, noot K. DE SCHEPPER, 303.

¹¹³ Voor het verschil tussen beide dagvaardingen zie R. VERSTRAETEN en F. VERBRUGGEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 269; P. ARNOU, 'De omschrijving van de feiten in de dagvaarding en verwijzingsbeslissing' (noot onder Corr. Brugge 5 november 1984), *RW*, 1985-86, 2575.

¹¹⁴ Cass. 31 oktober 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1691. ; Cass. 23 mei 2001, *Arr.Cass.* 2001, 994; Cass. 17 april 2007, *Arr.Cass.* 2007, 804. Cass. 7 oktober 2009, *Arr.Cass.* 2009, 2246. ; R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 915; Corr. Brugge 5 nov 1984, *RW*, 1985-86. Noot ARNOU, 2575..

¹¹⁵ Cass. 17 september 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 31; Cass. 8 september 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 9

¹¹⁶ Cass. 23 mei 2001, *Arr.Cass.* 2001, 994; W. DE PAUW, 'Het bijwoord 'minstens' in de tenlastelegging- Een lag die niet iedere lading dekt', *RAGB*, 2014, 544.

¹¹⁷ Cass. 27 mei 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 1121, Cass. 31 October 2000, *Arr. Cass.* 2000 nr. 589; corr. Brugge 5 November 1984, *Rw* 1985-86, 2571, noot P. ARNOU; Cass.14 December 1976, *Pas.*1977, I, 430; Cass. 18 December 1984, *Arr. Cass.* 1984-85, nr. 244; R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A. VANDEPLAS (eds.), *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 469.

¹¹⁷ *ibid.*

¹¹⁸ *ibid.*

¹¹⁹ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 918.

¹²⁰ R. DECLERQ, "Feit en Kwalificatie in de strafrechtspleging" in L.DUPONT en B. SPRIET, *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 181.

beschuldigingen vormen.¹²¹ De feiten worden vaak aangekleed in de bewoording van de strafwet. Dit kan er in de praktijk soms toe leiden dat de beschrijving van het feit vrij abstract aanvoelt.¹²²

Het Hof van Cassatie oordeelde dat art. 6.3.a EVRM beoordeeld moet worden als een toepassing van het algemeen rechtsbeginsel van de eerbied voor het recht van verdediging.¹²³

De vonnisrechter mag fouten in de dagstelling verbeteren, maar voor de beoordeling van de feiten is hij wel verplicht zich te houden aan wat in de verwijzingsbeslissing of rechtstreekse dagvaarding staat aangegeven.¹²⁴ De feiten kunnen ook blijken uit de stukken van het onderzoek die aan de beschikking tot verwijzing of dagvaarding voorafgaan.¹²⁵ (Infra. Rn.142 ev.)

59. Het Belgisch rechtstelsel kent geen wettelijke verplichting om de juridische kwalificatie van de feiten op te nemen in de dagvaarding. Krachtens artikel 6.3.a EVRM is de juridische kwalificatie wel een verplicht element dat moet worden meegedeeld. Het standpunt is dan ook verdedigbaar dat deze kwalificatie in de dagvaarding aanwezig moet zijn. Dit wordt ook bevestigd door rechtspraak van het Hof van Cassatie. Zij stellen dat er in zekere mate een kwalificatie moet plaatsvinden.¹²⁶ Hierbij is een descriptieve en exhaustieve omschrijving niet wettelijk vereist. De referentie naar een bepaalde misdrijfvorm is voldoende.¹²⁷ In de praktijk zal in de eindvordering altijd de kwalificatie van de strafwet worden overgenomen.

Bij gebrek aan kwalificatie zal dit enkel tot nietigheid leiden wanneer het recht op verdediging geschonden is. Dit vereist een *in concreto* onderzoek door de rechter.¹²⁸ Indien in de dagvaarding het misdrijf onder verschillende kwalificaties wordt gebracht, is de rechter niet verplicht om voorafgaand de beklaagde te verwittigen onder welke kwalificatie hij de feiten bewezen acht op voorwaarde dat de beklaagde het voorwerp van de vervolging kan kennen en zijn recht van verdediging kan uitoefenen.¹²⁹

De kwalificatie die tijdens het onderzoek aan de feiten werd gegeven bindt de rechter niet.¹³⁰

60. Belangrijk is wel wat er moet gebeuren in het licht van art.6.3.a EVRM indien de rechter een wijziging van de kwalificatie doorvoert.

In het Belgisch strafprocesrecht is iedere rechter verplicht om de voor hem gebrachte feiten de juiste kwalificatie te geven, ook de rechter in hoger beroep.¹³¹ Deze plicht moet ten alle tijden worden nageleefd, al vloeit hieruit voort dat de rechtbank onbevoegd is voor het geherkwalificeerde misdrijf

¹²¹ Cass.19 januari 2021, *RDC-TBH* 2021/8, 1036, noot VANDEBEEK, 1036.

¹²² Ibid.

¹²³ Cass. 23 februari 1970, nr N-19700223-2; Cass. 12 maart 1974, *Arr.Cass.* 1973-74, 768 ; Cass. 25 juni 1976, N-19760625-10; Cass. 14 december 1976, *Arr.Cass.* 1976-77, 426. ; Cass. 18 december 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, nr. 244; Cass. 13 februari 1996, *Arr.Cass.* 1996, 192; Cass. 16 oktober 2012, *Arr.Cass.* 2012, 2195.

¹²⁴ B. DE SMET, ' Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter, CABG, 2004, 8.

¹²⁵ Cass. 8 september 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 9;

¹²⁶ Cass. 17 september 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 31. Cass. 28 oktober 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 119.

R.DECLERQ, " Feit en kwalificatie in de strafrechtspleging" in DUPONT, L. en SPRIET,B. (eds.) *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 191

¹²⁷ Cass. 13 december 1926, *Pas.*, 1927, I, 107; denk hieraan overtredingen, wanbedrijven of misdaden.

¹²⁸ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 918.

¹²⁹ Cass. 20 februari, 2001, nr N-20010220-6 (P.99.0590.N) ; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 918.

¹³⁰ Cass. 17 september 2013, nr N-20130917-3 (P.12.1724.N); Cass. 14 juni 2017, nr N-20170614-1 (P.17.0361.F); Cass. 31 maart 2021, ECLI:BE:CASS:2021:ARR.20210331.2F.7; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale, Brugge*, die Keure, 2017, 1287;

¹³¹ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 921.

of dat de strafvordering zou zijn verjaard. Indien de rechter herkwaliceert moet hij dit doen met de eerbiediging van de rechten van verdediging.¹³²

Die voorwaarde vereist dat de beklaagde verwittigd wordt indien er een herkwalficatie plaatsvindt. Hij moet immers weten voor welke kwalificatie hij zich moet verdedigen.¹³³ Verwittiging is echter niet vereist indien de beklaagde zich spontaan verdedigt op de nieuwe kwalificatie.¹³⁴ Is de beklaagde niet verwittigd, dan zijn de rechten van de verdediging geschonden.¹³⁵ Dat de verwittiging heeft plaatsgevonden kan blijken uit verschillende bronnen zoals een vermelding in het vonnis, het procesverbaal van de terechtzitting na een mondelinge mededeling van de voorzitter. De verwittiging kan ook uitgaan van de tegenpartij, openbaar ministerie of de burgerlijke partij. Het is ook mogelijk dat uit de processtukken blijkt dat de beklaagde zich in feite over de gewijzigde kwalificatie verdedigd heeft. Bijvoorbeeld uit de conclusie van de beklaagde.¹³⁶

Noch de wet noch de rechtspraak bepaalt dat er enige vormvereisten zijn die moeten worden nageleefd, dus een mondelinge mededeling kan ook.

vb. een persoon wordt door de Raadkamer verwezen naar de correctionele rechtbank wegens oplichting. Ter terechtzitting oordeelt de rechter echter dat het over afpersing gaat. Dan moet de verdachte hier enerzijds op de hoogte van worden gesteld en anderzijds ook de mogelijkheid krijgen om zich tegen deze nieuwe klacht te kunnen verdedigen.¹³⁷

Desgevallend zal de rechtbank de zaak moeten uitstellen na precisering. Het is namelijk verboden om bij de uitspraak de verdachte te verrassen met een nieuwe kwalificatie of met een substantiële herkwalficatie.¹³⁸ Hij moet voldoende tijd krijgen om zijn verweermiddelen tegen een nieuwe omschrijving te herorganiseren.¹³⁹

Indien er een herkwalficatie wordt gegeven tijdens het proces dan kan de beklaagde verzoeken om uitstel. Hoelang dit uitstel moet zijn, zal afhangen van de tijd en middelen die zowel voor als tijdens de zittingen zijn toegekend, het belang en complexiteit van de zaak. Indien de beklaagde echter het uitstel niet verzoekt en zich onmiddellijk ten gronde verdedigt, kan hij achteraf niet beargumenteren dat hij onvoldoende tijd heeft gehad om zijn verdediging voor te bereiden.¹⁴⁰ (Infra. Rn. 89)

¹³² Cass. 8 september 1975, *Arr.Cass.* 1975-76, 34; Cass. 20 december 1976; Cass. 17 september 1980, *Arr.Cass.* 1980-81, 59; Cass. 5 oktober 1982, *Arr.Cass.* 1982-83, 181; Cass. 16 oktober 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, nr. 100; Cass. 7 april 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 473; Cass. 23 september 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 51.; Cass. 4 september 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, nr. 5; Cass. 12 mei 1998, *Arr.Cass.* 1998, 536; Cass.24 mei 2011, AR P.11.0070.N; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 921.

¹³³ R.DECLERQ, "Feit en kwalificatie in de strafrechtspleging" in DUPONT, L. en SPRIET, B. (eds.) *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 205; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 919.

¹³⁴ Cass. 13 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999, 44; Cass., 1 december. 1999, A.R. P.99.0847.F..

¹³⁵ Cass. 28 oktober 1980, *Pas.* 1981,219; Cass. 14 februari 2001, *Arr. Cass.* 2001, 280, noot J. VAN DONINCK.

¹³⁶ R. DECLERQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2010, 115.

¹³⁷ C. VAN DEN WYNGAERT en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 741.

¹³⁸ EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Pélissier and Sassi t. France*; EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*.

¹³⁹ Cass. 19 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999, nr. 30; V. VEREECKE, 'De juridische consequenties van de kwalificatieplicht', (noot onder Cass. 3 oktober 2017), *RABG*, 2018, 52.

¹⁴⁰ Cass. 10 oktober 2007, P.07.1362.F. ; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Maklu, Antwerpen, 2012, 922.

1.2.1.2. Gerechtelijk onderzoek

61. De procureur des Konings kan het gerechtelijk onderzoek vorderen indien hij de strafvordering instelt. Hij zal maar naar de onderzoeksrechter verwijzen mits hij in bepaalde maten overtuigt is dat er een misdrijf is gepleegd, zonder zou een vordering tot onderzoek niet denkbaar zijn. De onderzoeksrechter is niet gebonden door de kwalificatie die de procureur des Konings opneemt bij de verwijzing.¹⁴¹

De onderzoeksrechter is wel strikt gebonden door de feiten die worden aangewezen in de akte die het onderzoek opent. De onderzoeksrechter kan zelf het onderzoek niet uitbreiden.¹⁴²

De vordering van de procureur des Konings zal bepalen welke feiten het voorwerp van het onderzoek voor de onderzoeksrechter uitmaken. Bij een vage omschrijving van de feiten kan de onderzoeksrechter kijken naar de overige stukken die de procureur des Konings bij de vordering heeft gevoegd. DECLERCQ wijst hierbij op voorzichtigheid. Uit de gevoegde stukken heeft de procureur des Konings namelijk al een keuze gemaakt welke hij wenst te vervolgen. De onderzoeksrechter mag niet buiten die grenzen treden. Bijvoorbeeld, een verontrustende gezinssituatie: uit het proces-verbaal blijken zowel, slagen en verwondingen, bedreiging en seksueel misbruik van de dochter. Indien de procureur des Konings een onderzoek naar artikel 372 Sv instelt, dan zijn die andere misdrijven niet het voorwerp van het onderzoek. De stukken die bij de vordering zijn gevoegd bepalen dus niet het voorwerp, maar kunnen wel het voorwerp interpreteren bij vage aanduidingen.¹⁴³

62. In de laatste fase van het Gerechtelijk onderzoek voor de Raadkamer spelen de *Aard en Reden* ook een rol. De Raadkamer zijn eerste taak bestaat erin te onderzoeken welke feiten het voorwerp van het onderzoek uit maken. Enkel daarover zal hij zich mogen uitspreken. Ook de Raadkamer zal vervolgens een kwalificatie moeten aannemen om te weten naar welke rechtbank hij de zaak moet verwijzen indien er voldoende bezwaren zijn. Hierbij is hij niet gebonden aan de kwalificatie van het openbaar ministerie of onderzoeksrechter.¹⁴⁴

1.2.2. Onverwijld

1.2.2.1. Vonnisfase

63. Ook de Belgische rechtspraak bepaalt dat het onverwijld karakter steeds aan een *in concreto* beoordeling is onderworpen. Onder andere werd reeds geoordeeld dat een laattijdige tenlastelegging niet kan worden ingeroepen indien dit te wijten is aan het gedrag van de beklaagde zelf.¹⁴⁵ In het arrest van het Hof van Cassatie van 12 februari 1973 had de beklaagde te weinig tijd om het proces voor te bereiden maar niet omwille van tekortkomingen van het openbaar ministerie. De kennisgeving kon niet plaatsvinden daar de verdachte voortvluchtig was.

¹⁴¹ R. DECLERQ, " Feit en Kwalificatie in de strafrechtspleging" in L.DUPONT en B. SPRIET, *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco,187.

¹⁴² Ibid. 188.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Ibid. 193.

¹⁴⁵ Cass. 12 februari 1973, *Pas.* 1974, 609.

64. Bij de correctionele rechtspleging is de termijn die tussen de dagvaardingstermijn en verschijning moet zitten een vrije termijn. Er staat slechts een minimum op. Er moet ten minste tien dagen tussen de dagvaarding en de verschijning zitten.¹⁴⁶ De term dagstelling komt niet in art.184 Sv. voor toch wordt aangenomen dat ze ook van toepassing is op de beklaagde die na een verwijzingsbeschikking voor de correctionele rechtbank wordt geroepen.

Er bestaat wel een uitzondering indien de verdachte zich in voorlopige hechtenis bevindt, de termijn mag dan korter dan tien dagen zijn maar niet korter dan drie dagen.¹⁴⁷

1.2.2.2. Gerechtelijk onderzoek

65. De verdachte zal maar automatisch inzage krijgen in het strafdossier op het moment dat de eindvordering wordt toegezonden naar de Raadkamer (art.127, §3 2 Sv.).

1.2.3. In Bijzonderheden

1.2.3.1. Vonnisfase

66. De dagvaarding is het eerste zekere document waaruit de informatie kan blijken. Ik bekijk wat volgens de rechtspraak en rechtsleer aanwezig dient te zijn in deze dagvaarding.

Op de dagvaarding in het strafproces is niet art.702 Ger.W. van toepassing, wel artikel 145,182,184 en 211 Sv.¹⁴⁸ Deze bepalen echter geen nietigheidssanctie.

Volgende elementen moeten aanwezig zijn in de dagvaarding:

Er rust een verplichting op de procureur des Konings om de plaats, dag en het uur van de verschijning mee te delen aan de slachtoffers, alsook alle passende middelen. Overigens, kan het slachtoffer die de taal niet verstaat vertaling vragen van die delen van de dagvaarding waar de ten laste gelegde feiten uit blijken.¹⁴⁹ De wettelijke regeling laat na om de inhoud van de dagvaarding te bepalen, alsook welke vermeldingen er aan de verdachte zelf moet worden meegedeeld. Er wordt enkel verwezen naar de slachtoffers.

67. Er zijn als het ware twee verschillende types van dagvaarding. De rechtstreekse dagvaarding en de dagvaarding als dagvaarding. Beide worden hier besproken.¹⁵⁰

68. RECHTSTREEKSE DAGVAARDING Dit zal het eerste document zijn waarbij de beklaagde effectief informatie verkrijgt over de feiten waarvan hij beticht wordt. Het Hof van Cassatie heeft hier meermaals verduidelijkt dat zowel de feiten als de kwalificatie van het misdrijf moeten worden meegedeeld. De beklaagde moet op voldoende wijze het *voorwerp* van de tenlastelegging kunnen

¹⁴⁶ Art. 146 en 184 Sv.

¹⁴⁷ Cass. 19 april 1988, *Arr. Cass.* 1987-88, 1034; R. DECLERQ, *Beginnelsen van Strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2010, 23.

¹⁴⁸ Cass. 17 maart 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 424; R.DECLERQ, " Feit en kwalificatie in de strafrechtspleging" in DUPONT, L. en SPRIET,B. (eds.) *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 195.

¹⁴⁹ art. 145 en 182 Sv.

¹⁵⁰ J. VANDEUREN, ' Aantasting van de regelmatigheid van een verwijzingsbeschikking', *T.Strafr.*, 2022, nr. 2, 92; R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 810; R. DECLERCQ, *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2014, 364.

begrijpen.¹⁵¹ Er moet op zo'n wijze kennis worden gegeven dat de beklaagde ook effectief zijn recht van verdediging kan uitoefenen.¹⁵² Het is dus voldoende als het voorwerp in de tenlastelegging staat beschreven, de feiten dienen dus niet in zijn geheel in de telastlegging te worden omschreven.¹⁵³

De hierboven vermelde gegevens moeten ook in de dagvaarding staan.¹⁵⁴ Overigens moeten ook de verzwarende omstandigheden worden vermeld.¹⁵⁵ Bijvoorbeeld diefstal met braak of inklimming, de braak en inklimming moeten duidelijk in de tenlastelegging worden vermeld.¹⁵⁶

Hoe zit het dan met de verzachtende omstandigheden moeten deze dat ook worden meegedeeld? DE SMET stelt dat deze in principe niet in de tenlastelegging moeten staan. Toch zijn deze essentieel daar deze de bevoegdheid van de rechter bepalen. Het is dus aangewezen om deze ook in de tenlastelegging op te nemen.¹⁵⁷

Verder moet elke tenlastelegging ook gepreciseerd worden in de tijd en ruimte. De vragen *waar* en *wanneer* de feiten gebeurde dient beantwoord te worden.¹⁵⁸

Ten slotte moeten de constitutieve bestanddelen van het misdrijf niet worden vermeld in de dagvaarding. De rechter is immers gebonden door de feiten en niet door de kwalificatie.¹⁵⁹

69. Overigens wordt door Cassatie bevestigd dat de *aard* en *reden* van de tenlastelegging niet enkel moet blijken uit de dagvaarding, maar eveneens kunnen blijken uit het strafdossier.¹⁶⁰ De rechter kan hierbij volgende elementen mee in zijn overweging nemen om te bepalen of aan de vereiste van *in bijzonderheden* is voldaan: de dagvaarding, beschikking tot verwijzing of de verwijzing naar bepaalde stukken in het strafdossier.¹⁶¹

De dagvaarding in strafzaken moet de overtreden wetsbepaling niet aanwijzen.¹⁶² Het is ook niet vereist dat het een korte samenvatting van de middelen van de vordering moet bevatten. Echter, de praktijk wijst wel uit dat in de dagvaarding vaak een verwijzing naar de juridische kwalificatie is terug te vinden.

Ontbreekt de datum van de feiten dan heeft dit geen nietigheid tot gevolg indien het duidelijk is voor de beklaagde waarover het gaat aan de hand van andere vermeldingen in de dagvaarding.¹⁶³ Deze

¹⁵¹ Cass. 17 september 1986, *Arr. Cass.* 1986-87, nr. 31; Cass. 28 oktober 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, nr. 119; Cass. 29 maart 2000, *Arr. Cass.* 2000, nr.211; Cass. 12 november 2002, *Arr. Cass.*, nr. 597; Cass. 4 februari 2003, *Arr. Cass.* 2003, nr.83; B. DE SMET, ' Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter, CABG, 2004, 8.

¹⁵² Cass. 16 oktober 1991, *Pas.* 1992, 127; Cass. 9 juni 1993, *Arr.Cass.* 1993, 572; Cass. 23 mei 2001, *Arr.Cass.* 2001, 994.; Cass. 16 oktober 2012, *Arr.Cass.* 2012, 2195. Cass. 27 mei 1981, AC 1980-81, 1121, *RDP*, 1982, 73; Cass. 19 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999, nrs. 29 en 30; Cass. 21 oktober 2003, *Arr.Cass.* 2003, nr. 515.

¹⁵³ Cass.19 januari 2021, *RDC-TBH* 2021/8, 1036, noot VANDEBEEK, 1036.

¹⁵⁴ Art. 182 Sv.

¹⁵⁵ Cass. 17 oktober 2012, *Arr. Cass.* 2012, 2207; B. DE SMET, ' Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter', CABG, 2004,9.

¹⁵⁶ Art.467 Sv.

¹⁵⁷ B.DE SMET, ' Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter', CABG, 2004,9.

¹⁵⁸ F. DEBRUCK en Y. VAN LANDEGHEM, *overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2021, 248.

¹⁵⁹ F. DEBRUYCK, *overzicht van het belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2017, 215; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2017, 1287.

¹⁶⁰ Cass. 12 oktober 1976, *Pas.* 1977, 182. ; R.VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde' in A. VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994,.

¹⁶¹ Cass. 31 oktober 2000, *Arr.Cass.* 2000, nr. 589; Cass. 3 februari 1998, *Arr.Cass.* 1998, nr. 60 ; Cass. 5 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, nr. 389; Cass. 5 juni 1996, *Arr.Cass.* 1996, nr. 213 ; Cass. 16 december 2009, *Arr. Cass.* 2009, nr. 755; C. VAN DEN WYNGAERT, P. TRAEST en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2017, 1268.

¹⁶² Cass. 18 januari 1977, *Pas.* 1977, 533 ; Cass. 16 oktober 1991, *Arr.Cass.* 1991-92, nr. 91; Cass. 13 februari 1996, *Arr.Cass.* 1996, 192, nr. 78; Cass. 16 december 2008, *Arr.Cass.* 2008, nr. 734.

¹⁶³ Cass. 5 januari 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 561, nr. 268.

bewoording leidt tot discussie over de graad van precisering. Uit de rechtspraak van het EHRM leidt men af dat (supra. Rn.38) een exhaustieve omschrijving niet nodig is.¹⁶⁴ Veel zal afhangen van de complexiteit van de zaak. Hoe complexer de zaak, hoe meer precisie vereist zal zijn.

Indien de beklagde kennis heeft kunnen nemen, maar hier niet op is ingegaan, dan is het gebrek aan precisie te wijten aan de houding van de beklagde zelf, de rechter moet hier dan geen gevolg aan geven.¹⁶⁵ Alle feiten zijn omvangrijker dan het voorwerp van de strafvordering. Het voorwerp is uitsluitend wat in de beschikking van verwijzing of in de dagvaarding wordt vermeld. Het dossier en overige documenten kunnen deze enkel interpreteren.

Ook voor het in bijzonder karakter wordt er vaak de terugkoppeling gemaakt naar de rechten van verdediging voor de verdachte.

70. Zodat het proces eerlijk zou zijn, volstaat het niet dat de beklagde enkel de inhoud van de tenlastelegging kent. Hij moet ook weten waar en wanneer zijn zaak behandeld zal worden, dit om enerzijds te vermijden dat hij bij verstek veroordeeld zou worden en anderzijds tijdig kan beginnen een degelijk verweer op te bouwen. Het openbaar ministerie is verplicht om in de dagstelling¹⁶⁶ de plaats, datum en uur van de inleidende terechtzitting te vermelden. Dit vormt echter geen essentieel bestanddeel van de dagvaarding, die bij verzuim leidt tot nietigheid van de akte. (Infra. Rn. 77ev.)¹⁶⁷ Het Hof van Beroep te Gent oordeelde zo dat de afwezigheid van vermelding in de dagvaarding van het adres en kamer van de rechtbank en het ontbreken van de nummer van de zittingszaal, de geldigheid van de inleidende akte niet aantastte.¹⁶⁸ De correctionele rechtbank te Hasselt oordeelde dan weer dat de dagvaarding zonder vermelding van de zittingszaal de rechten van verdediging schond en bijgevolg nietig was.¹⁶⁹ Cassatie oordeelde dat het ontbreken van het juiste uur van de terechtzitting de rechten van verdediging niet aantast en dus niet leidt tot de nietigheid van de dagvaarding.¹⁷⁰

Anders is het geval wanneer de datum in de dagvaarding afwezig is, ook dan zal de afwezigheid niet automatisch tot nietigheid leiden. Het bevel tot dagvaarding, opgesteld door het openbaar ministerie, en het exploit van dagvaarding, opgesteld door de gerechtsdeurwaarder, zijn formeel gezien twee afzonderlijke akten, maar vormen inhoudelijk wel één geheel. Indien de datum ontbreekt in het bevel wordt er van de beklagde verwacht dat hij naar het exploit gaat kijken en omgekeerd. Indien deze datums niet overeenstemmen zal er geen nietigheidssanctie zijn indien de beklagde verschijnt op de datum waarop de zaak ook effectief wordt behandeld.¹⁷¹

71. **DAGVAARDING ALS DAGSTELLING** Deze dagvaarding volgt op het gerechtelijk onderzoek wanneer de Raadkamer beslist heeft om te verwijzen naar de rechtbank. In principe moeten hier

¹⁶⁴ Cass. 19 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999,nr. 30; Cass. 4 maart 2008, *Arr.Cass.* 2008, 637; R. Verstraeten, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 918; Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), *NC*, 2015,305.

¹⁶⁵ Cass. 16 oktober 1991, *Arr.Cass.* 1991-92, nr. 91.

¹⁶⁶ Zie meer over de dagvaarding als dagstelling hieronder.

¹⁶⁷ Cass. 29 maart 1994, *Arr.Cass.* 1994,

¹⁶⁸ Gent 28 februari 1978, *RW* 1978-79, 226, noot A. VANDEPLAS.

¹⁶⁹ Corr. Hasselt 17 september 1982, *RW* 1983-94, 2338, noot A. VANDEPLAS.

¹⁷⁰ Cass. 4 februari 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 354.

¹⁷¹ Cass. 4 februari 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 354.

enkel de datum, plaat en uur van de zitting in worden vermeld.¹⁷² Het Hof van Cassatie bepaald dus niet dat hier enige informatie in moet instaan. Dit kan een probleem opleveren voor de verdachte. De verdachte zal niet altijd kennis hebben van de verwijzingsbeschikking door de Raadkamer. Hij is immers niet verplicht om aanwezig te zijn gedurende de procedure voor de Raadkamer alsook de verwijzingsbeslissing wordt niet betekend aan de verdachte.

Deze kritiek wordt ook gevolgd door enkele rechtbanken. Bijvoorbeeld, de correctionele rechtbank van Brugge, deze bepaalde dat de dagvaarding als dagstelling ook de nodige informatie moet bevatten over de aard en reden. Aangezien dit de enige zekere akte is waar de informatie uit kan blijken.¹⁷³

De afwezigheid van enige informatie in deze dagvaarding lijkt dan ook in strijd met artikel 6.3.a EVRM. (Infra Rn. 129)

72. Er bestaat in de rechtsleer discussie over de vraag in welke mate men zich mag baseren op andere documenten dan de dagvaarding. De auteurs DECLERQ en VERSTRAETEN stellen elk dat deze gegevens van het strafdossier enkel kunnen helpen bij de interpretatie van de telastlegging in de dagvaarding.¹⁷⁴ Een te vergaande interpretatie zou volgens deze auteurs niet in overeenstemming zijn met art.6.3.a EVRM. Dit omdat het een informatieplicht is die de overheid heeft ten aanzien van de beklaagde. Het is een recht voor de beklaagde en een plicht voor de overheid. Aan deze plicht wordt tekortgeschoten wanneer men de feitelijke en/of de juridische invulling van de tenlastelegging doorschuift naar de beklaagde en zijn inzagerecht in het dossier. Het is niet de taak van de beklaagde om zelf een eigen analyse door te voeren of zijn informatie zelf te moeten samenstellen of te vervolledigen.¹⁷⁵

1.2.3.2. Gerechtelijk onderzoek

73. De verdachte zal altijd drager zijn van de rechten opgenomen in art.6 EVRM. Of ze ook daadwerkelijk kunnen worden uitgeoefend tijdens het vooronderzoek zal afhangen van het interne recht.¹⁷⁶ Een informatierecht is als dusdanig niet opgenomen in de wet gedurende het vooronderzoek. Echter, er is wel een inzagerecht voor de inverdenkinggestelde (art.61ter §1 Sv.), op deze wijze verkrijgt de verdachte toch al enige informatie. Dit is geen zeker recht daar de onderzoeksrechter de mogelijkheid heeft om dit verzoek te weigeren (art. 61ter §3 Sv.).

Het Hof van Cassatie oordeelde overigens dat de verwijzingsprocedure voor het gerechtelijk onderzoek dienend kan zijn om te oordelen als er voldaan is aan de verplichtingen die volgen uit de informatieplicht.¹⁷⁷ Een beklaagde kan dus al voldoende precies op de hoogte zijn gesteld door de onderzoeksrechter. Het is de feitelijke grondslag die voldoende duidelijk moet zijn. In de praktijk

¹⁷² Cass. 29 oktober 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, nr. 135; Cass. 7 december 1988, *Arr. Cass.* 1988-89, 417; Cass. 29 maart 1994, *Arr. Cass.* 1994, 329.

¹⁷³ Rb. Brugge 5 november 1984, RW, 1985-1986, 2571, noot ARNOU.

¹⁷⁴ R. DECLERQ *Beginselen van strafrechtspiegeling* Mechelen, Kluwer, 2010, 960; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Maklu, Antwerpen, 2012, 916.

¹⁷⁵ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A. VANDEPLAS, (eds.), *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994; R. DECLERQ, " Feit en Kwalificatie in de strafrechtspiegeling" in L. DUPONT en B. SPRIET, *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 192.

¹⁷⁶ C. VAN DEN WYNGAERT en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 695.

¹⁷⁷ Cass. 8 september 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, nr. 9.

wordt hierin bijna altijd de eindvordering van het openbaar ministerie opgenomen.¹⁷⁸ Als voorbeeld kan hier worden verwezen naar de rechtspraak van het Hof van Cassatie van 21 januari 2014 waar de Kamer voor Inbeschuldigingstelling oordeelde dat het gebruik van valse stukken niet nader dient omschreven te worden indien de valse stukken al duidelijk werden omschreven. Dit standpunt werd gevolgd door de cassatierechtspraak.¹⁷⁹

74. Van belang is hier ook de rechtsleer die bepaalt dat voor het eerlijk karakter te bepalen van het proces naar het gehele procesverloop moet worden gekeken (Supra. Rn.45.). Een element uit het vooronderzoek kan de positie van de verdachte derhalve mate aantasten, dat het gevolg zal zijn dat het eerlijk karakter in de opvolgende fase niet meer mogelijk zal zijn.¹⁸⁰ Het Hof van Cassatie oordeelde verscheidene keren dat de onderzoeksgerechten tijdens de regeling van de rechtspleging in principe niet onderworpen zijn aan art. 6 EVRM, tenzij de miskenning in deze fase de uitoefening van de rechten van verdediging ernstig en onherstelbaar zou aantasten.¹⁸¹

75. CONCLUSIE Er zijn maar weinig aanknopingspunten in de wet die bepalen welke elementen in de dagvaarding moeten staan. Of de invulling die de Belgische rechtspraak heeft gegeven aan de aard en reden en in bijzonderheden voldoende is, wordt besproken in Deel IV.

2. Sanctie

76. Enkel de sancties die het gevolg zijn van de schending van art.6.3.a EVRM worden besproken. De sancties kunnen verschillen naargelang het type inbreuk.

2.1. Nietigheid door onduidelijkheden of gebrek aan precisie

77. Niet alle onduidelijkheden in de tenlastelegging brengen de nietigheid met zich mee. Zo schrijven de artikels over de dagvaarding bij miskenning niet de nietigheid voor. Inhoudelijk zal de dagvaarding maar nietig zijn bij het ontbreken van wezenlijke bestanddelen of als de rechten van verdediging zijn geschonden.¹⁸²

78. VERSTRAETEN maakt bij de sanctie een onderscheid tussen de procedure door rechtstreekse dagvaarding en de procedure op verwijzing die gevolgd wordt door een dagvaarding als dagstelling. Deze opdeling wordt ook hier gevolgd.

¹⁷⁸ R. VERSTRAETEN, 'Het recht op informatie van de verdachte of beklagde' in A. VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994,474..

¹⁷⁹ Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N).

¹⁸⁰ C. VAN DEN WYNGAERT en B. DE SMET, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 695.

¹⁸¹ Cass. 24 oktober 1997, *Arr.Cass* 1997, nr.427; Cass. 29 september 1999, *Arr. Cass.* 1999, nr.494; Cass. 16 juni 2004, nr.N-20040616-25 (P.04.0595.F); Cass. 3 mei 2005, nr N-20050503-7 (P.05.0618.N).

¹⁸² B. DE SMET, ' Aanvulling van een onduidelijke tenlastelegging' noot Cass. 5 april 2011, *RW*, 2011-12, 1472; B. DE SMET, ' Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter', *CABG*, 2005, 5; B. DE SMET, ' Aanvulling van een onduidelijke tenlastelegging' (noot onder Cass. 5 april 2011), *RW*, 2011-12, 1472.

In beide gevallen is er rechtspraak die aangeeft dat de dagvaarding in strafzaken nietig is indien er een substantiële vormvereiste ontbreekt of het recht van verdediging is geschonden. Bijvoorbeeld, naam, voornaam en het adres van het kantoor van de gerechtsdeurwaarder ¹⁸³

2.1.1. Rechtstreeks dagvaarding

79. Bij de rechtstreekse dagvaarding is het gevolg bij onvoldoende precisie dat deze nietig wordt verklaard. Na nietigverklaring volstaat het echter om een tweede maal beter te dagvaarden. Beurtelings wordt hier het onderscheid gemaakt indien de feiten of de kwalificatie niet duidelijk in dagvaarding zijn.

80. In de rechtstreekse dagvaarding zijn de mededeling van de feiten het kernstuk. De beklaagde heeft op geen andere wijze kennis kunnen nemen van de feiten. Het gaat hier met andere woorden dus om een substantiële vormvereiste, het verzuim aan deze vormvereiste kan dan ook op geen ander ogenblik nog worden rechtgezet. Indien de rechter niet met zekerheid kan bepalen wat de draagwijdte van de aanhangigmaking is, kan enkel de nietigheids sanctie volgen. De controle van de saisine van de rechter valt immers in dit geval weg, dus nietigheid moet volgen.

Enige nuancering hierbij is vereist; de rechtspraak van Cassatie laat toe dat de rechter bij onduidelijke feiten gaat kijken naar het vooronderzoek of strafdossier.¹⁸⁴ Het strafdossier kan enkel voor de interpretatie dienend zijn (supra Rn.72).¹⁸⁵

81. Bij een rechtstreekse dagvaarding zal het deze akte zijn waarbij de beklaagde voor de eerste keer de juridische kwalificatie wordt meegedeeld. VERSTRAETEN stelt dat wanneer de kwalificatie zou ontbreken dit geen reden tot nietigheid zou zijn. Art.6.3.a EVRM waarborgt het recht op verdediging, niets belet dat dit recht gevrijwaard blijft wanneer men na de dagvaarding bijkomende informatie krijgt omtrent de juridische kwalificatie. In de praktijk komt dit neer op het feit dat zowel het openbaar ministerie, de burgerlijke partij als de rechter op de terechtzitting nog kunnen overgaan tot het vervolledigen van de informatie aan de beklaagde. Het is in dit geval wel passend dat na het vervolledigen van de informatie de zaak wordt uitgesteld teneinde verdediging toe te laten over de nieuwe kwalificatie.

Een onduidelijkheid in de rechtstreekse dagvaarding hoeft dus niet altijd tot de nietigheid van de dagvaarding te leiden.¹⁸⁶

2.1.2. Gerechtelijk onderzoek: verwijzingsbeschikking

82. DECLERQ stelt het passend: "*Kwalificeren is voor het onderzoeksgerecht een secundaire bezigheid. Primair staat het bepalen van het feit zoals het zich concreet voordeed*". De onderzoeksrechter kan maar een bepaalde kwalificatie vooropstellen nadat men onderzocht heeft

¹⁸³ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A.VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994,474.

¹⁸⁴ Gent 20 november 1998, *RW*, 2000-01, 774; Corr. Brugge 5 nov 1984, *RW*, 1985-86, noot ARNOU,2575.

¹⁸⁵ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A.VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 475-476..

¹⁸⁶ *ibid.* 476.

over welke feiten het juist gaat. Ze bepalen eerst de materiële gedraging die het voorwerp kan worden van de vervolging. De kwalificatie die het onderzoeksgerecht aan de feiten geeft, is hoogstens aanbeveelwaardig.

Indien uit de akte van verwijzing niet of niet voldoende blijkt naar welke feiten er wordt verwezen, zal de strafvordering door de strafrechter onontvankelijk moeten worden verklaard. Dit zal steevast het geval zijn wanneer de rechter zijn saisine niet kan bepalen. Een gebrek aan precisering kan dan ook niet worden rechtgezet door een opvolgende dagvaarding. De dagvaarding heeft in deze zin slechts de betekenis van dagstelling. Overigens is een rechtstreekse dagvaarding al helemaal uitgesloten vanaf het moment dat het gerechtelijk onderzoek is geboden. Men kan ook niet zomaar een tweede maal een verwijzing van de Raadkamer vragen. Een tweede verwijzing is slechts mogelijk indien de Raadkamer in de eerste verwijzing niet heeft geoordeeld over de feiten. Art.441 Sv. biedt wel een mogelijkheid rond deze problematiek: op aangifte van minister van justitie kan de gebrekkige beslissing van de Raadkamer worden vernietigd. De Raadkamer krijgt dan terug de controle in handen om een verwijzingsbeslissing te nemen.¹⁸⁷

83. Enkel wanneer uit de combinatie van de omschrijving van een bepaald feit in de beschikking tot verwijzing of dagvaarding en uit het strafdossier niet uit te maken valt welk precies feit men bedoelt, verkeert de rechter in de onmogelijkheid om te bepalen voor welk feit hij geïndieerd werd. Hij zal de beklagde niet kunnen veroordelen.

84. Het kan ook zijn dat de rechter zijn saisine wel kan bepalen, maar er nog steeds onduidelijkheid is voor de beklagde. De saisine van de rechter is bepaalbaar, maar niet voldoende nauwkeurig. Hier raakt het de rechten van verdediging. De precisie kan ook hier verkregen worden door overige stukken van het strafdossier op voorwaarde dat de verdachte van de overige stukken kennis heeft kunnen nemen.¹⁸⁸ Het Hof van Cassatie verwacht hier een actieve rol van de rechter om deze onduidelijkheid te remediëren. Hij moet niet alleen de onduidelijkheid opwerpen, maar ook de partijen uitnodigen om tot verdere precisering over te gaan, zijnde het openbaar ministerie en de burgerlijke partij. Hierover moet de rechter vervolgens een tegensprekelijk debat organiseren, zo worden de rechten van verdediging gevrijwaard. Indien nodig moet de zaak zelf worden uitgesteld om de verdedigingsrechten te vrijwaren.¹⁸⁹

Indien partijen in gebreke blijven voor de precisering, kan de rechter zelf overgaan tot precisering. Dit is tot op heden echter nog geen plicht voor de rechter. De verduidelijking door de rechter mag nooit leiden tot autosaisine van de rechter.¹⁹⁰ Wordt er alsnog nagelaten te preciseren, dan zal de op de dagvaarding volgende procedure nietig zijn wegens schending van het recht van verdediging, de strafvordering zal dan onontvankelijk zijn.¹⁹¹

¹⁸⁷ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklagde" in A.VANDEPLAS, (eds.) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 477-478; Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), NC, 2015, 307; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 919.

¹⁸⁸ Cass. 7 oktober 2009, Arr.Cass. 2009, 2246 ; Cass. 23 mei 2001, Arr.Cass. 2001, 994.

¹⁸⁹ Cass. 18 oktober 2011, Arr.Cass. 2011, 2127.

¹⁹⁰ K. DE SCHEPPER, " De informatieplicht m.b.t. een ten laste gelegd gebruik van duidelijk omschreven valse stukken en de rol van het onderzoeksgerecht bij een onduidelijke tenlastelegging" (noot onder Cass. 12 januari 2014), NC,2015,308.

¹⁹¹ Cass. 31 oktober 2000, Arr.Cass. 2000, 1691. nr. 589; Cass. 17 april 2007, Arr.Cass. 2007, 804; J. DECOKER, ' De controle door de rechter van zijn saisine bij een onduidelijke omschrijving van de ten laste gelegde feiten in

Bij deze onduidelijkheid is het vereist dat deze in *limine litis* wordt opgeworpen om de nietigheid of onontvankelijkheid te bekomen.¹⁹²

85. In het arrest van het Hof van Cassatie van 21 januari 2014 werd voor het eerst duidelijk gesteld dat ook het onderzoeksgerecht belast is met de actieve houding ten aanzien van een onduidelijkheid. Ook zij moeten onduidelijkheden signaleren, de partijen uitnodigen tot tegensprekelijk debat en het bijhorend tegensprekelijk debat organiseren.¹⁹³

86. Indien de beschikking tot verwijzing wel de saisine van de rechter mogelijk maakt, zijn de gevolgen voor een onduidelijke verwijzing dezelfde als bij de rechtstreekse dagvaarding. In dit geval voldoet de graad van precisering wel om de saisine te bepalen, maar niet om het recht op verdediging te garanderen. Dit gebrek kan worden rechtgezet door de dagvaarding als dagstelling. Als voorwaarde wordt wel gesteld dat de dagvaarding slechts de reproductie is van de tenlastelegging zoals vermeld in de verwijzingsbeschikking. Het recht op verdediging kan worden veiliggesteld door bijkomende informatie die *in limine litis* verstrekt wordt op de terechtzitting.¹⁹⁴ Bijgevolg is het dus onmogelijk om dit voor het eerst te doen tijdens het hoger beroep of voor het Hof van Cassatie.¹⁹⁵

87. Rechters hebben niet de vrijheid om zelf naar believen te putten uit het feitenrelaas dat in het strafdossier staat opgenomen. Indien er een veelheid aan documenten, geschriften in het strafdossier te vinden is en de precisering in de tenlastelegging ontbreekt dan is het de rechter niet toegestaan om zelf het feitelijk voorwerp van het misdrijf te omschrijven. De gebrekkige aanduiding van de feiten is dan onherstelbaar.¹⁹⁶

88. Concluderend stel ik dat de nietigheid niet wordt vastgesteld louter en alleen omdat art.6.3.a. EVRM is geschonden, maar pas vanaf het ogenblik dat zijn recht op verdediging niet langer gevrijwaard kan worden. De rechtmatigheid van de strafrechtelijke veroordeling wordt niet aangetast indien de strafrechter naar regels van intern recht heeft toegestaan dat een latere kennisgeving of precisering het recht van verdediging van de beklaagde niet heeft geschaad en hij zijn recht van verdediging heeft kunnen uitoefenen. De nietigheid volgt slechts indien de verdedigingsrechten onherstelbaar zijn geschaad.¹⁹⁷ De vraag is echter wanneer zal dit het geval zal zijn (Infra. Deel IV).

de akte van aanhangigmaking' (noot onder Cass. 18 oktober 2011), *T. Strafr.*, 2012, 32; Y.VAN DEN BERGE, ' Niet elk gebrek aan precisering in de dagvaarding leidt tot de onontvankelijkheid van de strafvordering', *T. Strafr.*, 2011, 352.

¹⁹² R. DECLERQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2010, 23

¹⁹³ K. DE SCHEPPER, " De informatieplicht m.b.t. een ten laste gelegd gebruik van duidelijk omschreven valse stukken en de rol van het onderzoeksgerecht bij een onduidelijke tenlastelegging" (noot onder Cass. 12 januari 2014), *NC*, 2015,,309.

¹⁹⁴ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A.VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994,478.

¹⁹⁵ Cass. 20 juli 1896, *Pas.* 1896, 250 ; Cass. 2 mei 1977, nr N-19770502-6.

¹⁹⁶ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A.VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994,480.

¹⁹⁷ Cass. 31 oktober 2000, *Arr.Cass.* 2000, nr. 589; R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 867.

2.2. Miskenning onverwijld karakter

89. Bij de miskenning van de dagvaardingstermijnen moet deze opmerking tijdig worden gemaakt. In principe heeft dit de nietigheid tot gevolg.¹⁹⁸ Indien er een kortere termijn is dan 10 dagen moet de beklaagde deze in *limine litis* opwerpen, voor elke andere exceptie of verweer (art. 146 en 184 Sv.). Het is dan niet vereist dat de beklaagde moet aantonen dat zijn belangen zijn geschaad. Indien de beklaagde laattijdig zou opwerpen, dan mag de rechter nog steeds de zaak ten gronde behandelen, het vonnis zal dan ook geldig zijn. Deze actieve proceshouding van de beklaagde is niet in strijd met het recht op een eerlijk proces. Hierbij kan er verwezen worden naar de uitspraak van het EHRM in de zaak *Twalib*, in deze zaak kreeg de beklaagde slechts een advocaat toegewezen op de terechtzitting en had de advocaat voordien slechts één uur gekregen om het strafdossier in te kijken. Op de eigenlijke terechtzitting werd de korte voorbereidingstijd niet opgeworpen. Het hof oordeelde dan ook dat de advocaat onmiddellijk had moeten opwerpen dat hij zijn cliënt niet naar behoren kon verdedigen.¹⁹⁹

Indien de beklaagde niet zou verschijnen en hij geherdagvaard wordt, zou er geen nietigheid intreden. Indien de rechtbank verzuimt om tot herdagvaardiging over te gaan omdat de rechtbank de miskenning van de wachttermijn niet heeft opgemerkt en zijn vonnis bij verstek wordt gewezen, zal dit vonnis wel nietig zijn.²⁰⁰

¹⁹⁸ R. DECLERQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2010, 24.

¹⁹⁹ EHRM 9 juni 1990, nr. 24294/94, *Twalib t. Griekenland*.

²⁰⁰ R. DECLERQ, *Beginselen van Strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2010, 24.

III. Nederland

1. Toepassing van art. 6.3.a EVRM

1.1. Belang van de dagvaarding

90. Het belang van de dagvaarding kan niet onderschat worden in het Nederlands strafstelsel. Immers, de informatieplicht van art.6.3.a EVRM geschiedt in het Nederlandse recht volgens de dagvaarding.²⁰¹

91. De dagvaarding heeft tot doel aan de verdachte de feiten mee te delen waarvan hij beschuldigd wordt. Hiertoe behoort niet enkel de feitelijke gebeurtenis, maar ook de delictsomschrijving. De reden waarom de verdachte terecht staat moet duidelijk zijn. De verdachte moet weten waartegen hij zich kan verdedigen.²⁰²

92. De dagvaarding bestaat uit drie elementen (zie Bijlage I). In het kader van deze masterthesis is voornamelijk de tenlastelegging van belang, die tenlastelegging staat bij het onderzoek op de terechtzitting centraal. Het is dit deel dat bepaald waartegen de verdachte zich zal moet verdedigen.²⁰³

De tenlastelegging moet volgende elementen bevatten;²⁰⁴

- opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd
- vermelding omstreeks welke tijd het zou zijn begaan
- vermelding waar ter plaatse het zou zijn begaan
- vermelding van de omstandigheden waaronder het zou zijn begaan
- de wettelijke voorschriften waarbij het strafbaar wordt gesteld.

1.2. Grondslagleer en gevolgen

93. De tenlastelegging heeft naast de informatiefunctie ook een grondslagfunctie, deze geeft de grenzen van het onderzoek in de tenlastelegging²⁰⁵ aan. Het bepaalt het object van het onderzoek tijdens de terechtzitting. Het is de officier van Justitie die de rechter bindt aan het door hem geformuleerd delict.²⁰⁶ Wil de rechter de feiten onder een bepaald delictsomschrijving plaatsen, dan

²⁰¹ A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, Deventer, 2017,341.

²⁰² M. BOONE ea., *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Den Haag, Sdu, 2015, 1523.

²⁰³ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Kluwer, Deventer, 2011, 1. De overige elementen zijn: de indaging hierin wordt de verdachte op de hoogte gesteld van waar, wanneer en ten overstaan van welke rechter hij zich zal moeten verdedigen. Ten slotte moet de dagvaarding er ook in bestaan om enkele processuele rechten aan de verdachten mee te delen. Dat deze drie componenten tot hun recht komen is het vereist dat de verdachten de dagvaarding tijdig ontvangt.; B. KEULEN, K. en KNIGGE, G., *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016,

²⁰⁴ art.261 Sv; J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Kluwer, Deventer, 2011,21.

²⁰⁵ Lees vonnisfase naar Belgisch recht

²⁰⁶ HR (NL) 27 juni 1995, ECLI:NL:HR:1995ZD0095 en ECLI:NL:HR:1995:ZD0096; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 424-425..

moeten alle bestanddelen van die delictsomschrijving in de tenlastelegging aanwezig zijn, zo niet kan de rechter de verdachte hiervoor niet veroordelen (art.348 en 350 NI.Sv).²⁰⁷

Bijvoorbeeld: de rechter wil voor moord veroordelen, maar het opzettelijke karakter staat niet in de tenlastelegging en blijkt niet uit de feitelijke omschrijving die is opgenomen in de tenlastelegging. De rechter kan de verdachte hiervoor niet veroordelen ook al is hij de mening toegedaan dat 'opzet' wel bewezen kan worden.

Bij geringe fouten of gebreken in de tenlastelegging zou dit zeer vergaande gevolgen kunnen hebben. Daarom heeft de Nederlandse wetgever de mogelijkheid voorzien om de tenlastelegging op de zitting nog te wijzigen, mits naleving van strikte voorwaarden. Het is de rechter ook toegestaan om kennelijke schrijffouten te corrigeren en niet-essentiële bestanddelen weg te strepen.²⁰⁸ (Infra. Rn. 99 ev.)

94. De binding van de rechter is op formalistische wijze doorgevoerd. Alles wat in de tenlastelegging staat dient bewezen te worden, wat er niet in staat kan niet aan de verdachte ten laste worden gelegd. Indien het ten laste gelegde feit wel kan worden bewezen maar niet alle bestanddelen van de delictsomschrijving zijn erin verwerkt, dan dreigt een ontslag van de rechtsvervolging.²⁰⁹ Dit wegens niet- kwalificeerbaarheid van het bewezen verklaarde. De grondslagleer heeft er toe geleid dat er strikt wordt vastgehouden aan de delictsomschrijving. Bijvoorbeeld, de tenlastelegging spreekt verdachte 'goed weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening', maar het juridisch oordeel is dat het om een verduistering gaat dan volgt de vrijspraak aangezien er in de tenlastelegging diefstal als omschrijving was opgenomen.²¹⁰

95. Er zijn verschillende correctiemogelijkheden voor de rechter om aan een te strikte toepassing van de grondslagleer te ontkomen. Belangrijk is de mogelijkheid van de kwalificatie; indien de delictsbestanddelen niet omschreven zijn in de tenlastelegging volgt het ontslag van de rechtsgevolgen. Het omgekeerde is echter niet waar. Het is niet vereist dat de desbetreffende wetsterm in de tenlastelegging is opgenomen. Voldoende is dat het bestanddeel feitelijk beschreven wordt.

Vb. moord moet met voorbedachten rade gebeuren. De term 'voorbedachte rade' staat niet opgenomen in de tenlastelegging. Dan kan de rechter nog steeds voor de moord veroordelen indien uit de feiten blijkt dat hij voorafgaand de moord had voorbereid en gepland. Het omgekeerde is niet mogelijk. De rechter kan niet wegens moord veroordelen indien de feiten niet weergeven dat er een voorbereiding of planning was, ook al wordt er een verwijzing naar 'voorbedachte rade' gemaakt.²¹¹

²⁰⁷ J. BOKSEM, *Op den grondslag der telastlegging beschouwingen naar aanleiding van het Nederlands grondslagstelsel*, Ars Aequi Libri, Nijmegen, 1996,13..

²⁰⁸ J. BOKSEM, *Op den grondslag der telastlegging beschouwingen naar aanleiding van het Nederlands grondslagstelsel*, Ars Aequi Libri, Nijmegen, 1996, 13.; M. BOONE, M. DE BRUIJN-LÜCKERS, W. FERDINANDUSSE, G. KNOBBOUT, M. VAN STRIEN en A. VAN DER WAL, *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Sdu, Den Haag, 2015,1522.

²⁰⁹ De ontslag van rechtsvervolging verwijst naar een einduitspraak van een Nederlandse rechter, waar de feiten wel bewezen worden geacht maar dit geen strafbaar feit oplevert.

²¹⁰ B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Wolters Kluwer, Deventer, 2016, 424-426.

²¹¹ *Ibid.* 433.

96. De delictskeuze door de officier van Justitie bindt de rechter in hoge mate.²¹² Toch is er enig vermoeden dat de rechter niet gebonden is door de kwalificatie van de feiten. In het arrest van 22 november 1994, herkwalficeerde de Hoge Raad de feitelijke aanranding van de eerbaarheid naar verkrachting omdat dit bij de feitenbeschrijving aansloot.²¹³

De Hoge Raad stelde in 1995 dat de tenlastelegging tot doel heeft: *'voor de procesdeelnemers - zowel voor het openbaar ministerie, rechter als voor de verdachte- de inzet van het geding met de vereist duidelijkheid vast te leggen'*.²¹⁴ In 1995 ging de Hoge Raad nog zeer ver in zijn beoordeling over de grondslagleer. De beoordeling van de lagere rechter die bewezenverklaarde dat de verdachte 'opzettelijk' en 'wederrechtelijk' vernieling had veroorzaakt, was in strijd met het grondslagbeginsel. Dat kwam omdat nergens in de feitelijke beschrijving er werd verwezen naar opzet of wederrechtelijkheid ook al stond dat wel duidelijk in art.350 Sr vermeld. Die rechtsgrond was opgenomen in de dagvaarding.²¹⁵

De rechtspraak van de Hoge Raad is echter geleidelijk aan veranderd en heeft een versoepeling van de grondslagleer meegebracht.

Bij wijze van voorbeeld het arrest van 21 mei 2019: in deze zaak werd een man veroordeeld voor het verbreken van een winkelverbod. In de tenlastelegging stond geschreven dat het verbod met ingang van 7 mei 2016 gold. Echter, oordeelde de rechter in eerste aanleg dat het verbod van 7 mei niet bewezen kon worden verklaard omdat de man in kwestie geen kennis had gekregen van dit verbod. Doch, kwam de rechter tot de conclusie dat de verdachte een winkelverbod had geschonden, namelijk dat van 24 april 2016 – dit stond niet vermeld in de tenlastelegging. De Hoge Raad oordeelde dat er geen grondslagverlating was aangezien: *'in aanmerking genomen dat voor het overtreden van een voor de verdachte geldend winkelverbod, strafrechtelijk niet van belang is met ingang van welke datum de verdachte de toegang tot de winkel was ontzegd, maar uitsluitend dat ten tijde van het binnendringen zo een verbod van kracht was.'*²¹⁶

97. Belangrijk is ook het arrest van de Hoge Raad van 6 maart 2018. Hierin werd bepaald dat het de rechter toegestaan is om in de tekst van de tenlastelegging misslagen²¹⁷ te verbeteren op voorwaarde dat hierdoor de rechten van verdediging niet worden geschaad. Een verbetering is geen wijziging in de zin van art.313 Nl.Sv.

Steeds vaker ziet men in de rechtspraak van de Hoge Raad dat rechters de ruimte krijgen om de uiteindelijke grondslag vast te stellen. Het is de officier van Justitie die in de tenlastelegging aangeeft waarover de berechting zal gaan, maar het is uiteindelijk de rechter die door interpretatie van de tenlastelegging de inhoud van de tenlastelegging bepaalt.²¹⁸ Dit kan de rechter allemaal doormiddel van interpretatie. Hij kan de delictsbestanddelen uitleggen, beslissen welke onderdelen van belang zijn voor de strafrechtelijke betekenis van het feit en oordelen welke onderdelen van de

²¹² B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Wolters Kluwer, Deventer, 2016, 424-425.

²¹³ HR (NL) 22 november 1994, *NJ* 1995,157; HR (NL) 3 oktober 2006; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016,434.

²¹⁴ HR (NL) 27 juni 1995, *NJ*, 1996/126. 6.2.1.

²¹⁵ HR (NL) 27 juni 1995, *NJ*, 1996.

²¹⁶ HR (NL) 21 mei 2019, ECL:NL:HR;2019:779, *NJ* 2019/2020.

²¹⁷ Er zal spraken zijn van een misslag indien er een fout staat vermeld waarbij het voor iedereen duidelijk is dat het ook daadwerkelijk om een fout gaat. Bijvoorbeeld, verwisseling namen van twee gemeenten.

²¹⁸ J. BOKSEM, "Begrijpelijk ten laste leggen Zo'n vijftientig jaar later", *NTS*, 2020, nr.3,180 ; meer informatie hierover zie B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016,428-429..

tenlastelegging van wezenlijk belang zijn en daarom niet kunnen worden weggestreept. Het grondslagstelsel wordt dus niet meer zo strikt geïnterpreteerd als dat in 1995 het geval was.²¹⁹

98. Concluderend kan er voor de delictskeuze gesteld worden dat het de rechter vrij staat om zelf de feiten onder een bepaalde juridische kwalificatie te plaatsen, echter hierbij zal de rechter gebonden zijn door de feiten meegedeeld door de officier van Justitie. Alle delictsbestanddelen zullen dus een feitelijke vertaling in de tenlastelegging moeten hebben anders kan de rechter het niet onder die juridische kwalificatie plaatsen.

1.3. Toepassing

1.3.1. Aard en reden

99. De Nederlandse Hoge Raad oordeelde al in 1928 dat de verdachte uit de dagvaarding moet kunnen lezen waarvoor hij moet terechtstaan. Enkel zo kan de verdachte zijn verdediging voor bereiden.²²⁰ Vele Nederlandse auteurs bestempelen dit artikel dat ook als *het* kernartikel in het Wetboek van strafvordering.

Art. 261lid 1 NI.Sv. luidt als volgt:

De dagvaarding behelst een opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn; verder vermeldt zij de wettelijke voorschriften waarbij het feit is strafbaar gesteld.

De in lid 1 vermelde verplichtingen zijn minimumvereisten voor de tenlastelegging.²²¹

100. Art.261 NI.Sv. vereist drie zaken. Ten eerste moet de tenlastelegging begrepen kunnen worden door de verdachte. Indien enkel de wettelijke bestanddelen zijn opgenomen van de delictomschrijving dan wordt hieraan te kort gedaan. Er is een feitelijke weergave nodig van het gedrag van de verdachte. Wettelijke termen mogen voor de feitelijke uitleg alleen gebruikt worden in zoverre ze ook een feitelijke betekenis hebben.²²² Het moet duidelijk zijn welk strafbaar feit en historisch feitelijke gebeurtenis bedoeld wordt. Let wel, art.261 NI.Sv. vereist niet dat de dagvaarding de feiten vermeldt waarop het openbaar ministerie zich beroept om de ten laste gelegde feiten te kunnen bewijzen.²²³ Ten tweede moet de beschrijving zo nauwkeurig mogelijk zijn zodat er een grondslag is voor de verdediging.²²⁴

²¹⁹ J. BOKSEM, "Begrijpelijk ten laste leggen Zo'n vijftig jaar later", *NTS*, 2020, nr.3,180.

²²⁰ HR (NL) 4 juni 1928, *NJ*, 1928, 1274; HR (NL) 3 september 1928, *NJ*, 1928; A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017,342.

²²¹ M. BOONE ea., *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Den Haag, Sdu, 2015, 1524-1525.

²²² A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017,342; zie bijvoorbeeld HR 13 mei 1975; Rb. Noord- Holland 1 december 2015, *NJHFS*, 2016/25.; M. BOONE ea., *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Sdu, Den Haag, 2015, 1524-1525; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 420;

²²³ HR (NL) 29 november 1988, *ECLI:NL:HR:1988: AD0539*.

²²⁴ HR (NL) 4 juni 1928, *NJ*, 1928.

Voorbeeld van een onnauwkeurige tenlastelegging. De verdachte was in dit arrest tot tweemaal toe tegen iemand aangereden. In de tenlastelegging werd er maar voor één geval vervolgt, maar werd niet duidelijk gemaakt voor welke het was.²²⁵

Ten slotte moet het niet enkel duidelijk zijn voor de verdachte, maar ook voor de rechter. De rechter kent immers de feiten niet waar de verdachte deze in principe wel kent.²²⁶ Zodat het voor de rechter duidelijk zou zijn, moet de tenlastelegging strafrechtelijk relevant zijn. Dit zal zijn wanneer er een verwijzing naar de delictsomschrijving in staat. Hierbij gaat het niet om het daadwerkelijk vermelden van wettelijke bepalingen, eerder naar delictsbestanddelen die een wettelijke bepaling uitmaakt. Bij gebreke hiervan, zal de dagvaarding nietig zijn (Infra Rn. 113 ev.). De rechter kan immers niet meer bepalen op basis van de tenlastelegging of hij al dan niet bevoegd is. Het is niet vereist dat alle bestanddelen zijn opgenomen. Indien er echter te veel bestanddelen ontbreken, zal dit leiden tot ontslag van alle rechtsvervolging.²²⁷ De incomplete tenlastelegging zou dan leiden tot een bewezenverklaring die niet overeenkomstig de beoogde delictsomschrijving kan worden gekwalificeerd.²²⁸

Daarnaast moet ook melding worden gemaakt van de wettelijke voorschriften²²⁹ van het strafbaar feit. Art. 261, lid 2 NI.Sv bepaalt dat ook de omstandigheden waaronder het feit wordt begaan, vermeld moeten worden. Het ontbreken hiervan wordt niet onderworpen aan enige sanctie, wat ertoe leidt dat er in de praktijk maar weinig aandacht aan wordt gegeven.²³⁰ Indirect vormt het voorschrift een aanwijzing dat de door art. 261 lid 2 NI.Sv voorgeschreven feitenomschrijving niet al te gedetailleerd hoeft te zijn. De details kunnen de verdachten en de rechter wel uit het procesdossier²³¹ halen.²³²

101. De officier van Justitie moet ervoor zorgen dat de informatie aan de verdachte wordt overgemaakt. Het louter betekenen van de dagvaarding is hier onvoldoende. De hamvraag is of de verdachte kennis kan nemen van de inhoud, waarbij de leesbaarheid en begrijpelijkheid cruciale voorwaarden zijn. Onbegrijpelijkheid leidt tot nietigheid van de dagvaarding. De officier van Justitie mag bij het opstellen van de tenlastelegging uitgaan van de gemiddelde verdachte.²³³

102. REDEN De feitelijke omschrijving moet ook een vermelding van plaats en tijd weergeven. Het ontbreken ervan leidt tot een onduidelijke tenlastelegging. Er wordt niet bepaald hoe specifiek de plaats en tijd moeten worden omschreven. In de praktijk heeft dit ertoe geleid dat de officier van Justitie de plaats en tijd zo ruim mogelijk probeert te omschrijven, men wil vermijden dat een te specifieke omschrijving zou leiden tot de vrijspraak. Het voldoende duidelijk karakter van de plaats- en tijdsaanduiding wordt bepaald door de aard van de feiten en van de overige inhoud van de

²²⁵ HR (NL) 4 juni 1928, NJ, 1928.

²²⁶ A. MINKENHOF, bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 342.

²²⁷ Het ontslag van alle rechtsvervolging betekent dat de tenlastegelegde feiten wel bewezen verklaard kunnen worden. Maar de feiten geen strafbaar feit oplevert.

²²⁸ HR (NL) 20 december 1979, ECLI:NL:RBSGR:1979: AC3617; M. BOONE ea., *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Den Haag, SDU, 2015, 1525.

²²⁹ Lees de concrete strafbepaling waaronder de feiten worden geplaatst.

²³⁰ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 101.

²³¹ Lees strafdossier naar Belgisch recht; meer hierover in DEEL IV Nabespreking en Aanbevelingen.

²³² B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolter Kluwer, 2016, 415.

²³³ J. BOKSEM, *Op den grondslag der telastlegging beschouwingen naar aanleiding van het Nederlands grondslagstelsel*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 1996, 160-161.

tenlastelegging. De context van het ten laste gelegde feit en het soort strafbaar feit bepalen dus of een exacte tijds- en plaatsbepaling nodig is.²³⁴ Indien er meerdere vergelijkbare strafbare feiten ten laste gelegd worden, zal een ruime omschrijving van plaats en tijd niet volstaan.

Indien de exacte plaats van het delict rechtstreeks van belang is voor de beoordeling van het feit dan moet zij uitdrukkelijk vermeld en gespecificeerd worden.

Vb. Indien er geen voorrang werd gegeven op een kruising dan moet die kruising worden geïdentificeerd.²³⁵

103. De letterlijke herhaling van de wettelijke delictsomschrijving aangevuld met de plaats en tijd is onvoldoende om de feiten nauwkeurig te beschrijven.²³⁶ Het gaat dus niet louter om de vermelding van de constitutieve bestanddelen van de delictsomschrijving, deze moeten verfeitelijkt worden, met andere woorden worden ingevuld door de feiten.

De feiten moeten een gebeurtenis beschrijven in niet louter juridische termen. Termen uit de delictsomschrijving die louter juridisch zijn moeten verfeitelijkt worden. Echter, vele termen uit delictsomschrijving hebben in het dagelijkse taalgebruik ook een betekenis (vb. mishandeling). Ondanks dat ze rechtstreeks verband houden met een delictsomschrijving gaan deze slechts verfeitelijkt moeten worden indien dit voor een juist begrip voor de tenlastelegging noodzakelijk is.²³⁷ De rechter kan de feiten kwalificeren, maar voorzichtigheid is geboden. Indien de kwalificatie en de feiten niet overeenstemmen, kan dit leiden tot een ondeugdelijke tenlastelegging.²³⁸

104. AARD Oorspronkelijk kende de Nederlandse wet geen verplichting om de juridische grondslag te vermelden. Echter, artikel 6.3.a EVRM verplicht wel dat er een juridische grondslag wordt opgenomen. Deze verplichting heeft een wettelijke verankering gevonden in artikel 261, lid 1 NI.Sv.²³⁹

Hoe verhoudt deze plicht, om de juridische grondslag mee te delen, zich tot de grondslagleer? Betekent dit ook dat indien de rechter een andere strafrechtelijke bepaling wil aannemen dan bepaald door de officier van Justitie in de tenlastelegging, dit niet gaat? BOKSEM stelt over de juridische kwalificatie: *De juridische kwalificatie van het feit geeft de grens aan waarbinnen die beoordeling moet plaatsvinden. De delictskeuze door de officier van justitie bindt de rechter in hoge mate.*²⁴⁰ Waar na 1995 de grondslagleer voor de feiten een lossere invulling heeft gekregen, is dat niet het geval voor de kwalificatieve onderdelen van de tenlastelegging.²⁴¹ Volgens de Hoge Raad is het toegestaan voor de feitenrechtters om misslagen²⁴² in de tenlastelegging te verbeteren, indien de verdachte hierdoor niet in zijn verdedigingsrechten wordt geschaad. Zo'n verbetering is geen wijziging.²⁴³

²³⁴ HR (NL) 13 januari 1970 ECLI:NL:HR:1970:AB4613.

²³⁵ HR (NL) 8 november 1988, *NJ*, 1989; HR (NL) 15 oktober 1974, *NJ*, 1975; HR (NL) 23 oktober 1990, *NJ*, 1991; HR (NL) 23 maart 2003, *NJ*, 2003.

²³⁶ Hof Den Bosch 28 augustus 2007; Rb. Zwolle-Lelystad 8 september 2009; HR (NL) 18 januari 2000, *NJ*, 2000.

²³⁷ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer 2011, 100.

²³⁸ Alomvattende verwoording voor als er iets mis is met de tenlastelegging

²³⁹ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 26-27.

²⁴⁰ J. BOKSEM, " Begrijpelijk ten laste leggen, Zo'n vijftig jaar later...", *NTS* 2020/57, 177.

²⁴¹ HR (NL) 3 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:4493.

²⁴² Er zal spraken zijn van een misslag indien er een fout staat vermeld waarbij het voor iedereen duidelijk is dat het ook daadwerkelijk om een fout gaat. Bijvoorbeeld, verwisseling namen van twee gemeenten.

²⁴³ HR (NL) 30 september 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD3662, *NJ* 2009/494 ; HR (NL) 6 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:308.

De rechter zal op de grondslag van tenlastelegging bepalen welke strafbepaling overeenstemt met het bewezenverklaarde feit. De rechter is hierbij niet gebonden aan het wettelijke voorschrift dat de officier van Justitie heeft vermeld. Wel zal de officier van Justitie in de tenlastelegging al sterk sturen naar een bepaalde delictsomschrijving en de rechter is wel strikt gebonden aan de bewoording van de tenlastelegging. Op die wijze is de kwalificatie mogelijkheid van de rechter dus beperkt.²⁴⁴ De Hoge Raad wil de vrijheid van de rechter om te kwalificeren behouden.²⁴⁵

Vb. De officier van Justitie legt aanranding van de eerbaarheid ten laste. Uit de feitelijke omschrijving blijkt ook dat er penetratie heeft plaatsgevonden, dan mag de rechter de feiten als verkrachting kwalificeren. Echter, indien de officier van Justitie aanranding van de eerbaarheid ten laste legt en ditmaal werd er in de feitelijke omschrijving geen penetratie omschreven, dan kan de rechter niet voor verkrachting veroordelen.²⁴⁶

Uit bovenstaand voorbeeld blijkt dus op welke wijze de officier van Justitie de kwalificatie in hoge mate kan sturen.²⁴⁷

Vb. In dit arrest werd aan de verdachte oplichting ten laste gelegd. Een constitutief bestanddeel hiervan is het oogmerk van wederrechtelijkheid. Het woord wederrechtelijk werd echter niet opgenomen in de tenlastelegging. Toch oordeelde de Hoge Raad dat de lagere rechter terecht tot de veroordeling was overgegaan. Omdat in de feitelijke omschrijving het wederrechtelijk oogmerk wel voldoende verfeitelijk was geweest.²⁴⁸

De kwalificatie moet voldoen aan de bewezenverklaring van de rechter. Indien een delictsbestanddeel in de bewezenverklaring ontbreekt, is er geen sprake van een strafbaar feit volgens de wet. De verdachte zal van alle rechtsvervolging worden ontslagen (art.352 lid 2 NI.Sv).²⁴⁹ Ongewenst zou zijn dat de verdachte in het vonnis wordt blootgesteld aan een nieuwe kwalificatie. De rechter moet dus vooruitzien en daarnaar handelen. Indien noodzakelijk zelf de procedure schorsen zodat de verdedigingsrechten kunnen worden uitgeoefend.²⁵⁰

105. In het Nederlandse rechtsstelsel kan men na de instelling van de dagvaarding de beschuldigingen in een later stadium nog wijzigen (art. 313 en 314 NI.Sv). Enkel de officier van Justitie kan een vordering tot de rechter richten. Het is de taak van de rechter om wijziging van de tenlastelegging toe te staan of niet. De ruimte voor een wijziging is groot, enkel een wijziging die niet meer hetzelfde feit inhoudt is verboden. Een wijziging kan ook worden gevorderd voor het herstel van fouten. De wijziging kan op een andere delictsomschrijving zijn toegesneden van hetzelfde feit (art.68 Sr).

²⁴⁴ L. STEVENS, B. DE WILDE, M. CUPIDO, E. FRY en S. MEIJER, *De tenlastelegging als grondslag voor de rechtelijke beslissing*, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016, 34; C. PELSER, *De naam van het feiten*, Arnhem, Gouda Quint BV, 1996, 106.

²⁴⁵ HR (NL) 22 november 1994, *NJ*, 1995.

²⁴⁶ HR (NL) 22 november 1994, *NJ*, 1995, 157.

²⁴⁷ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,79.

²⁴⁸ HR (NL) 5 maart 1991, *NJ* 1991,531

²⁴⁹ HR (NL) 18 oktober 1915, *NJ*, 1916; HR (NL) 15 april 1997, *NJ*, 1997; HR (NL) 3 oktober 2006, ECLI:NL:PHR:2006:AX5479; C. PELSER, *De naam van het feit Over de kwalificatiebeslissing in strafzaken*, Arnhem, Gouda Quint bv, 1996, 109

²⁵⁰ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,91.

Vb. opzettelijke slagen en verwondingen met de dood tot gevolg veranderen naar doodslag.²⁵¹

Na de betekening mag de officier van Justitie de dagvaarding niet meer veranderen. De enige uitzondering is het lichaam van de dagvaarding mits toestemming van de rechter.²⁵² De wijziging zal afgewezen moeten worden indien de wijziging de rechten van verdediging aantast.²⁵³

106. De rechter heeft wel de mogelijkheid om in bepaalde maten af te wijken van de tenlastelegging. Ingeval van omissies is de bevoegdheid voor de rechter verruimd om deze in te vullen ook voor de juridische kwalificatie.

Vb. Indien de officier van Justitie in de tenlastelegging niet expliciet vermeld dat het delict opzettelijk is begaan. Dan mag de rechter het opzettelijk karakter toch weerhouden als dit in de wetsbepaling voorkomt.²⁵⁴

De rechter kan steeds misslagen verbeteren in de tenlastelegging indien de verdachte hierdoor niet in zijn rechten wordt geschaad.²⁵⁵ Alsook kan de rechter algemene preciseringen doorvoeren indien hij binnen de tenlastelegging blijft. Vb. ' In Duitsland' naar ' te Berlijn' veranderen.²⁵⁶

1.3.2. Onverwijld

107. Tussen de dag waarop de dagvaarding aan de verdachte wordt betekend en de eigenlijke terechtzitting moet minsten tien dagen zitten (art.265 lid 1 NI.Sv). Indien de termijn korter zou zijn, leidt dit niet automatisch tot de nietigheid van de dagvaarding. De rechter heeft dan de plicht om de niet-verschenen verdachte opnieuw op te roepen. Bij de nieuwe oproeping moet er voldoende tijd worden gelaten zodat de verdachte zijn verdediging naar behoren kan voorbereiden. Het onderzoek wordt dan geschorst. Indien de verdachte of zijn raadsman toch op de dagvaarding verschijnt, wordt er aangenomen dat de verdachte voldoende tijd heeft gehad om zijn proces voor te bereiden. Het onderzoek kan dan gewoon verder gaan met de uitzondering dat de verdediging ook als hij verschijnt uitdrukkelijk uitstel kan vragen.²⁵⁷

1.3.3. In bijzonderheden

108. Ondanks er een wettelijke verplichting bestaat om de feiten mee te delen, staat er niets over een gedetailleerde wijze.

De verdachte heeft wel het recht om nauwkeurig te worden meegedeeld waartegen men zich moet verdedigen.²⁵⁸

²⁵¹ B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016,422.

²⁵² J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,30.

²⁵³ Ibid.136.

²⁵⁴ Hof Leeuwarden 10 april 2009, *NJFS*, 2009,124; J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,119.

²⁵⁵ HR (NL) 30 september 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD3662, *NJ* 2009/494; J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,11.

²⁵⁶ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,113.

²⁵⁷ HR (NL) 8 juni 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BM3636; J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011,112.

²⁵⁸ A. MINKENHOF'S bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, Deventer, 2017, 341.

De tenlastelegging vereist een bepaalde precisering. Het moet aangeven op welke feiten uit het dossier de beschuldiging zich richt. De tijd, plaats en feiten specificeren allemaal samen het onderwerp. De onderdelen zijn te onderscheiden, maar niet te scheiden. De onderlinge samenhang zal bepalen of het gedetailleerd genoeg is om het voorwerp van de tenlastelegging te kennen. Een bepaalde vage omschrijving kan dus gecompenseerd worden door een hoge mate van concretisering in andere onderdelen van de tenlastelegging.²⁵⁹

109. Er is een verschuiving te zien in de rechtspraak van de Hoge Raad waarvoor de tenlastelegging moet dienen. De nadruk ligt steeds meer komen op de vraag of de tenlastelegging haar functie kan volbrengen wat maakt dat de bewoording in de tenlastelegging minder van belang is geworden. Als een gebrekkig geformuleerde tenlastelegging aan een behoorlijke verdediging niet in de weg heeft gestaan omdat de verdacht begreep waarvan hij werd beschuldigd, is er geen reden daaraan consequenties te verbinden.²⁶⁰ De Hoge Raad komt meermaals tot deze conclusie indien de verdachte de onduidelijkheid pas voor het eerst in cassatie opwerpt.²⁶¹

110. Bij de beoordeling van het voldoende duidelijk en nauwkeurig karakter van de feiten is het verdedigingsbelang vaak het doorslaggevend argument om de zaak aan te houden of niet. Het in bijzonderheden karakter wordt hier ook aan gekoppeld.²⁶²

Bij pluraliteit van feiten moet de tenlastelegging duidelijk weergeven om welke feiten het specifiek gaat en of alle feiten, één feit of een deel van de feiten bedoeld worden. Ook hier zal doorslaggevend het beoordelings- en verdedigingsaspect zijn.

111. De hoofdfunctie van de tenlastelegging moet erin bestaan dat de verdachte de *aard en reden* wordt meegedeeld. Het gedetailleerd karakter moet hier niet aan worden gekoppeld. KEULEN en KNIGGE stellen: *'de details kan de verdachte ook op de hoogte raken door kennis te nemen van het onderliggende dossier.'* Maar hoe zit het dan met de plicht van het openbaar ministerie om aan de informatiefunctie te voldoen? Legt dit niet de last bij de verdachte?²⁶³ (Infra.Rn. 142 ev.) Dit standpunt wordt ook door de Hoge Raad bevestigd, een verwijzing naar het dossier kan mee in overweging worden genomen als iets voldoende concreet of gespecificeerd is.²⁶⁴

112. Hoe concreet deze termen dan feitelijk moet worden weergegeven, valt moeilijk te beantwoorden, daar veel zal afhangen van de concrete plaats- tijd en omstandigheden zelf.

Vb. het door een rood licht rijden vereist een concrete verwijzing. Indien er tenlastegelegd wordt dat je in maart 2018 ergens in Rotterdam door een rood licht bent gereden zal dit onvoldoende zijn om je te kunnen verdedigen. Hierbij zal het nodig zijn dat zowel het tijdstip, desbetreffende kruispunt en gemeente waar het gebeurde worden meegedeeld.

Het doel is dat de verdachte zich kan verweren tegen de beschuldigingen en de rechter het voorwerp kan bepalen. Indien aan die functies wordt voldaan zal de tenlastelegging adequaat zijn. De

²⁵⁹ HR (NL) 3 december 1991, *NJ*, 1992

²⁶⁰ B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 464.

²⁶¹ HR (NL) 29 september 2009 ECLI:NL:HR:2009:BI1171; HR (NL) 3 december 2013, ECLI:NL:2013:1552.

²⁶² B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 462.

²⁶³ *Ibid* 412.

²⁶⁴ HR (NL) 5 juni 2001, *NJ*, 2002,46.

gedetailleerde wijze zal dus niet uit de tenlastelleging zelf blijken, daar dit niet een doel opzich is voor de tenlastelegging. De tenlastelegging moet aangegeven op welke feiten uit het dossier de beschuldiging zich richt.²⁶⁵

Vb. In casu ging het over een transportbedrijf dat de Rijtijdenwet²⁶⁶ had overtreden. De vrachtwagens reden doorheen heel Europa. In de tenlastelegging stond 'in en/ buiten Nederland'. Dit was een te vage omschrijving volgens de Hoge Raad. Daar de vraag als het strafbaar was soms afhankelijk was in welk specifiek land de vrachtwagens reden. Dit kon niet worden afgeleid. De nietigheid was het gevolg.²⁶⁷

2. Sanctie

113. De dagvaarding moet zowel voor de rechter als voor de verdachten duidelijk zijn, indien niet dan is deze nietig. Echter, het louter beroepen van de verdachten op de onduidelijkheid is niet voldoende. De rechter gaat immers oordelen of de verdachte de inhoud redelijkerwijs heeft *kunnen* begrijpen. In de praktijk is dit wanneer de verdachte weet op welke feiten er in de dagvaarding wordt gedoeld. Indien de feiten meerdere delicten kan omvatten moet de verdachte wel kunnen zien op welke strafbepaling de officier van Justitie doelt.²⁶⁸

2.1 Tenlastelegging

114. De tenlastelegging moet alle feitelijke gegevens bevatten die de verdachte in staat stelt om te begrijpen wat hem wordt verweten. Indien niet aan het verdedigingsaspect kan worden voldaan dan kan de rechter niet anders dan de nietigheid uitspreken. Het gevolg is dan dat de dagvaarding niet langer aan de vereisten van art.261, lid 1 NI.Sv. voldoet en dus ook de hele dagvaarding nietig wordt. De tenlastelegging moet duidelijk zijn zowel voor de rechter als voor de verdachte. Dus zelfs als de verdachte stelt dat het duidelijk is, kan het toch nog worden verworpen.²⁶⁹ Hierdoor kan het ook zijn dat de nietigheid pas in het verloop van het proces wordt uitgesproken, wat eerst duidelijk was, blijkt dan toch niet duidelijk.²⁷⁰

Voorbeeld van een tenlastelegging die eerst duidelijk bleek: de eigenaar van een dierenpension werd vervolgd wegen het kwellen van 'een hond'. In het dossier werd er verwezen naar de teckel Lex. De rechter ging er dan ook vanuit dat het over desbetreffende hond ging. Echter in het dossier werd ook nog een vermelding gemaakt over een dobberman Mick. Het was hierdoor voor de verdachte niet langer duidelijk voor welke hond hij zich moest verdedigen.²⁷¹

Innerlijke tegenstrijdigheden horen ook onder deze nietigheid.

²⁶⁵ B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 416.

²⁶⁶ Deze wet gaat over de verplichte rusttijden die vrachtwagechauffeurs moeten nemen.

²⁶⁷ HR (NL) 3 december 1992, *NJ*, 1992, 251.

²⁶⁸ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 30.

²⁶⁹ HR (NL) 26 november 1957, *NJ*, 1958.

²⁷⁰ HR (NL) 6 december 1960, *NJ*, 1961.

²⁷¹ HR (NL) 14 maart 2000, *NJ*, 2000, 349

Vb. de Hoge Raad verklaarde de tenlastelegging nietig waar stond dat de verdachte zich schilderijen had toegeëigend die hij ' via een koopovereenkomst' had verkregen. Een koper is normaal de eigenaar. Het gebrek aan specificering waarom de eigendom nog niet was overgaan zorgde voor de nietigheid.²⁷²

De precisering in het Nederlands recht van de feiten is uitermate belangrijk. Indien een feit te algemeen omschreven is en er hierdoor een waaier aan handelingen kunnen onder vallen, leidt dat ook tot een ondeugdelijke tenlastelegging.²⁷³ De onduidelijkheid zal ontstaan wanneer de tenlastelegging naar twee innerlijk tegenstrijdige strafbepalingen stuurt of enige verhouding met de wet ontbreekt. Onduidelijkheid volgt ook als er enkel een verwijzing naar de delictsomschrijving staat zonder de feitelijkheden te vermelden.²⁷⁴

115. De nietigheid die de rechter moet uitspreken bij een onduidelijke tenlastelegging kan ook partiële nietigheid zijn. De partiële vrijspraak verwijst naar de mogelijkheid die de rechter heeft om bepaalde delen die niet kunnen worden bewezen mag 'uitstrepen' of aanpassen. Het zal dan niet mogelijk zijn om alle tenlastegelegde feiten te bewijzen, voor die feiten volgt dan de vrijspraak Voor de overige kan de rechter nog steeds tot de vervolging overgaan.²⁷⁵

Vb. indien aan de verdachte ten laste wordt gelegd dat hij gouden oorbellen heeft weggenomen, maar er kan niet worden bewezen dat deze goud zijn. Dan mag de rechter die specificatie wegstrepen.

Enkel de essentiële bestanddelen kan de rechten nooit aanpassen.

Vb. Aan de verdachte werd ten laste gelegd dat hij een hennepkwekerij had gehad in een pand gelegen aan de Groene Hilledijk in Rotterdam. Echter, de hennepkwekerij was op de woonplaats van de verdachte gelegen. De rechter had Groene Hilledijk geschrapt. Dit werd toegelaten door de Hoge Raad. De Hoge Raad kwam mede tot deze conclusie door het feit dat het voor de verdachte wel duidelijk was over welke feiten het ging en welke handelingen hem ten laste werden gelegd, ongeacht de 'fout' in de plaats van de feiten.²⁷⁶

116. Indien de verdachte de tenlastelegging onbegrijpelijk vindt dan is er sprake van de *obscuur libel*.

Een *obscuur libel* is er niet indien de tenlastelegging vol staat met juridisch jargon en deze daardoor voor de leek onbegrijpelijk is. Indien de verdachte het juridisch jargon niet begrijpt, kan hij geen *obscuur libel* inroepen. Bij een *obscuur libel* gaat het echt om wartaal, bijvoorbeeld indien er woorden of regels zijn weggelaten. Echter, in de gepubliceerde rechtsleer zijn hiervan niet veel voorbeelden te vinden.²⁷⁷

²⁷² HR (NL) 29 januari 1991, nr. 88578.

²⁷³ HR (NL) 19 mei 1987, NJ, 1988; HR (NL) 21 oktober 1980, NJ, 1982.

²⁷⁴ C. PELSERS, *De naam van het feit Over de kwalificatiebeslissing in strafzaken*, Arnhem, Gouda Quint bv, 1996, 107-108.

²⁷⁵ Ibid 429.

²⁷⁶ HR (NL) 10 juni 2003, NJ, 2003, 633.

²⁷⁷ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer,, 2011,30; M. BOONE ea., *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Den Haag, sdu, 2015,1524; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 417-418.

Wil de verdachte de nietigheid bekomen dan moet hij zelf de klacht inroepen. Geen klacht is geen nietigheid.²⁷⁸ Indien de tenlastelegging voor de rechter niet duidelijk is dan kan hij verduidelijking zoeken in het overige strafdossier. Dit is ook toegestaan voor de verdachte, maar het strafdossier kan alleen verheldering brengen over de inhoud. Een vage tenlastelegging kan dus niet gemedieerd worden door een duidelijk strafdossier.²⁷⁹

117. Ingeval de tenlastelegging een onvoldoende geconcretiseerde feitenomschrijving behelst, vormt dit een nietigheidsgrond. Bijvoorbeeld, indien er een wetsterm wordt opgenomen die onvoldoende feitelijke betekenis heeft.²⁸⁰

Vb. het misdrijf van verduistering (art. 321-325 Sr.). Hier gaat het over het toe-eigen van wat aan een ander toebehoort. Buiten de juridische context kan een verduistering bijvoorbeeld op een eclips wijzen. In de tenlastelegging kan er dus niet gewoon *verduistering van gelden* worden opgenomen. Er moet worden gespecificeerd dat de verdachte zich gelden heeft toegeëigend die een ander toebehoren.

2.2. Tijd- en plaatsaanduiding

118. Ontbreken van de tijd en plaats leiden tot nietigheid van de gehele dagvaarding en niet van de tenlastelegging. Echter, deze nietigheid kent geen dwingend karakter, de verdachte zal het dus zelf moeten opwerpen.

Een onnauwkeurige vermelding zal in de praktijk zelden leiden tot de nietigheid, daar deze nog door de officier van Justitie gewijzigd kan worden (Supra Rn.105).²⁸¹

2.3. Gebrek juridische kwalificatie

119. Een onjuiste tenlastelegging of een tenlastelegging die een niet-strafbaar feit bevat, kan wel als grondslag dienen voor de terechtzitting, maar zal leiden tot de vrijspraak of ontslag van alle rechtsgevolgen.²⁸²

Indien er een *obscuur libel* is opgenomen in de tenlastelegging is de dagvaarding nietig.

120. Oorspronkelijk kende de Nederlandse wet geen verplichting om ook de juridische grondslag op te nemen in de tenlastelegging. Echter, art.6.3.a EVRM bracht hier verandering in, waardoor dit nu ook een wettelijke verankering kent in art. 261, lid 1 NI.Sv..²⁸³ Er is in de wet niet geregeld wat een verzuim van deze vereiste met zich meebrengt. Hiervoor wordt vooral naar de rechtspraak van het EHRM gekeken. Doorslaggevend is het de rechtspraak die bepaalt dat art. 6 EVRM *as a whole* moet worden beoordeeld (supra. Rn.45) Het achterwegen blijven van de toepasselijke strafbepalingen is duidelijk in strijd met art.6.3.a EVRM, maar zal toch geen schending van art.6 EVRM met zich

²⁷⁸ HR (NL) 14 maart 2000, *NJ*, 2000/349.

²⁷⁹ HR (NL) 3 december 2013, *NJ*, 2014/253; A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017,343.

²⁸⁰ Ibid 415.

²⁸² M. BOONE ea., *Sdu Commentaar, Strafvordering Deel 1: WvSV*, Den Haag, Sdu, 2015,1524.

²⁸³ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 26-27.

meebrengen indien op andere wijze verzekerd wordt dat het geding als 'eerlijk' kan worden aangemerkt. Bijvoorbeeld, indien de mededelingen ter terechtzitting worden gedaan en er voldoende tijd wordt geboden om de verdediging hierop aan te passen.²⁸⁴

Hieruit is afgeleid dat bij ontbreken van de juridische kwalificatie in de dagvaarding, alsnog ter terechtzitting mag worden gedaan. De verdachte die verrast wordt door de inhoud kan aanspraak maken op schorsing van het onderzoek ter terechtzitting. Zo kan hij zijn verdere verdediging hierop aanpassen. Afwijzing van het verzoek is ontoelaatbaar, een schorsing hoeft echter niet lang te zijn. Soms wordt er door de rechter slechts een schorsing van 30 minuten toegestaan. Het is de rechter die bepaalt wat redelijk is.²⁸⁵

121. De praktijk wijst ook dat indien de wettelijke voorschriften ontbreken dit zelden de nietigheid tot gevolg heeft. Enerzijds, door bovenvermelde mogelijkheid van schorsing, anderzijds ook omdat in de tenlastelegging zelf de wettelijke terminologie al vaak wordt opgenomen. Hierdoor weet de verdachte vaak als naar welk wettelijk voorschrift de officier van Justitie verwijst.²⁸⁶

122. Een bijzonder geval is wanneer in de tenlastelegging een innerlijk tegenstrijdig is te vinden en om die reden onbegrijpelijk is geworden. Er zal dan sprake zijn van een ondeugdelijkheid: twee of meer onderdelen van de feitenomschrijving die niet met elkaar verenigbaar zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan witwasmisdrijven. Waarbij men een vermelding maakt van het Belgische eerste witwasmisdrijf maar in de tenlastelegging schrijft dat het over omzetting gaat. Echter, hier wordt geen strikte toepassing meer van gemaakt. Er wordt eerder getoetst als de verdachte, ondanks een tegenstrijdigheid in de tekst van de tenlastelegging, heeft begrepen waarover hij zich moet verdedigen. In dat geval zal de zaak toch behandeld worden.²⁸⁷

²⁸⁴ J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 27-28.

²⁸⁵ Ibid. 28.

²⁸⁶ B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 415.

²⁸⁷ HR (NL) 9 september 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF6587; HR (NL) 13 december 2005

ECLI:NL:HR:2005:AU5757; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 417.

DEEL IV. Nabespreking en Aanbevelingen

I. Conformiteit met rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

1. België

1.1. Aard en Redenen

123. De vergelijking tussen de rechtspraak van het EHRM en de invulling hiervan in het Belgisch recht, zijn best gelijkaardig. Ook in de Belgische praktijk wordt er een verwijzing gemaakt naar een feitelijk en juridisch component.²⁸⁸ Opmerkelijk is dat naar Belgisch recht er geen wettelijke verplichting bestaat om het juridisch component te vermelden. De praktijk doet dit wel. Het is niet zo dat de rechtspraak van het EHRM vereist dat hiervan een wettelijke verankering *as such* is, enkel dat het wordt meegedeeld. Echter, het gebrek aan verankering is toch een groot gemis in de Belgische rechtsorde.

124. Ook blijkt duidelijk uit de rechtspraak van het EHRM dat het niet de taak van de verdachte kan zijn om de draagwijdte van de vervolging te onderzoeken.²⁸⁹ Er wordt niet aan de vereisten van artikel 6.3.a EVRM voldaan indien het openbaar ministerie de informatie louter passief ter beschikking stelt. De informatie ter kennisgeven aan de verdachte is een plicht van het openbaar ministerie. Het feit dat de verdachte ook toegang heeft tot andere documenten ontslaat het openbaar ministerie niet van deze plicht. Ook dan zal het openbaar ministerie de verdachte onverwijld en op gedetailleerde wijze op de hoogte moeten brengen. Het EHRM stelt zelf dat die plicht geheel op het openbaar ministerie rust.²⁹⁰ In het Belgisch rechtstelsel kan de dagvaarding een verwijzing naar het strafdossier bevatten. De vraag is als de verwijzing naar deze stukken gelijkend is aan het passief ter beschikking stellen of niet. (Infra. Rn. 141 ev.)

1.2. Onverwijld

125. Een concrete interpretatie van het onverwijld karakter kan er zowel in de rechtspraak van het EHRM als in de Belgische rechtsorde niet gevonden worden. Beiden nemen ze de stellingname in dat dit element een *in concreto* beoordeling vereist, waarbij deze wordt gelinkt aan het tijdig karakter

²⁸⁸ Cass. 27 mei 1981, Arr. Cass. 1980-81, 1121, Cass. 31 October 2000, Arr. Cass. 2000 nr. 589; corr. Brugge 5 November 1984, Rw 1985-86, 2571, noot P. ARNOU; R. VERSTRAETEN, 'Het recht op informatie van de verdachte of beklagde' in *Om deze redenen Liber Amicorum*, A. VANDEPLAS, Mys & Breesch uitgevers, Gent, 1994, 469; Cass. 14 December 1976, Pas. 1977, I, 430; Cass. 18 December 1984, Arr. Cass. 1984-85, nr. 244.

²⁸⁸ Cass. 27 mei 1981, Arr. Cass. 1980-81, 1121, Cass. 31 October 2000, Arr. Cass. 2000 nr. 589; corr. Brugge 5 November 1984, Rw 1985-86, 2571, noot P. ARNOU; Cass. 17 september 1986, Arr. Cass. 1986-87, nr. 31. Cass. 28 oktober 1987, Arr. Cass. 1987-88, nr. 119; R. DECLERQ, "Feit en Kwalificatie in de strafrechtspiegeling" in L. DUPONT en B. SPRIET, *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 191.

²⁸⁹ EHRM 25 juli 2000, nr. 23969/94, *Mattoccia t. Italy* § 65.

²⁹⁰ Ibid.

van de bekendmaking. Er wordt eerder een afweging gemaakt als de beklaagde voldoende tijd heeft gekregen om zijn verdediging voor te bereiden.²⁹¹

1.3. In bijzonderheden

126. Bij de beoordeling van dit vereiste maakt het EHRM de afweging als de tenlastgelgde feiten begrijpelijk zijn voor de verdachte. Waarbij de mate van precisie afhangt van de concrete zaak. Hoe complexer de zaak, hoe meer precisie vereist zal zijn.²⁹²

127. De Belgische wettelijke bepalingen inzake de dagvaarding zorgen niet dat er aan het *in bijzonderheden* karakter wordt voldaan zoals bepaald door de EHRM rechtspraak.²⁹³ In het arrest *Brozick* bepaald het EHRM dat volgende elementen aanwezig dienen te zijn: de plaats en datum waar de vermoedelijke misdrijven zijn gepleegd, de wetsartikelen waaronder de feiten worden gepleetst, de naam van het slachtoffer en de feiten die ten laste worden gelegd.²⁹⁴ De dagvaarding vereist enkel dat de plaats, de dag en het uur van de verschijning aan de slachtoffers worden meegedeeld. Alsook dat alle passende middelen aan de slachtoffers worden meegedeeld.²⁹⁵ Dit is dus niet voldoende om het in bijzonder karakter te weerhouden.

128. In de Belgische rechtsorde is de dagvaarding als dusdanig ook niet aan inhoudelijke voorwaarden onderworpen. Het Hof van Cassatie stelt wel dat de beklaagde op zodanige wijze dient te worden geïnformeerd dat hij duidelijk het voorwerp kan bepalen van de strafvordering. Deze informatie moet ondubbelzinnig en begrijpelijk zijn.²⁹⁶ Dit ligt in lijn met het standpunt van het EHRM, aangezien ook het EHRM de afweging maakt als de tenlastegelegde feiten begrijpelijk zijn. Het feit dat de verzwarende omstandigheden, ruimte en tijd moeten worden opgenomen in de dagvaarding zorgt voor een bepaalde specificatie.

Overigens kan de rechter voor het precieze karakter rekening houden met andere omstandigheden, bijvoorbeeld inzage in het strafdossier.²⁹⁷ Het EHRM heeft immers geen rechtspraak dat bepaald dat de informatie slechts uit één document moet blijken. Het omgekeerde is zelf waar, de gedetailleerde wijze kan volgens het EHRM kan ook blijken uit andere documenten.²⁹⁸ Echter, als het strafdossier hier deel van uitmaakt kan in vraag worden gesteld (Infra, Rn. 142 ev.).

Bijkomend is het wel aangewezen dat een verwijzing naar overige stukken enkel dienend kan zijn indien hieraan ook een inzagerecht voor de verdachte is gebonden. Gebrek aan inzagerecht zou voor

²⁹¹ De link wordt voornamelijk gelegd met artikel 6.3.b. EVRM.; R. DECLERCQ p 23 en EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattocchia t. Italy*, § 60-61; EHRM 25 Maart 1999, nr.25444/94, *Péllissier and Sassi t. France*; EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*

²⁹² EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattocchia t. Italy*, EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadak t. Turkije*; EHRM 27 januari 2005, nr.73797/01, *Kyprianou t. Cyprus*.

²⁹³ Art. 145,182,184 en 211 SV.

²⁹⁴ EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië* §42.

²⁹⁵ Art. 145 en 182 SV.

²⁹⁶ Cass. 9 juni 1993, *Arr.Cass.* 1993, 572; Cass. 23 mei 2001, *Arr.Cass.* 2001, 994.; Cass. 16 oktober 2012, *Arr.Cass.* 2012, 2195.

²⁹⁷ Cass. 27 mei 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 1121, Cass. 31 October 2000, *Arr. Cass.* 2000 nr. 589; corr. Brugge 5 November 1984, *Rw* 1985-86, 2571, noot P. ARNOU; R. VERSTRAETEN, 'Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde' in *Om deze redenen Liber Amicorum*, A. VANDEPLAS, Mys & Breesch uitgevers, Gent, 1994,469; Cass.14 December 1976, *Pas.1977*, I, 430; Cass. 18 December 1984, *Arr. Cass.* 1984-85, nr. 244.

²⁹⁸ EHRM 12 februari 2013, nr. 1845/08, *Previti v. Italy*, § 208.

de verdachte de onmogelijkheid meebrengen om de tenlastelegging te begrijpen, noch het voorwerp ervan te kennen. Dit zou strijdig zijn met de rechten van verdediging.

129. Zoals reeds aangehaald (Supra Rn. 71.) lijkt de dagvaarding als dagstelling in strijd met artikel 6.3.a EVRM. Daar geen enkele informatie wordt meegedeeld over de aard en reden. Nuancering is thans geboden. Uiteindelijk zal de dagstelling maar een probleem vormen indien de verdachte niet voor de Raadkamer is verschenen en op geen enkele andere wijze kennis heeft gekregen van de aard en reden (Infra Rn.131). Voorzicht is echter ook voor de verdachte geboden. Namelijk het *Campbell en Fell* arrest van het EHRM kan hier toepassing vinden. Een passieve houding van de verdachte kan niet altijd zomaar. Ook de verdachte moet soms een actieve houding aannemen om de draagwijdte van de tenlastelegging te kennen. De verdachte wordt immers uitgenodigd om deel te nemen aan de procedure voor de Raadkamer, indien hij hier niet wenst op in te gaan is dat zijn keuze.

Naar mijns inziens kan deze discussie verholpen worden door ofwel de beschikkingsverwijzing op te nemen in de dagvaarding als dagstelling of de beschikkingsverwijzing toch te laten betekenen aan de verdachte die niet aanwezig was.

130. De feiten verwijzen naar het voorwerp van de vervolging. Hiermee wordt bedoeld de materiële handelingen waarvan de verdachte wordt beticht. Het voorwerp van de tenlastelegging zal ook de grenzen van het proces bepalen, enkel hierover zal de rechter een uitspraak kunnen vellen. Het is dus noodzakelijk dat de feiten in de tenlastelegging niet te beknopt worden meegedeeld aangezien het de omvang van de strafvordering bepaalt.²⁹⁹

1.4. Gerechtig Onderzoek

131. De toepassing van bovenstaande principes in het gerechtelijk onderzoek is geen evidentie. Dit heeft onder anderen te maken met het feit dat het gerechtelijk onderzoek nog gekenmerkt wordt door het geheime karakter. De toepassing van artikel 6.3.a EVRM wordt in het gerechtelijk onderzoek maar gemaakt indien het een weerslag heeft op het eerlijk karakter van het proces of het de rechten van verdediging ernstig en onherstelbaar zou aantasten.³⁰⁰ De vraag is wanneer dat het geval zal zijn. Daar onherstelbaarheid veronderstelt dat iets niet ongedaan gemaakt kan worden. Nochtans, een vage tenlastelegging kan altijd hersteld worden door op een later tijdstip nog informatie te verschaffen. De beoordeling hiervan dient, steeds *in concreto* te worden gemaakt. Een informatieplicht als dusdanig ontstaat dus nog niet tijdens het gerechtelijk onderzoek.

Dit tegengesteld aan wat de rechtspraak van het EHRM bepaalt. De informatieplicht ontstaat immers vanaf dat de strafvordering is ingesteld, dit is wel degelijk al bij het gerechtelijk onderzoek. De toepassing van het informatierecht wordt volgens het Hof van Cassatie bepaald door het onderscheid in de verschillende fasen gedurende de strafrechtelijke procedure. De informatieplicht wordt door het Hof van Cassatie voornamelijk in de vonnisfase geplaatst.

²⁹⁹ Cass.19 januari 2021, *RDC-TBH* 2021/8, 1036, noot VANDEBEEK, 1036;

³⁰⁰ Cass., 30 juni 1992, nr. N-19920630-11 (5388).

Er zijn wel correctiemogelijkheden in de praktijk waar de inverdenkinggestelde toch al informatie bekommt. Bijvoorbeeld, indien de politie wil overgaan tot een verhoor van iemand waaraan een misdrijf ten laste wordt gelegd dan moet aan deze kennis worden gegeven van de feiten.³⁰¹ Ook bij een bevel tot aanhouding moet de onderzoeksrechter de feiten en kwalificatie meedelen.³⁰²

132. Inzage in het strafdossier is wel reeds mogelijk gedurende het gerechtelijk onderzoek. Het zal slechts bij de verwijzing naar de Raadkamer zijn dat de verdachte automatisch inzage bekommt. Voordien kan de verdachte inzage in het strafdossier vragen, maar hier behoudt de onderzoeksrechter de mogelijkheid om dit verzoek af te wijzen.³⁰³

2. Nederland

2.1. Aard en Reden

133. In Nederland heeft de grondslagleer een stevige voet in de grond en dat heeft ook gevolgen voor de interpretatie van *de aard en reden*. De rechter is in principe gebonden door het geformuleerd delict van de officier van Justitie. De vraag stelde zich als dit enkel voor de feiten of ook voor de juridische kwalificatie gold. De rechtspraak van de Hoge Raad nam hier oorspronkelijk een zeer strikt standpunt in. Ze leek vooral weerslag te geven aan de beschrijving van de delictsbestanddelen, stonden deze niet beschreven in de tenlastelegging dan konden ze ook geen veroordeling opleveren. Zelf indien het desbetreffende wetsartikel wel vermeld stond in de tenlastelegging. Nu is dit gemilderd en volstaat het dat de delictsbestanddelen kunnen blijken uit het vernoemde wetsartikel.³⁰⁴

134. Ook enkel de vermelding van wettelijke bestanddelen voldoet niet aan de vereisten van art. 261 NI.Sv., dit ligt in lijn met de rechtspraak van het EHRM. Eveneens moet de juridische grondslag in de tenlastelegging aanwezig zijn, hieraan is de rechter niet op een strikte manier gebonden. Indien de beschrijving van de officier van Justitie ook onder een ander delictsomschrijving valt dan mag de rechter hiervoor kiezen ook al had de officier van Justitie dit delict niet zelf voor ogen. De rechter mag wel afwijkend kwalificeren, de nieuwe kwalificatie mag niet voor het eerst uit het vonnis blijken. Dit sluit aan bij de rechtspraak van het EHRM dat stelt dat de procedure moet worden uitgesteld zodat de verdachte zijn verdediging kan aanpassen aan de nieuwe kwalificatie.³⁰⁵

135. De Nederlandse rechtsleer voorziet eveneens in de mogelijkheid om naar het procesdossier te verwijzen. Het procesdossier kan enkel dienen om verduidelijking te brengen omtrent de inhoud.³⁰⁶ (Infra. Rn.142 ev.)

³⁰¹ Art. 47bis Sv.

³⁰² Art. 22 Wet voorlopige hechtenis.

³⁰³ Art. 127 Sv.

³⁰⁴ HR (NL) 27 juni 1995, NJ, 1996; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Wolters Kluwer, Deventer, 2016, 424-426.

³⁰⁵ HR (NL) 22 november 1994, NJ 1995, 157; HR (NL) 3 oktober 2006, NJ 2006, 549; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 434.

³⁰⁶ A. MINKENHOF'S bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 343; bijv. HR 3 december 2013, NJ, 2014/253.

2.2. Onverwijld

136. Het onverwijld karakter krijgt in het Nederlands rechtsstelsel niet echt een weerslag. Dit wordt beoordeeld aan de hand van de tijd die de verdachte heeft gehad om zijn verdediging voor te bereiden. Dit is conform de EHRM rechtspraak.³⁰⁷

2.3. In bijzonderheden

137. De wettelijke verankering van de informatieplicht zegt niets over de gedetailleerde wijze. Enkel wordt er bepaald dat het nauwkeurig moet gebeuren.³⁰⁸ Nauwkeurigheid, wil niet gedetailleerd zeggen. Een nauwkeurige tenlastelegging verwijst eerder naar een juiste en accurate tenlastelegging.³⁰⁹

Toch heeft het vereiste van *in bijzonderheden* een weerslag gevonden in het Nederlandse rechtsstelsel, dit door de rechtspraak van de Hoge Raad. De precisering moet namelijk blijken uit de combinatie van de tijd, plaats en feiten.

138. Het *Brozick* arrest wordt als aanknopingspunt gebruikt om het in bijzonderheden karakter te toetsen.³¹⁰ Artikel 261 NI.Sv. bepaalt dat alle elementen die in het *Brozick* arrest worden vermeld aanwezig dienen te zijn. Er is slechts één uitzondering namelijk, de naam van het slachtoffer. De naam van het slachtoffer kan een essentieel bestanddeel zijn (Infra. Rn.170). Het gebreken hiervan sluit echter niet automatisch het gedetailleerde karakter uit. Ook hier zal het afhangen van de concrete situatie. Bijvoorbeeld, indien het slachtoffer een willekeurig iemand is zal dit niet afdoen aan het in bijzonder karakter. Anders is het indien het slachtoffer bijvoorbeeld een ex-partner is.

139. Wel valt er in het Nederlands rechtsstelsel de laatste praktijk op: het is het openbaar ministerie dat de feiten en in hoge mate de kwalificatie bepaald. In de praktijk heeft de grondslagleer ertoe geleid dat de tenlastelegging vaak niet toegankelijk is voor de verdachte. De nadruk is veeleer komen liggen op de toegankelijkheid voor de rechter die in de tenlastelegging een goed werkbaar instrument zoekt waar alle bestanddelen van het betreffende delict staan in geformuleerd. Uit recente rechtspraak komt naar voren dat rechters vaker een tenlastelegging krijgen die naast de vermelding van tijd en plaats uitsluitende uit juridisch jargon bestaat. Toch oordelen rechters in dat geval dat de tenlastelegging voldoende duidelijk is daar er aanvullende informatie wordt gehaald uit het dossier. BOKSEM stelt dat dit gebeuren de informatiefunctie voor een groot stuk tenietdoet.³¹¹ Het heeft bij de officier van Justitie een doorgedreven voorzichtigheid in de hand gewerkt. De tenlastelegging wordt voorzien van talloze vangnetten en allerhande complexe formuleringen zodat de tenlastelegging nooit tot de vrijspraak kan leiden door het ontbreken van de feiten. Het gevolg is dat voor de verdachte de tenlastelegging vaak onleesbaar is geworden. Er wordt hiernaar verwezen als de paradox van de grondslagleer; *'hoe meer de officier van Justitie tracht aan de eisen van artikel*

³⁰⁷ HR(NL) 8 juni 2010, *NJ*, 2010; J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Kluwer, Deventer, 2011,12.

³⁰⁸ A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Wolters Kluwer, Deventer, 2017,342.

³⁰⁹ van Dale; <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/nauwkeurig#.YnJBFS2QIbU>

³¹⁰ EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië* §42.

³¹¹ Hoge Raad (NL) 27 juni 1995, ECLI:NL:HR:1995ZD0095 en ECLI:NL:HR:1995:ZD0096; J. BOKSEM, 'Begrijpelijk ten laste leggen Zo'n vijftienvintig jaar later', *NTS*, 2020, nr.3,177-178.

261 *Sv te voldoen, hoe moeilijker het is de tenlastelegging te begrijpen*. De officier van Justitie formuleert in zijn tenlastelegging allerlei alternatieve en subsidiaire feitelijke en rechtsgronden om te voorkomen dat bij gebrek van een bestanddeel dit zou leiden tot de vrijspraak van de verdachte.³¹² De tenlastelegging gaat in de praktijk dus steeds gedetailleerd zijn, maar misschien net omdat de officier van Justitie tracht te alomvattend te zijn, dit ten nadele van de verdachte.

140. De begrijpelijkheid en duidelijkheid van de feiten in de tenlastelegging staan voorop.³¹³ Deze vereisten brengen tot op zekere hoogte alle enkele specificaties met zich mee. Ter verduidelijking volgend voorbeeld:

vb. Verdachte werd beschuldigd van heling van pandbrieven in de maand oktober 1978. De tenlastelegging verwees naar het transport van de pandbrieven. Echter, uit het onderzoek bleek dat de verdachte zowel op 4 als 9 oktober pandbrieven had vervoerd. De tenlastelegging duidde maar op éénmalig transport. Het was voor de verdachte niet duidelijk hoe hij zich hiertegen moest verdedigen.³¹⁴ De tenlastelegging werd nietig verklaard.

141. De dagvaarding in Nederland neemt een zeer prominente plaats in maar ook hier moeten de details niet in vermeld worden en kunnen deze blijken uit andere documenten.³¹⁵ Dit is consistent met de rechtspraak van het EHRM indien dit geen passiviteit van het openbaar ministerie inhoudt. Beargumenteerbaar is dat de Nederlandse praktijk wel gelijk gesteld kan worden aan de passiviteit van het openbaar ministerie. De focus van het openbaar ministerie is verschoven naar de rechter en ligt niet langer op de verdachte. Terwijl het doel van artikel 6.3.a EVRM net is de verdachte de mogelijkheid te geven om zijn verdediging op een adequate wijze voor te bereiden. Indien de tenlastelegging enkel uit juridisch jargon bestaat dan is het moeilijk voor de verdachte om hieraan de corresponderende feiten te koppelen. Het procesdossier is ook toegankelijk voor de verdachte, maar indien er in de tenlastelegging niet wordt verduidelijkt om welke feiten het gaat dan wordt het voor de verdachte moeilijk om deze uit het procesdossier te halen. Het zou een te zware last worden voor de verdachte en de plicht voor het openbaar ministerie wordt op die wijze ondergraven. (Infra Rn. 142)

3. Het Strafdossier en Procesdossier.

142. Zowel in België als in Nederland is het mogelijk om te verwijzen naar het dossier dat het openbaar ministerie opstelt gedurende het vooronderzoek. De vraag stelt zich als een verwijzing naar die stukken in de tenlastelegging gelijkend is aan het passief ter beschikking stellen aan de verdachte of niet?

Het zal afhangen van de wijze waarop er wordt verwezen. Indien er in een algemene bewoording een verwijzing wordt gemaakt volstaat dit niet, bijvoorbeeld: *voor meer informatie zie het strafdossier/ procesdossier*. Dit is te passief en zou de verdachte belasten met zijn vordering zelf samen te stellen. De 'plicht' van het openbaar ministerie wordt dermate afgezwakt dat men niet

³¹² G.J.M. CORSTENS en M.J. BORGERS, *Het Nederlands Strafproces*, Deventer, Wolters Kluwer, 2014, 634.

³¹³ Ibid, 633.

³¹⁴ HR (NL) 15 november 1983, NJ 1984, 336.

³¹⁵ HR (NL) 5 juni 2001, NJ 2002, 46.

meer van een werkelijke plicht kan spreken. Indien, een verwijzingen meer gespecificeerd is voldoet dit wel aan de rechtspraak van het EHRM, bijvoorbeeld: *de feiten bedoelt in proces-verbaal 5 en 6*. In zulke gevallen weet de verdachte dat het enkel over die feiten zal gaan en draagt de verdachte zelf geen last om de vordering samen te stellen.

143. De verwijzingsmogelijkheid naar het strafdossier respectievelijk procesdossier kan wel een probleem vormen in het licht van de rechtspraak van het EHRM. Daar de rechtspraak van het EHRM enkel voorziet in de mogelijkheid om te verwijzen naar het bevel tot berechting en de stukken die in het dossier zijn gevoegd door het openbaar ministerie.³¹⁶ Het dossier wordt niet enkel door het openbaar ministerie samengesteld. Een proces-verbaal wordt in essentie door de politie opgesteld. Ook de verdachte en het slachtoffer hebben de mogelijkheid om bepaalde stukken bij het dossier te voegen.

3.1. Het Strafdossier

144. Het strafdossier vormt het geheel van de onderzoekshandelingen tijdens de onderzoeksfase en hun schriftelijke neerslag hiervan.³¹⁷ Het strafdossier is alles omvattend. Het moet alle documenten bevatten die nodig zijn om de feiten juridisch te omschrijven.³¹⁸

Het ontstaan van het dossier ligt voornamelijk in handen van de vervolging: de procureur des Konings vordert de handeling en de politie (of andere bevoegde instantie) zal het proces-verbaal opstellen. In eerste instantie zijn het de politiediensten en het openbaar ministerie die bepalen wat er in het dossier komt.³¹⁹ In bepaalde mate is de politieambtenaar ertoe geroepen het misdrijf te kwalificeren bij het opstellen van een proces-verbaal. Hij zou immers niet overgaan tot het opstellen ervan indien hij geen misdrijf in de feiten zou zien. Echter, hier kan geen bindende kracht aan worden gegeven, ze zijn slechts voorlopig.³²⁰

Het is de taak van de procureur des Konings en de onderzoeksrechter om ervoor te zorgen dat alle pertinente stukken- zowel à *charge* als à *décharge*- waarover de vervolgende partij beschikt, zich in het dossier bevinden.³²¹

Het EHRM stelt dat alles wat noodzakelijk is om het bewijs te leveren van de misdrijven die ten laste worden gelegd, in het dossier terug te vinden moet zijn.³²²

145. Ondanks dat vele stukken in het strafdossier van de hand van de politie zijn, komen ze wel in opdracht van de procureur des Konings, desgevallend de onderzoeksrechter. Hierdoor voldoet dit volgens mij wel aan de rechtspraak van het EHRM. Het laatste oordeel ligt namelijk bij het openbaar ministerie. Zij bepalen welke stukken in het dossier worden gevoegd. De verwijzing *an sich* naar het strafdossier is dan geen probleem. Indien de procureur des Konings naar een proces-verbaal verwijst en die kwalificatie overneemt hoeft dit nog niet noodzakelijk een schending van artikel 6.3.a EVRM

³¹⁶ EHRM 8 december 2009, nr. 45291/06, *Previti t. Italië*, § 208.

³¹⁷ A. BLOCH, *Het strafdossier, een strafdossier*, Brugge, die Keure, 2019, 2.

³¹⁸ *Ibid*, 5.

³¹⁹ A. BLOCH, *Het strafdossier, een strafdossier*, Brugge, die Keure, 2019, 7.

³²⁰ R. DECLERQ, " Feit en Kwalificatie in de strafrechtspleging" in L.DUPONT en B. SPRIET, *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 186.

³²¹ EHRM 16 februari 2000, nr. 28901/95, *Rowe en Davis t. Verenigd Koninkrijk*, §60.

³²² EHRM 19 september 2017, nr. 352/89, *Regner t. Tsjechische Republiek*, §149.

te zijn. De procureur des Konings moet nog steeds zelf de overweging hebben gemaakt als de kwalificatie door de politie passend is of niet. Dit is anders indien een kwalificatie zou ontbreken (Infra. Rn.145 ev.).

3.2. *Het Procesdossier*

146. In het Nederlands stelsel wordt er niet van strafdossier gesproken maar van procesdossier. Dit dossier omvat een weergave van de activiteiten die in het kader van het strafrechtelijk onderzoek worden ontplooid. Hierin bevinden zich ook de processen-verbaal die de opsporingsambtenaren³²³ samenstellen.³²⁴ Het procesdossier is voor alle procesdeelnemers toegankelijk.³²⁵

147. Tijdens het opsporingsonderzoek is de officier van Justitie verantwoordelijk voor de samenstelling van de processtukken (art. 149a, lid 1 NI.Sv). De officier van Justitie zal de stukken moeten selecteren die in het procesdossier thuishoren. Het is dus de officier van Justitie die bepaalt welke stukken in het procesdossier zullen terechtkomen.³²⁶ Dit is zeer gelijkend op het strafdossier naar Belgisch recht. Ook hier kan een verwijzing naar het procesdossier verenigbaar zijn met de rechtspraak van het EHRM.

4. TUSSENCONCLUSIE

148. De Belgische en Nederlandse lijnen volgen in grote mate die van de EHRM rechtspraak. De concrete invulling verschilt tussen Nederland en België. Dat er een verschil is in de interpretatie tussen de Belgische en Nederlandse informatieplicht valt binnen de appreciatiemarge die het EHRM laat bij het interpreteren van de begrippen opgenomen in het EVRM.

149. De vraag kan gesteld worden als het ontbreken van het *onverwijld* karakter in het Nederlands en Belgisch rechtstelsel een probleem is in het licht van artikel 6.3.a. EVRM. Ondanks dat er niet rechtstreeks wordt verwezen naar het onverwijld karakter is er geen schending van artikel 6.3.a EVRM. Ook bij de rechtspraak van het EHRM is het onverwijld karakter niet prominent aanwezig. De beoordeling wordt veeleer gemaakt als de verdachte voelde tijd heeft gehad vanaf het moment dat hij geïnformeerd is tot het daadwerkelijk proces.

150. Het Hof van Cassatie en Hoge Raad verwijzen beiden dat aan de verdachte de details moeten worden meegedeeld. Er wordt echter nagelaten wat die gedetailleerde wijze nu juist moet inhouden. Veel zal ook hier afhangen van de complexiteit van de zaak. Hoe complexer, hoe meer details er verwacht worden.

De Belgische wetsbepaling omtrent de dagvaarding zeggen niets over het *in bijzonderheden* karakter. De rechtspraak van het Hof van Cassatie komt hier wel gedeeltelijk aan tegemoet door te

³²³ Het gaat over personen die belast zijn met het opsporen van strafbare feiten. Zij maken deel uit van de politie.; G.J.M. CORSTENS en M.J BORGERS, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2014,108.

³²⁴ G.J.M. CORSTENS en M.J BORGERS, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2014, 237.

³²⁵ Ibid 239.

³²⁶ Ibid 249.

bepalen dat de verdachte het voorwerp uit de tenlastelegging moet kunnen begrijpen. Deze stelling vereist een *in concreto* beoordeling als hieraan voldaan is of niet.

In het Nederlands stelsel wordt het gedetailleerde karakter onder andere medebepaald door de wisselwerking van de vermelding van de feiten, plaats en datum. Ook artikel 261 NI.Sv. speelt een grote rol daar deze bepaling zorgt dat alle vereisten die in het *Brozick* arrest werden vermeld ook in de tenlastelegging moeten worden opgenomen, met uitzondering van de naam van het slachtoffer. De vraag in de Nederlandse en Belgische rechtsleer wordt niet zo zeer gesteld naar de details die moeten worden meegedeeld, veeleer de vraag naar duidelijkheid en nauwkeurigheid voor de verdachte speelt een rol. Dat vereiste van duidelijkheid vraagt in bepaalde gevallen om specificatie.

151. De dagvaarding als dagstelling in het Belgisch recht kan een probleem vormen in het licht van art. 6.3.a EVRM. Aangezien er situaties mogelijk zijn waarbij de verdachte op geen enkel ogenblik wordt geïnformeerd (Supra Rn. 178).

152. Gedurende het gerechtelijk onderzoek ontstaat er naar Belgisch recht nog geen informatieplicht voor het openbaar ministerie. Enkel wordt er in een inzagerecht voor de verdachte voorzien. Dit is niet conform de EHRM-rechtspraak, daar de strafvordering reeds is ingesteld.

153. In beide stelsels is de verwijzing naar het strafdossier of procesdossier mogelijk. Enige voorzichtigheid is hier wel geboden. Mits dat de EHRM rechtspraak zo'n verwijzing niet rechtstreeks mogelijk maakt. Het is niet de taak van de politie om aan te duiden om welke feiten het gaat of wenst te vervolgen. Het is niet omdat het EHRM in de *Prevetti* case niet verwijst naar het strafdossier dat het strafdossier per definitie is uitgesloten. Er is namelijk geen EHRM rechtspraak dat een verwijzing naar het strafdossier als dusdanig verbiedt. Toch is er voorzicht geboden. De EHRM rechtspraak is immers wel duidelijk dat deze informatieplicht een plicht is voor het openbaar ministerie en niet de politie. Daarom is het beargumenteerbaar dat een verwijzing naar het strafdossiers soms wel mogelijk moet zijn, maar begrensd. Zo mag uit het strafdossier niet het geheel van de *aard en reden* worden afgeleid maar het gedetailleerde karakter wel. Het moet nog steeds de taak blijven van het openbaar ministerie om vast te stellen om welke gedraging het gaat en welke strafbepaling hieraan gekoppeld wordt.

II. België en Nederland in rechtsvergelijkend perspectief

1. Verschillen en gelijkenissen

1.1. Algemeen

154. De wijze waarop het vooronderzoek wordt gevoerd in beide rechtsstelsels verschilt drastisch. In Nederland werd er gekozen voor één uniform onderzoekskader onder leiding van de officier van Justitie. In België valt de onderzoeksfase uiteen in het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek.³²⁷

Dit heeft gevolgen voor het tijdstip waarop de strafvordering ingesteld is. In Nederland zal dit maar zijn vanaf dat het onderzoek ter terechtzitting aanvangt.³²⁸ Naar Belgisch recht is de strafvordering reeds ingesteld op het moment dat de procureur des Konings verwijst naar de onderzoeksrechter.³²⁹ Hetzij een rechtstreekse vordering met burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter.

1.2. Aard en reden

155. In beide stelsel is de dagvaarding het instrument bij uitstek waar in principe de *aard en reden* in worden meegedeeld.³³⁰ In het Nederlands recht blijkt dit uitdrukkelijk uit artikel 261 NI.Sv.. In het Belgisch recht is dit iets wat veeleer uit de praktijk en rechtsleer is gegroeid. Bijgevolg bestaat er in Nederland meer eensgezindheid over wat er in de dagvaarding moet staan.

156. De feiten slaan op de materiële handelingen die moeten worden meegedeeld. Het gaat over die handelingen waarvan de verdachte beticht wordt ze te hebben gepleegd. In Nederland is het hier veel duidelijker welke deelelementen aanwezig dienen te zijn die mee helpen die feiten te concretiseren. Bijvoorbeeld plaats en tijd.

De *aard* verschilt ook in beide rechtsstelsels, echter dit is voornamelijk een theoretisch verschil. Er bestaat geen kwalificatieplicht naar Belgisch recht, maar dit gebeurt in de praktijk wel. Deze plicht is wel uitdrukkelijk voorzien in artikel 261 NI. Sv.

157. De grenzen van het proces worden zowel in België als in Nederland door de feiten in de tenlastelegging bepaald. Enkel over die feiten mag de rechter een uitspraak vellen. In principe geldt in beide rechtstelsel dit niet voor de kwalificatie. In België heeft de strafrechter een kwalificatieplicht.³³¹ Het Nederlands recht spreekt zich hier niet zo uitdrukkelijk over uit. Naar Nederlands recht heeft er enige tijd discussie bestaan over de mogelijkheid voor de rechter om afwijkend te kwalificeren en de verhouding daarvan tot de grondslagleer. De Hoge Raad oordeelde

³²⁷ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Maklu, Antwerpen, 2012, 740; G.J.M. CORSTENS, M.J BORGERS en T. KOOIJMANS, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Wolters Kluwer, Deventer, 2018, 382; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 292.

³²⁸ Vergelijkbaar met de Belgische vonnisfase.

³²⁹ mini-instructie buiten beschouwing gelaten.

³³⁰ In Belgisch recht zal de dagvaarding deze functie maar vervullen indien het om een rechtstreekse dagvaarding gaat.

³³¹ Cass. 19 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999, nr. 30; V. VEREECKE, 'De juridische consequenties van de kwalificatieplicht', (noot onder Cass. 3 oktober 2017), *RABG*, 2018, 52.

dat de rechter dit wel kon. Toch is voorzicht geboden met betrekking tot de grondslagleer. Indien de Nederlandse rechter een afwijkende kwalificatie wenst aan te nemen dan zullen de constitutieve bestanddelen van dat delict in de tenlastelegging beschreven moeten staan, wil de rechter tot veroordeling kunnen overgaan.³³²

Overigens bepaalt de rechtspraak in beide rechtstelsel dat er uitstel of schorsing van het proces moet worden verleend indien de rechter herkwalificeert. Dit moet de verdachte instaat stellen zijn verdediging aan de herkwalificatie aan te passen.

1.3. In bijzonderheden

158. In beide stelsel moet het in bijzonderheden karakter niet blijken uit de dagvaarding. Verwijzing naar het strafdossier/ procesdossier kan. Het in bijzonderheden karakter wordt hier vaak uit afgeleid.³³³ Echter, beide stelsel bepalen wel dat zo'n verwijzing enkel een interpreterende functie toekomt. Het mag niet worden gebruikt voor de grenzen van het proces te verruimen.³³⁴

159. In beide stelsel hangt de mate van precisering af van de specifieke context alsook de samenhang daarvan met het recht op verdediging. De mate van precisie hangt af van wat noodzakelijk is voor de rechten van verdediging te vrijwaren. In België speelt de duidelijkheid een grote rol, waar in Nederland meer nadruk op nauwkeurigheid wordt gelegd.

160. Er bestaat wel een verschilpunt omtrent de constitutieve bestanddelen van de wettelijke bepalingen. Deze moeten naar Belgisch recht niet vermeld worden in de tenlastelegging, daar de rechter niet gebonden is door de juridische kwalificatie van het openbaar ministerie.³³⁵ Dit was anders naar Nederlands recht. Hier moest de tenlastelegging oorspronkelijk ook de delictsbestanddelen vermelden. Echter, de Hoge Raad heeft deze vroegere stelling genuanceerd, daar de delictsbestanddelen nu ook kunnen blijken uit de vermelding van het wetsartikel waar ze instaan. Wel blijft het vereist dat de delictsbestanddelen een verfeitelijking kennen in de tenlastelegging.³³⁶

1.4. Onverwijld

161. Het onverwijld karakter wordt hetzelfde ingevuld, in die zin dat beide stelsels de beoordeling maken in verhouding met de tijd die de verdachte heeft gehad om zijn verdediging voor te bereiden.

³³² HR (NL) 3 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:4493; J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 26-27; L. STEVENS, B. DE WILDE, M. CUPIDO, E. FRY en S. MEIJER, *De tenlastelegging als grondslag voor de rechtelijke beslissing*, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016, 34.

³³³ Cass. 31 oktober 2000, *Arr.Cass.* 2000, nr. 589; Cass. 3 februari 1998, *Arr.Cass.* 1998, nr. 60 ; Cass. 5 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, nr. 389; Cass. 5 juni 1996, *Arr.Cass.* 1996, nr. 213 ; Cass. 16 december 2009, *Arr. Cass.* 2009, nr. 755; C. VAN DEN WYNGAERT, P. TRAEST en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2017, 1268;

³³⁴ R. DECLERCQ *Beginselen van strafrechtspleging* Mechelen, Kluwer, 2010, 960; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Maklu, Antwerpen, 2012, 916; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 416.

³³⁵ F. DEBRUYCK, *overzicht van het belgisch strafprocesrecht*, Brugge, die Keure, 2017, 215; M. BEERNAERT, H. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2017, 1287.

³³⁶ L. STEVENS, B. DE WILDE, M. CUPIDO, E. FRY en S. MEIJER, *De tenlastelegging als grondslag voor de rechtelijke beslissing*, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016, 34.

1.5. Sanctieregime

162. Ten slotte het sanctieregime, in beide stelsels volgt de nietigheid indien de tenlastelegging onduidelijk zou zijn. Nochtans, wanneer de nietigheid daadwerkelijk wordt uitgesproken verschilt. In het Nederlands stelsel heeft de verdachte de mogelijkheid om bij een onduidelijke tenlastelegging het procesdossier te raadplegen. Brengt dit geen duidelijkheid dan zal de tenlastelegging nietig zijn. Naar Belgisch recht bestaat diezelfde mogelijkheid om het strafdossier te raadplegen. Als deze raadpleging het onduidelijk karakter niet kan voorkomen, dan heeft zowel de verdachte als de rechter de bijkomende mogelijkheid om verduidelijking te vragen tijdens het proces. In de praktijk zal de nietigheid enkel volgen indien de onduidelijkheid voorkomt dat de rechter zijn saisine kan bepalen.³³⁷

2. Kan België iets leren?

163. Zoals bovenstaande aanduist zijn er toch wezenlijke verschillen tussen de Belgische en Nederlandse interpretatie van de informatieplicht. De vraag is nu als het wenselijk is om bepaalde Nederlandse verschilpunten om te zetten in het Belgisch recht.

164. Ten eerste valt de wettelijke verankering van de informatieplicht in het Nederlands stelsel sterk aan te moedigen. In de Nederlandse rechtsleer bestaat er veel minder onduidelijkheid over welke elementen allemaal in de dagvaarding moeten staan. Dit leidt tot duidelijkheid voor zowel de rechter als verdachte. Die duidelijkheid valt dan ook sterk aan te moedigen.

165. Het sanctieregime verschilt, niet zozeer wat de sanctie is maar wel wanneer deze uitgesproken zal worden. Het behoud van de Belgische werking is hier wenselijk, daar het in meerdere mogelijkheden voorziet voor de rechter en verdachte om bij onduidelijkheden verduidelijking te bekomen. (Infra. Rn. 188)

³³⁷ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in A.VANDEPLAS, (eds.,) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 475-476; K. DE SCHEPPER, " De informatieplicht m.b.t. een ten laste gelegd gebruik van duidelijk omschreven valse stukken en de rol van het onderzoeksgerecht bij een onduidelijke tenlastelegging" (noot onder Cass. 12 januari 2014), *NC*,2015,308; B. KEULEN en G. KNIGGE, *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, 416; A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017,415.

III. Artikel 6.3.a EVRM in de context van artikel 6 EVRM: schending of niet?
--

166. De overweging die hier worden gemaakt is als het samenspel tussen de verschillende deelelementen van de informatieplicht het recht op een eerlijk proces *as such* voldoende beschermt. Hierbij is het belangrijk om de wisselwerking tussen deze elementen te bekijken en niet zozeer elk element afzonderlijk. Bij het Belgische en Nederlands rechtsstelsel speelt hier eveneens ook de vraag als de sanctie voor een eventuele schending voldoende is om het eerlijk karakter te vrijwaren.

1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens

1.1. Aard en Reden

167. De invulling van de *aard en reden* staan niet in de weg van het recht op een eerlijk proces. Ze zorgen net dat het proces eerlijk zal verlopen. Het proces kan maar eerlijk zijn indien men zich op een adequate wijze heeft kunnen voorbereiden. De vermelding van een juridisch en feitelijk component dragen hieraan bij.

Twijfelachtig is het standpunt dat een gebrekkige kennisgeving nog hersteld kan worden in tweede aanleg.³³⁸ Hierdoor verliest de verdachte immers de kans op een aanleg. Dit buiten zijn schuld om, het is het openbaar ministerie dat de informatieplicht draagt. Artikel 6 EVRM spreekt niet van een dubbel aanleg dus *a fortiori* ook niet van beroepsprocedures. Wel bepaalt de rechtspraak van het EHRM dat indien er in beroepsprocedures wordt voorzien deze aan de vereisten van artikel 6 EVRM moeten voldoen.³³⁹ Artikel 6 *juncto* artikel 14 EVRM zorgt ervoor dat indien er beroepsprocedures zijn mensen hier niet zomaar van kunnen worden uitgesloten. De gebrekkige informatieplicht ontnemt dan de mogelijkheid op een dubbele aanleg voor de verdachte, hij zal slechts eenmaal de mogelijkheid hebben gehad om zich op afdoende wijze te verdedigen. Dit in vergelijking met andere verdachten die wel tijdig de informatie verkrijgen, dit is ongelijke behandeling.

1.2. Onverwijld

168. Uit de analyse van de rechtspraak blijkt dat *onverwijld* niet zozeer als spoedig moet worden geïnterpreteerd. Veeleer dat de verdachte na de kennisgeving nog voldoende tijd moet hebben om zijn verdediging voor te bereiden voordat het strafproces begint.³⁴⁰

Het doel van het onverwijld karakter bestaat erin om een eerlijk proces te garanderen en de rechten van verdediging uit te oefenen. De verdachte is niets met het informatierecht als hij deze informatie niet op een adequate wijze kan gebruiken tijdens zijn proces. Dit vereist dat deze informatie tijdig wordt verkregen ten opzichte van het proces. Het vereist niet dat het snel gebeurt ten aanzien vanaf wanneer men weet heeft dat er een strafvordering hangende is.

³³⁸ EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hungary*, §§ 49-52; EHRM 21 februari 2002, nr. 49093/99, *Sipavicius t. Litouwen*, §§ 30-33; EHRM 9 maart 2011, nr. 20792/05, *Zhupnik v. Ukraine* §§ 39-43; EHRM 20 april 2006, nr. 42780/98, *I.H. and Others t. Austria*, §§ 36-38; EHRM 7 november 2019, nr. 72916/10, *Gelenidze v. Georgia*, § 30.

³³⁹ EHRM 17 januari 1970, nr. 2689/65, *Delcourt t. België*

³⁴⁰ Council of Europe, *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights (criminal limb)*, 75.

1.3. In Bijzonderheden

169. Het EHRM stelt ook hier dat de beoordeling van deze vereiste afhankelijk is van de *in concreto* situatie. Het EHRM kijkt naar het concreet effect van de tenlastelegging. Heeft het een weerslag op de rechten van verdediging dan zal er een schending voorliggen.³⁴¹

De verdachte moet het voorwerp van de tenlastelegging op een ondubbelzinnige en duidelijke wijze kunnen bepalen. Enkel dan staat het gedetailleerde karakter vast.

170. Het *Brozick* arrest geeft enige duiding omtrent de criteria die moeten worden meegedeeld aan de verdachte: vermeende strafbare feiten, plaats en datum van de feiten, de toepasselijke wetsartikelen en de naam van het slachtoffer. Uit het *Brozick* arrest kan niet worden afgeleid als dit minimumvereisten zijn die aanwezig moeten zijn. Hetzij als mindere informatie nog steeds aan het gedetailleerd karakter voldoet.

Het is beargumenteerbaar dat het hier om minimumvereisten gaan, die in principe steeds aanwezig moeten zijn. Enkel als bovenstaande gegevens aan de verdachte worden meegedeeld kan hij zijn verdediging naar behoren voorbereiden en zal het proces eerlijk verlopen. De vermeende strafbare feiten spreken voor zich. De verdachte moet immers weten waartegen hij zich moet verdedigen. De plaats en datum van de feiten hangen hiermee samen. Indien men bijvoorbeeld van moord wordt beticht dan moet de verdachte weten wanneer en waar dit heeft plaatsgevonden. Indien dit bijvoorbeeld op 13 mei 2022 te Hasselt was, maar de verdachte op dat moment in Spanje op vakantie was is dit belangrijke informatie voor zijn verdediging. Zoals meermaals aangehaald is de juridische kwalificatie ook een essentieel element om zijn verdediging voor te bereiden (Infra. Rn.175). De naam van het slachtoffer behoort hier ook toe. Een essentieel bestanddeel van de verdediging kan immers betrekking hebben op de persoon die hem van de feiten beticht of het slachtoffer vermeent te zijn. Denk hierbij aan een ex-partner of iemand waarmee de verdachte een slechte relatie heeft. De naam van het slachtoffer kan echter ook discutabel zijn daar er situaties denkbaar zijn waar deze toch niet wordt meegedeeld, bijvoorbeeld indien de verdachte lid is van een criminele organisatie en het slachtoffer zou vrezen voor repercussie van de andere leden.

1.4. TUSSENCONCLUSIE

171. *Onverwijld* en *in bijzonderheden* zijn openen normen die worden ingevuld in het licht van het recht op verdediging. Het zal steeds afhangen van de concrete feiten. De uitkomst valt dus niet te voorspellen. Die onvoorspelbaarheid kan zowel een bepaalde zekerheid bekomen als een onzekerheid. Een onzekerheid, want wanneer weet de verdachte als aan het *onverwijld* of *in bijzonderheden* karakter is voldaan. Eveneens een bepaalde zekerheid, immers iedere situatie moet opnieuw in het licht van de concrete feiten worden beoordeeld. Een gelijkaardige zaak kan toch nog een andere uitkomst bekomen.

³⁴¹ EHRM 25 juli 2000, nr.23969/94, *Mattoccia t. Italy*, § 60; J. VELU en R. ERGEC, *Convention européenne des droits de l'homme*, Brussel, Bruylant, 2014, 593; EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadak t. Turkije*, §50; P. VAN DIJK, F. VAN HOOFF, A. VAN RIJN en L. ZWAAK (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 624.

172. Het is moeilijk om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden vanuit het standpunt van de rechtspraak van het EHRM. Hun standpunt is immers al dat artikel 6.3.a EVRM beoordeeld moet worden in het licht van artikel 6 EVRM. De vraag is als het proces *as a whole* eerlijk was.³⁴² Een schending van artikel 6.3.a EVRM kan dus nog geremedieerd worden in het verdere verloop van het proces. Er ontbreken echter richtlijnen hoe dit dan moet gebeuren. Dit zorgt voor een bepaalde rechtsonzekerheid. Je weet nooit hoe het EHRM hierover gaat oordelen. De informatieplicht is zo essentieel dat de inperking ervan alleen kan dienen indien er een legitieme reden is waarom het recht in de eerste plaats al werd ingeperkt. Het feit dat er legitieme redenen zijn voor lidstaten om het informatierecht in te perken vormt echter geen vrijgeleide voor lidstaten. De genomen maatregelen blijven onderworpen aan de toets van het EHRM. Indien er geen legitieme reden is voor de beperking van de rechten of deze maatregel niet proportioneel is, zal er alsnog een schending van artikel 6 EVRM voorliggen.

173. Dat het proces eerlijk zal verlopen vereist naar mijn mening een adequate manier van voorbereiding, dit vereist kennis en informatie. Een latere kennisgeving staat hieraan niet in de weg zolang de zaak wordt uitgesteld.

2. België

2.1. *Vonnisfase*

174. De interpretatie van artikel 6.3.a EVRM in het Belgisch rechtstelsel staat het recht op een eerlijk proces niet in de weg. Echter, er moeten hier enkele nuances worden gemaakt.

175. De vraag naar duidelijkheid voor de verdachte speelt een grote rol. Iets zal maar duidelijk zijn als men de omvang van de feiten kent. Vandaar dat het *in bijzonderheden* karakter ook wordt vermeld in artikel 6.3.a EVRM. De rechtspraak en rechtsleer bepalen dat volgende elementen in de tenlastelegging dient te staan: feiten, aard, verzwarende omstandigheden en aanduiding van de ruimte en plaats.³⁴³ Elk element draagt ook daadwerkelijk bij aan het gedetailleerd karakter. De vraag als deze steeds moeten worden vermeld of wat er dient te gebeuren indien ze niet zijn vermeld blijft onbeantwoord.

Een algemeen toetsingskader zou voor het gedetailleerd karakter naar mijns inziens niet op zijn plaats zijn. De complexiteit van de zaak bepaalt mede de gedetailleerde wijze. Indien er een algemeen toetsingskader zou zijn zou dit weleens een star werkinstrument kunnen worden dat niet aangepast is aan iedere situatie. Bijvoorbeeld, een simpele diefstal tegenover de complexere witwasmisdrijven. Het is logisch dat de tenlastelegging bij de witwasmisdrijven een uitgebreidere omvang moeten hebben dan de simpele diefstal. Vanuit het recht op een eerlijk proces is het dan ook aangewezen om de *in concreto* toets te behouden.

³⁴² P. LEANZA en O. PRIDAL, *The Right to a Fair Trial*, Alpen aan den Rijn, Wolters Kluwer, 2014, 166

³⁴³ Cass.19 januari 2021, *RDC-TBH* 2021/8, 1036, noot VANDEBEEK, 1036; Cass. 17 oktober 2012, Arr. Cass. 2012, 2207; B. DE SMET, 'Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter', *CABG*, 2004,9; F. DEBRUCK en Y. VAN LANDEGHEM, *overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, 2021, 248.

176. Overigens bestaat er geen wettelijke verplichting om de juridische kwalificatie op te nemen. Wat dient er te gebeuren indien er geen juridische kwalificatie wordt bepaald in de dagvaarding? Mits, dit voor de verdachte zou betekenen dat hij zelf aangewezen wordt op zijn inzagerecht in het dossier zou dit een schending van artikel 6 EVRM inhouden. Het is dan onmogelijk dat het proces nog eerlijk zal verlopen daar de verdachte niet de mogelijkheid heeft gehad om zich op een adequate wijze voor te bereiden. Hij zal zijn feitelijke handelingen dan wel weten maar niet weten welke juridische verdediging hieraan moet koppelen. Bijvoorbeeld, aanranding van de eerbaarheid vraagt voor een andere verdediging dan verkrachting.

Bij ontbreken van de juridische kwalificatie kan de verdachte niet uitgaan van de kwalificatie die eventueel in het proces-verbaal staat vermeld. Het is immers de politie die deze opstelt en zij hebben niet de taak om de kwalificatie te bepalen. Een oplossing zou zijn dat bij gebrek aan enige juridische kwalificatie de rechter aan de procureur des Konings vraagt om dit alsnog tijdens het proces te doen, mits uitstel indien nodig. Die mogelijkheid moet ook openstaan voor de verdachte om dit tijdens het proces te vragen. Eventueel in *limine litis*.

De situatie is anders indien de procureur des Konings in de dagvaarding of beschikking tot verwijzing verwijst naar een bepaald proces-verbaal en die kwalificatie aanneemt. De controle van de procureur des Konings is er dan geweest en er kan niet langer gesteld worden dat de politie de kwalificatie heeft bepaald, daar de procureur des Konings nog steeds de overweging heeft gemaakt als deze kwalificatie passend is of niet. Bij totaal ontbreken van een kwalificatie is die overweging afwezig. Geen kwalificatie van de feiten staat in schril contrast met de informatieplicht van het openbaar ministerie.

177. Daarnaast kunnen zich vragen worden gesteld bij het feit dat het openbaar ministerie het strafdossier samenstelt. Het is de rechter die uiteindelijk het strafdossier mee in overweging neemt bij het vellen van zijn vonnis. Is het dan een probleem dat een partij tijdens het proces dit strafdossier samenstelt? Op het eerste gezicht kan dit een spanningsveld creëren met artikel 6 EVRM. Doch, zal het recht op een eerlijk proces niet zijn geschonden. Het openbaar ministerie is immers belast om *à charge* en *à décharge* bewijzen te onderzoeken. Waarbij de partijen ook steeds de mogelijkheid behouden om inzage te vragen en kunnen vragen om bepaalde onderzoekshandelingen te stellen. De procureur des Konings kan dit verzoek afwijzen, maar hier blijft een controle bestaan in handen van de Kamer van Inbeschuldigingstelling.³⁴⁴ Zo blijft de balans behouden.³⁴⁵

178. Ten slotte de dagvaarding als dagstelling, indien de verdachte enkel van deze dagvaarding kennis heeft gekregen dan kan in principe de procedure nooit eerlijk verlopen. In strikte zin zou de verdachte dan geen enkele informatie hebben verkregen. Hij zou volledig aangewezen worden op zijn inzagerecht in het strafdossier. Nochtans, nuanceert het *Campbell* en *Fell* arrest deze stelling.³⁴⁶ Het is denkbaar dat deze wijze toch de toets van het EHRM doorstaat daar de onwetendheid van de verdachte aan zichzelf toe te schrijven valt. *Campbell* kon zich ook niet beroepen op een schending van artikel 6 EVRM omdat hij zelf had gekozen om niet te verschijnen voor de gevangenisgouverneur

³⁴⁴ Artikel 137 SV.

³⁴⁵ A. BLOCH, *Het strafdossier, een strafdossier*, Brugge, die Keure, 2019, 2.

³⁴⁶ EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. Verenigd Koninkrijk*.

en het gevangenisbestuur. Dit is een vergelijkbare situatie, de verdachte heeft immers ook zelf de keuze gemaakt om niet te verschijnen voor de Raadkamer. Echter, een meer passende oplossing lijkt me om de beschikking tot verwijzing te laten betekenen aan de verdachte. Op deze manier kan men bovenstaande discussie vermeden zonder dat daardoor een te zware last op het openbaar ministerie komt te liggen. De dagvaarding als dagstelling moet ook betekend worden aan de verdachte, de last om daar de beschikking tot verwijzing bij te voegen is dan ook maar gering.

2.2. *Gerechtigd onderzoek*

179. De informatieplicht in het gerechtelijk onderzoek geldt enkel, volgens het Hof van Cassatie, indien de miskennis ervan de rechten onherstelbaar zouden aantasten. Dit is zeer vergelijkbaar met de *procedure as a whole* redenering van het EHRM. Doch, stel ik me hier de vraag wanneer deze rechten onherstelbaar zijn aangetast? Daar onherstelbaarheid veronderstelt dat iets niet ongedaan gemaakt kan worden. Nochtans, een vage tenlastelegging kan altijd hersteld worden door op een later tijdstip nog informatie te verschaffen.

Deze stellinginname staat niet in de weg van artikel 6 EVRM. Er wordt immers altijd in een informatieplicht voorzien. Enkel het moment wanneer zou verschillen.

180. Tijdens het gerechtelijk onderzoek wordt het informatierecht naar mijns inziens voornamelijk doorgeschoven naar het inzagerecht in het strafdossier voor de verdachte. Problematisch voor het recht op een eerlijk proces hoeft dat niet te zijn. De procedure voor de Raadkamer is nog niet het daadwerkelijke proces, waarbij de verdachte ook niet de verplichting heeft om aanwezig te zijn. Er zijn andere maatregelen die tijdens het gerechtelijk onderzoek het recht op een eerlijk proces in het later stadium vrijwaren. Bijvoorbeeld, de mogelijkheid om bijkomende onderzoeksmaatregelen te vragen. Op deze manier kan de verdachte trachten het onderzoek mee in een bepaalde richting te sturen.

De onderzoeksrechter is daarnaast ook verplicht om zowel het onderzoek *à charge* als *à décharge* te voeren. Dit zorgt er mede voor dat het recht van verdediging in principe niet zal worden aangetast bij het daadwerkelijk proces ten gronde.

2.3. *Sancties*

181. Hoewel er een sanctie bestaat indien de reden niet vermeld worden, ontbreekt deze naar Belgisch recht voor de aard.

Een sanctie opleggen omdat de kwalificatie niet correct is, is moeilijk naar Belgisch strafrecht aangezien de rechter de plicht heeft om het juiste recht toe te passen, hij kan dus steeds herkwalficeren. Deze plicht van de rechter zou buitenspel worden gezet indien er een sanctie zou gekoppeld zijn aan een onjuiste kwalificatie. In het licht van de rechtspraak van het EHRM rond artikel 6.3.a EVRM wordt dit ook niet vereist. Een wijziging kan gedurende het proces nog steeds plaatsvinden.

De rechter mag echter niet in het vonnis de verdachte verrassen met een nieuwe kwalificatie. Dus hoewel er een kwalificatieplicht bestaat moet de herkwalficatie wel tijdig plaatsvinden. De herkwalficatie dient daarom nog niet noodzakelijk op het begin van het proces plaats te vinden. Om

artikel 6 EVRM te vrijwaren vind ik wel dat het proces tijdelijk geschorst of uitgesteld dient te worden. De verdachte moet de kans krijgen om zich op de herkwalificatie te verdedigen, enkel zo kan het proces eerlijk zijn. Anders heeft de verdachte niet de mogelijkheid gehad om zich naar behoren te verdedigen.

182. De vraag is natuurlijk anders hoe de sanctie moet zijn indien de kwalificatie in zijn geheel zou ontbreken. In de Belgische rechtsorde is er geen sanctie voorzien indien er geen kwalificatie zou zijn opgenomen.

De verdachte kan hierbij niet aangewezen worden op de overige documenten van het strafdossier (Supra Rn 175). In navolging van de mogelijkheden die zowel de rechter als de verdachte hebben bij overige onduidelijkheden, is het aangewezen dat ze ook hier aan de procureur des Konings kunnen vragen om alsnog te kwalificeren gedurende het proces. Met als bijkomende voorwaarde dat dit tijdig wordt gedaan en dat de zaak wordt uitgesteld zodat de verdediging hier op een passende wijze aan aangepast kan worden. Indien dit wordt nagelaten volgt echter wel de onontvankelijkheid van de strafvordering. Omdat dan de verdedigingsrechten onherstelbaar zijn geschaad. Bijvoorbeeld diefstal met geweldpleging of een afpersing zijn geheel andere misdrijven die ook een andere argumentatie vereisen.

183. De sanctie is in principe de nietigheid, maar de nietigheid wordt niet automatisch uitgesproken indien de tenlastelegging niet duidelijk blijkt te zijn. De rechter of verdachte kan vragen voor verduidelijking.³⁴⁷ Die mogelijkheid doet niet te niet aan het eerlijk karakter van het proces. Ondanks dat het proces misschien niet 'eerlijk' werd begonnen omdat de verdachte zich niet naar behoren heeft kunnen voorbereiden. Wordt door de verduidelijkingsmogelijkheid hier wel aan geredieerd, waardoor proces uiteindelijk wel eerlijk zal zijn. Mits uitstel of schorsing van het proces wordt verleend na de verduidelijking.

2.4. Aanbevelingen

184. Het eerste wat opvalt is dat de informatieplicht geen wettelijke verankering kent. Deze praktijk is tot stand gekomen door de rechtspraak van het Hof van Cassatie. Een wettelijke verankering zou duidelijkheid kunnen brengen omtrent de informatieplicht.

185. Dit is mijn voorstel hoe de wettelijk verankering van de informatieplicht er zou kunnen uitzien:

§1. De dagvaarding of beschikking tot verwijzing behelst de opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd, verder vermeld het ook de plaats en tijd wanneer de feiten werden begaan en de naam van het slachtoffer indien gekend. Alsook de juridische kwalificatie waarbij het feit strafbaar wordt gesteld wordt medegedeeld.

³⁴⁷ R. VERSTRAETEN, "Het recht op informatie van de verdachte of beklagde" in A.VANDEPLAS, (eds.) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 475-476; K. DE SCHEPPER, "De informatieplicht m.b.t. een ten laste gelegd gebruik van duidelijk omschreven valse stukken en de rol van het onderzoeksgerecht bij een onduidelijke tenlastelegging" (noot onder Cass. 12 januari 2014), *NC*, 2015, 308.

Indien de rechter een andere kwalificatie wenst aan te nemen wordt het proces uitgesteld tot een latere zitting.

§2. De feiten worden op zodanige wijze meegedeeld zodat het voorwerp van de tenlastelegging duidelijk en ondubbelzinnig is voor de verdachte.

De in paragraaf 1 vermelde gegevens moeten tijdig meegedeeld worden aan de verdachte. Het tijdig karakter wordt beoordeeld in verhouding met de tijd die de verdachte kreeg voorafgaand aan de strafrechtelijke procedure ter voorbereiding voor zijn verdediging.

§3. De tenlastelegging die niet aan de vereisten in paragraaf 2 en 3 voldoet waardoor de rechter zijn saisine niet kan bepalen is nietig.

De tenlastelegging die onduidelijk is of waar een element van paragraaf 2 of 3 ontbreekt, wordt geschorst totdat het openbaar ministerie of burgerlijke partij hieraan geredieerd heeft.

186. Dit voorstel is voornamelijk een bundeling van de arresten van het Hof van Cassatie alsook van de rechtspraak van het EHRM.

Paragraaf 1, lid 1 van het voorgesteld artikel verwijst naar de criteria van het *Brozick* arrest. Zoals reeds aangehaald vind ik dat het hier om minimumvereisten gaat die het recht op een eerlijk proces moeten garanderen (Supra Rn.170). Het moet garant staan voor het *in bijzonderheden* vereiste vermeld in artikel 6.3.a EVRM. Evenwel, de vermelding van die criteria is geen absolute garantie dat iets voldoende gespecificeerd is. Vandaar dat paragraaf 2 uitdrukkelijk vermeldt dat de feiten zodanig moeten worden meegedeeld dat het voorwerp van de tenlastelegging duidelijk en ondubbelzinnig is. Paragraaf 1 voorziet ook voor het eerst in een wettelijke verankering van het juridisch component. Om verwarring te voorkomen omtrent de kwalificatieplicht van de rechter voorziet lid 2 van paragraaf 1 nog steeds uitdrukkelijk in die mogelijkheid. Wel wordt er nu uitdrukkelijk bepaald dat het proces uitgesteld zal worden. Dit doe ik zodat de verdedigingsrechten van de verdachte worden gevrijwaard. De verdachte krijgt de tijd om zijn verdediging aan de nieuwe kwalificatie aan te passen.

In paragraaf 2 lid 2 wordt het *onverwijld* karakter behouden van artikel 6.3.a EVRM. De term *onverwijld* wordt niet opgenomen daar zowel de rechtspraak van het Hof van Cassatie als EHRM deze vereiste niet als spoedig interpreteert. Doch, veeleer in verhouding met de tijd die de verdachte kreeg voor het proces om zijn verdediging voor te bereiden.

Ten slotte voorziet paragraaf 3 in het sanctieregime indien niet aan bovenstaande vereisten werd voldaan. Het geeft de praktijk weer die vandaag de dag wordt gehanteerd bij onduidelijke tenlasteleggingen.

3. Nederland

3.1. Vonnisfase

187. De Nederlandse rechtsleer en rechtspraak hebben een zeer uitgewerkte theorie over wat wel en niet in de tenlastelegging moet staan. De vraag is nu als deze theorie voldoende is om het recht op een eerlijk proces te vrijwaren.

Op het eerste zicht zijn er geen zaken die me doen twijfelen over de invulling van artikel 6.3.a EVRM in het Nederlands recht en de verenigbaarheid daarvan met artikel 6 EVRM.

Steeds meer wordt ook hier de nadruk gelegd op de rechten van de verdediging van de verdachte. Hierbij wordt onder anderen getoetst als de tenlastelegging voldoende nauwkeurig is en de verdachte het kan begrijpen. Het doel bestaat erin een verweer te kunnen opbouwen tegen de beschuldigingen, enkel dan is de tenlastelegging adequaat.³⁴⁸

Teruggrijpen naar de verdedigingsrechten voor de verdachte is een goed begin, indien deze rechten worden vrijwaart is er al een indicatie dat het proces eerlijk zal verlopen. De interpretatie van het EHRM bestaat er namelijk ook in dat artikel 6.3.a EVRM samenhangt met artikel 6.3.b EVRM. De informatie moet op zodanige wijze worden meegedeeld dat de verdachte zijn verdediging kan voorbereiden. Dat is dezelfde redenering die het Nederlandse rechtstelsel maakt en lijkt dus conform artikel 6 EVRM te zijn.

188. Desalniettemin, de doorgedreven voorzichtigheid van de officier van Justitie in de tenlastelegging lijkt echter wel in de weg te staan aan het recht op een eerlijk proces.

De grondslagleer levert in eerste instantie geen probleem op voor artikel 6 EVRM. Persoonlijk ben ik de mening toegedaan dat de grondslagleer een bepaalde zorgvuldigheid verwacht bij het opstellen van de tenlastelegging. Hierin zullen immers de grenzen van het proces worden aangeduid.

Echter, de grondslagleer heeft bij de officier van Justitie een doorgedreven voorzichtigheid met betrekking tot de tenlastelegging in de hand gewerkt (Supra Rn.139). Dit heeft de onleesbaarheid van die tenlastelegging voor de verdachte met zich meegenomen.³⁴⁹ Indien het onbegrijpelijk is kan men zich er ook niet op verdedigen. Het proces kan niet eerlijk verlopen als men zich niet naar behoren kan verdedigen. De verdedigingsrechten worden hierdoor aangetast. Deze praktijk staat in schril contrast met bovenvermelde waar de toename in verdedigingsrechten niet aan te moedigen valt.

3.2. Sancties

189. In het Nederlands stelsel gaat de rechter veel sneller over tot de nietigheid van de tenlastelegging bij onduidelijkheden, dan het geval is in België. Ook hier bestaat er de mogelijkheid voor zowel de rechter als verdachte om verduidelijking te zoeken in het strafdossier - procesdossier in Nederland.

Wel bepaalt de rechtsleer dat het procesdossier enkel kan dienen om de inhoud te verduidelijken. Het mag niet worden gebruikt om de grenzen van de tenlastelegging te bepalen, daar dit in strijd zou zijn met de grondslagleer. Ingeval het procesdossier geen verduidelijking kan bieden volgt de nietigheid. Ook de Belgische rechtsorde kent een nietigheidssanctie maar deze wordt minder snel toegepast.³⁵⁰

Vanuit het oogpunt van artikel 6.3.a EVRM is dit niet problematisch, aangezien zowel het EVRM als de rechtspraak van het EHRM geen sanctie bepaalt indien de informatie niet helemaal duidelijk blijkt. Dit is naar mijns inziens anders bij artikel 6 EVRM. De rechtspraak van het EHRM bepaalt immers dat Lidstaten veroordeeld kunnen worden wegens verzuim aan hun positieve verplichtingen jegens

³⁴⁸ HR (NL) 4 juni 1928, *NJ*, 1928, 1274; HR (NL) 3 september 1928, *NJ*, 1928; A. MINKENHOFS bewerkt door J. REIJNTJES, *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017,342.

³⁴⁹ Hoge Raad (NL) 27 juni 1995, ECLI:NL:HR:1995ZD0095 en ECLI:NL:HR:1995:ZD0096; J. BOKSEM, 'Begrijpelijk ten laste leggen Zo'n vijftienvintig jaar later', *NTS*, 2020, nr.3,177-178.

³⁵⁰ Zowel de rechter als verdachte kunnen verduidelijking vragen aan de procureur des Konings als de burgerlijke partij.

de slachtoffers. Deze positieve verplichtingen kunnen erin bestaan om een strafrechtelijk antwoord te voorzien, waarbij de daders daadwerkelijk voor het gerecht moeten worden gebracht.³⁵¹ Er wordt niet vereist dat ze ook daadwerkelijk worden veroordeeld, enkel dat er een proces plaatsvindt. Bij die positieve verplichtingen wordt door het EHRM onder meer gekeken als er aanzienlijke inspanningen zijn geleverd om de daders toch te vervolgen. Hierbij wordt een actieve houding van de Staat verwacht.³⁵² Indien enkel naar het procesdossier kan worden gegrepen voor duidelijkheid te bekomen wordt er naar mijn mening geen aanzienlijke inspanning geleverd. Aanzienlijke inspanningen veronderstelt dat er bijna tot het uiterste wordt gegaan. Waarbij limieten en grenzen worden opgezocht. Indien er enkel naar het procesdossier wordt gegrepen, wordt er niet tot die limieten gegaan. De rechter kan meer doen om duidelijkheid te bekomen, namelijk verduidelijking vragen. Hierbij wordt het recht op een eerlijk proces niet geschonden alsook andere fundamentele rechtsbeginselen worden niet aangetast.

Bij verzuim aan de informatieplicht door het openbaar ministerie blijven de slachtoffers ook in de kou staan, daar de nietigheid zal volgen zonder dat ze de mogelijkheid hebben gehad op gerechtigheid. De verdachte mag zelf ook niet de dupe zijn van een gebrekkige kennisgeving. Echter er bestaan minder vergaande mogelijkheden dan de nietigheid om aan een gebrekkige informatieplicht te remediëren.

Vandaar dat ik voorstander ben van de Belgische toepassing waarbij de nietigheid ook het gevolg kan zijn, maar hierbij uitleg kan worden gevraagd aan zowel openbaar ministerie als burgerlijke partij. Stel dat de onduidelijkheid na al die maatregelen nog steeds niet kan worden bekomen dan is de nietigheid een logisch gevolg. Er zijn dan aanzienlijke inspanningen geleverd om duidelijkheid te brengen.

3.3. Aanbevelingen

190. Op basis van bovenstaande kritiek stel ik als aanbeveling dat het Nederlands rechtstelsel hun sanctieregime aanpast. Er zou ook in de mogelijkheid moeten worden voorzien om bij onduidelijkheden vragen hieromtrent te stellen aan de andere actoren, zijnde de officier van Justitie, rechter³⁵³, burgerlijke partij. In principe denk ik niet dat dit in strijd zou zijn met het fundamenteel grondslagbeginsel. Aangezien de mogelijkheid tot vraagstelling niet mag leiden tot verruiming van de tenlastelegging. Deze moet steeds gerespecteerd worden. Het is immers de taak van de officier van Justitie om te bepalen welke feiten men wil vervolgen. Daarbuiten mag men niet treden.

191. Mijn standpunt wordt ook ondersteund door het ontwerp-wetsvoorstel van Boek 4 Wetboek van Strafvordering. Artikel 4.2.3.1. van dit wetsvoorstel voorziet in de mogelijkheid dat de rechter³⁵⁴ vragen mag stellen over de inhoud en strekking van de tenlastelegging aan de officier van Justitie.³⁵⁵

³⁵¹ EHRM 14 september 2021, nr. 40419/19, *Volodina v Russia*, §32; EHRM 2 december 2008, nr.2872/02, *K.U. v Finland*, §49.

³⁵² Ibid.

³⁵³ Bijvoorbeeld, indien de rechter zou herkwalficeren maar nalaat mee te delen welke kwalificatie hij aanneemt. Dan kan de officier van Justitie of verdachte dit vragen aan de rechter.

³⁵⁴ Indien er meerdere rechters zetelen dan is het enkel voor de voorzitter van de rechtbank toegestaan om deze vragen te stellen.

³⁵⁵ MvT, Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering, 154; J. BOKSEM, 'Begrijpelijk ten laste leggen Zo'n vijfentwintig jaar later', *NTS*, 2020, nr.3,177-178.

Hierna zou de verdachte ook de mogelijkheid krijgen om enkele opmerkingen te plaatsen. Het artikel laat enkel toe om vragen te stellen, de rechter mag in geen geval suggereren dat de officier van Justitie zijn tenlastelegging zou moeten wijzigen. Desondanks zie ik niet in waarom je de mogelijkheid voor vragen te stellen aan de officier van Justitie niet verder kan opentrekken naar de verdachte. Dat de tenlastelegging duidelijk moet zijn komt namelijk ook aan hem ten goede. Het is zijn recht om geïnformeerd te worden en de plicht voor het openbaar ministerie. Indien deze verzuimd moet de verdachte de mogelijkheid krijgen om hier duidelijkheid over te bekomen.

4. CONCLUSIE

192. Eén van de basisgedachte rond artikel 6.3.a EVRM is dat het niet kan worden losgekoppeld van artikel 6.3.b EVRM. De vraag naar de verdedigingsmogelijkheden van de verdachte is dus van essentieel belang. Verder moet artikel 6.3.a EVRM beoordeeld worden in het licht van artikel 6 EVRM. De vraag is als het proces *as a whole* eerlijk was

Het eerlijk karakter van het proces wordt medebepaald door het positieve antwoord op de vraag als iemand zich heeft kunnen verdedigen. Voor de verdediging heeft de verdachte kennis nodig. Vandaar dat het EHRM bepaalt dat het openbaar ministerie een informatieplicht heeft. Het moet garant staan voor de effectieve kennisverkrijging door de verdachte. De informatieplicht in de drie stelsels is geen doel op zich maar een middel om het recht op verdediging en dus het eerlijk proces te waarborgen voor de verdachte.

193. In strikte zin wordt gedurende het gerechtelijk onderzoek in België nog niet aan de informatieplicht van artikel 6.3.a EVRM voldaan. Het informatierecht in deze fase wordt voornamelijk doorgeschoven naar het inzagerecht in het strafdossier. In principe geldt de informatieplicht wanneer de strafvordering is ingesteld, dit is reeds bij het gerechtelijk onderzoek. Toch hoeft dit niet noodzakelijk ook een schending van artikel 6 EVRM in te houden. Met de *procedure as a whole* redenering van het EHRM kan een latere kennisgeving bij de dagvaarding of de beschikking tot verwijzing hier nog aan tegemoetkomen. Op voorwaarde dat de kennisgeving tijdig gebeurt, zodat de verdachte zijn verdediging nog kan voorbereiden.

Artikel 6 EVRM staat niet in de weg aan een latere kennisgeving, zolang de zaak wordt uitgesteld. Uitstel of schorsing is noodzakelijk daar het instaat voor de verdedigingsrechten van de verdachte. En het zijn net die verdedigingsrechten die het recht op een eerlijk proces waarborgen.

194. De informatieplicht in de vonnisfase naar Belgisch recht is erop gericht dat de tenlastelegging voldoende duidelijk is. Ook hier speelt de vraag naar de vrijwaring van de verdedigingsrechten. Daar een adequate verdediging een eerlijk proces waarborgt is deze toets conform artikel 6 EVRM. In het licht van artikel 6 EVRM moeten er enkele nuances worden gemaakt. Dit heeft voornamelijk met de verwijzing naar het strafdossier te maken en de afwezigheid van de verplichting om een juridische kwalificatie op te nemen.

Een verwijzing naar het strafdossier kan enkel dienen voor de tenlastelegging te interpreteren of duidelijkheid te bekomen. Nooit mag het dienen voor de grenzen van de feiten of de kwalificatie te

bepalen. Indien de verdachte hiernaar moet gissen tijdens de procedure, omdat bijvoorbeeld erin te algemene bewoording naar het strafdossier is verwezen, zal het proces niet eerlijk verlopen. De verdediging zal dan niet adequaat zijn voorbereid. De grenzen van het proces zullen voor de verdachte dan gebaseerd zijn op een gok die hijzelf heeft gemaakt.

Het oneerlijke karakter van het proces zal vaststaan indien er geen aanknopingspunten in de dagvaarding of beschikking tot verwijzing staan omtrent de juridische kwalificatie. Hetzij erin te algemene bewoording een verwijzing naar het strafdossier staat.

195. De dagvaarding als dagstelling *sensu stricto* zou wel een schending van artikel 6 EVRM inhouden. De verdachte die op geen enkele andere wijze kennis heeft gekregen zou totaal onwetend op het proces verschijnen. Hij heeft wel de mogelijkheid gehad om zijn strafdossier in te kijken, maar hij heeft dan geen enkele idee over welke feiten uit het strafdossier het gaat noch wat de corresponderende juridische kwalificatie zou zijn. Echter, het Campbell and Fell- arrest van het EHRM verhelpt hieraan. (Supra. Rn. 178)

196. Het verdedigingsaspect is ook het Nederlandse uitgangspunt bij de interpretatie van artikel 6.3.a EVRM. Dit is conform met het recht op een eerlijk proces.

Hier zijn echter ook nuances geboden. Ten eerste kan er bovenstaand nuance met betrekking tot het strafdossier ook hier worden gemaakt. Er kan enkel naar het procesdossier verwezen worden voor duidelijkheid te bekomen. Een algemene verwijzing kan niet worden aanvaard. Het ontbreken van de juridische kwalificatie speelt in mindere mate een rol in het Nederlands stelsel, daar dit een wettelijke verplichting vormt. Bij gebrek, volgt de nietigheidssanctie. Hierdoor vormt dit geen gevaar voor het recht op een eerlijk proces.

De doorgedreven voorzichtigheid in de tenlastelegging van het openbaar ministerie staat wel op gespannen voet met artikel 6 EVRM. Als de verdachte de tenlastelegging niet kan begrijpen, kan hij zich ook niet verdedigen. Bijgevolg zal het proces niet eerlijk zijn.

197. Het antwoord op de centrale onderzoeksvraag verschilt naargelang het rechtstelsel. Wel wordt in ieder rechtstelsel de conformiteit met artikel 6 EVRM mede mogelijk gemaakt doordat de rechtstelsels vaak de terugkoppeling maken naar de verdedigingsrechten van de verdachte

De Belgische interpretatie van artikel 6.3.a EVRM voldoet aan de toets van artikel 6 EVRM. Voorzicht is wel geboden daar er bepaalde lacunes denkbaar zijn die het mogelijk maken dat het proces toch niet geheel eerlijk zal verlopen.

De wettelijke uitwerking van artikel 261 NI. SV. in het Nederlands rechtstelsel voldoet aan de toets van artikel 6 EVRM. Doch, waar de theorie conformiteit met artikel 6 EVRM geniet is dit niet altijd zo voor de praktijk. De dagvaardingen zijn te ingewikkelde instrumenten geworden waar de verdachte nog maar moeilijk informatie uit kan halen.

Bibliografie

WETGEVING

Europees

Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mensen en de fundamentele vrijheden.

België

Wet 17 november 1808 Wetboek van strafvordering, *BS* 27 november 1808.

Wet 13 mei 1955 houdende goedkeuring van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend op 4 November 1950, te Rome, en va, het Additioneel Protocol bij dit Verdrag, ondertekend op 20 Maart 1952, te Parijs, 19 augustus 1955.

Wet 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, *BS*, 31 oktober 1967.

Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS*, 14 augustus 1990.

Nederland

Wet 3 maart 1881 Wetboek van Strafrecht, *Stb.* 1881,35.

Wet 15 januari 1921 Wetboek van Strafvordering, *Stb.* 1921,14.

MvT, Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering, 5 december 2017.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/12/05/memorie-van-toelichting-vaststellingswet-boek-4-van-het-nieuwe-wetboek-van-strafvordering-berechting>

RECHTSPRAAK

Europees

Europees Hof voor de rechten van de mens

EHRM 17 januari 1970, nr. 2689/65, *Delcourt t. België*.

EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *Golder v. United Kingdom*.

EHRM 23 november 1976, nr. 5100/71 5101/71 5102/7 *Engel e.a. t. Nederland.*

EHRM 7 december 1976, nr. 5493/72 *Handyside t. VK.*

EHRM 12 oktober 1978, nr. 7909/77, *X en Y t. Oostenrijk.*

EHRM 9 oktober 1979, nr. 6289/73 *Airey t. Ierland.*

EHRM 27 Februari 1980, nr. 6903/75 *Deweert t. België.*

EHRM 10 februari 1984, nr. 7299/75 7496/76 *Albert en Le Compte t. België.*

EHRM 28 juni 1984, nr. 13590/88, *Campbell en Fell t. Verenigd Koninkrijk.*

EHRM 19 december 1989, nr. 10964/84, *Brozicek t. Italië.*

EHRM 19 december 1989, nr. 9783/82, *Kamansinski t. Oostenrijk.*

EHRM 9 juni 1990, nr. 24294/94, *Twalib t. Griekenland.*

EHRM 10 februari 1992, *T. t. Italië.*

EHRM 10 februari 1995, nr. 19160/91, *Gea Catalan t. Spanje.*

EHRM 25 Maart 1999, nr. 25444/94, *Pélissier and Sassi t. France.*

EHRM 16 februari 2000, nr. 28901/95, *Rowe en Davis t. Verenigd Koninkrijk.*

EHRM 25 juli 2000, nr. 23969/94, *Mattoccia t. Italië.*

EHRM 1 maart 2001, nr. 29082/95 *Dallos v Hongarije.*

EHRM 3 mei 2001, nr. 5689/08, *Giosakis t. Griekeland.*

EHRM 17 juli 2001, nr. 30078/96, *Sadak t. Turkije.*

EHRM 2 oktober 2001, nr. 49853/99 *Pichon en Sajous t. Frankrijk.*

EHRM 21 februari 2002, nr. 49093/99, *Sipavicius t. Litouwen.*

EHRM 27 januari 2005, nr. 73797/01, *Kyprianou t. Cyprus.*

EHRM 22 maart 2005, nr. 67930/01, *Bäckström and Andersson t. Zweden*.

EHRM 1 maart 2006, nr. 56581/100, *Sejodivic t. Italië*.

EHRM 20 april 2006, nr. 42780/98, *I.H. and Others t. Oostenrijk*.

EHRM 26 september 2006, nr. 735229/01, *Miroux t. Frankrijk*.

EHRM 21 december 2006, nr. 56891/00, *Borisova t. Bulgarije*.

EHRM 15 november 2007, nr. 26986/03, *Galstyan t. Armenië*.

EHRM 2 december 2008, nr. 2872/02, *K.U. v Finland*.

EHRM 7 januari 2010, nr. 20494/04, *Penev t. Bulgarije*.

EHRM 25 januari 2011, nr. 56282/09, *Block v. Hongarije*.

EHRM 9 maart 2011, nr. 20792/05, *Zhupnik v. Ukraine*.

EHRM 24 juli 2012, nr. 29476/06, *D.M.T en D.K.I. t. Bulgarije*.

EHRM 12 februari 2013, nr. 1845/08, *Previti v. Italië*.

EHRM 5 maart 2013, nr. 61005/09, *Varela Geis v Spanje*.

EHRM 30 mei 2013, nr. 36673/04, *Malofeyeva t. Rusland*.

EHRM 8 januari 2014, nr. 29861/03, *Haxhia t. Albanië*.

EHRM 19 mei 2015, nr. 5546/09, *Sampech t. Italië*.

EHRM 23 maart 2016, nr. 47152/06, *Blokhin t. Rusland*.

EHRM 13 september 2016, nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 en 40351/09, *Ibrahim en andere t. VK*.

EHRM 19 september 2017, nr. 352/89, *Regner t. Tsjechische Republiek*.

EHRM 22 februari 2018, nr. 65173/09, *Drassich t. Italië*.

EHRM 26 juli 2018, nr. 56396/12, *Pereira Cruz and others t. Portugal*.

EHRM 7 november 2019, nr. 72916/10, *Gelenidze t. Georgië*.

EHRM 14 september 2021, nr. 40419/19, *Volodina t Rusland*.

Europese Commissie voor de Rechten van de mens

ECRM 9 mei 1977, nr. 7628/73, *X t. België*.

ECRM 26 maart 1982, nr. 8269/79, *Adolf t. Oostenrijk*.

ECRM 17 december 1981, nr. 8361/78, *X t. Nederland*.

ECRM 2 juli 1982, *Zimmerman t. Oostenrijk, Déc. Et. Rapp.* 1982, nr. 30.

ECRM 21 februari 1984, nr. 8544/79, *Öztürk t. Duitsland*.

ECRM 12 februari 1985, nr. 9024/80, *Colozza t. Italië*.

ECRM 24 oktober 1996, nr. 21525/93, *Salvador Torres t. Spanje*.

ECRM 20 januari 2001, nr. 35683/97, *Vaudelle t. Frankrijk*.

België

Grondwettelijk Hof

GwH 10 juni 2009, nr. 98/2009, RW, 2009, 45.

Hof van Cassatie

Cass. 20 juli 1896, *Pas.* 1896, 250.

Cass. 13 December 1926, *Pas.*, 1927, I, 107.

Cass. 23 februari 1970, nr N-19700223-2.

Cass. 12 februari 1973, *Pas.* 1974, 609.

Cass. 12 maart 1974, *Arr.Cass.* 1973-74, 768.

Cass. 8 september 1975, *Arr.Cass.* 1975-76, 34.

- Cass. 25 juni 1976, nr. N-19760625-10.
- Cass. 12 oktober 1976, *Pas.* 1977, 182.
- Cass. 14 december 1976, *Arr.Cass.* 1976-77, 426.
- Cass. 20 december 1976.
- Cass. 18 januari 1977, *Pas.* 1977, 533.
- Cass. 2 mei 1977, nr N-19770502-6.
- Cass. 17 september 1980, *Arr.Cass.* 1980-81, 59.
- Cass. 28 oktober 1980, *Pas.* 1981,219.
- Cass. 27 mei 1981, Nr. N-19810527-14 (1609).
- Cass. 5 oktober 1982, *Arr.Cass.* 1982-83, 181.
- Cass. 18 december 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, nr. 244.
- Cass. 16 oktober 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, nr. 100.
- Cass. 29 oktober 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, nr. 135.
- Cass. 4 februari 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 354.
- Cass. 17 september 1986, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 31.
- Cass. 17 maart 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 424.
- Cass. 7 april 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, nr. 473.
- Cass. 8 september 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 9.
- Cass. 23 september 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 51.
- Cass. 28 oktober 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, nr. 119.
- Cass. 5 januari 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 561, nr. 268.

Cass. 10 februari 1988, nr. N-19880210-20 (6511).

Cass. 19 april 1988, *Arr. Cass.* 1987-88, 1034.

Cass. 7 december 1988, *Arr. Cass.* 1988-89, 417.

Cass. 4 september 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, nr. 5.

Cass. 16 oktober 1991, *Arr.Cass.* 1991-92, nr. 91.

Cass., 30 juni 1992, nr. N-19920630-11 (5388).

Cass. 9 juni 1993, *Arr.Cass.* 1993, 572.

Cass. 29 maart 1994, *Arr.Cass.* 1994, 329.

Cass. 13 februari 1996, *Arr.Cass.* 1996, 192.

Cass. 5 juni 1996, *Arr.Cass.* 1996, nr. 213.

Cass. 24 oktober 1997, *Arr.Cass* 1997, nr.427.

Cass. 3 februari 1998, *Arr.Cass.* 1998, nr. 60.

Cass. 12 mei 1998, *Arr.Cass.* 1998, 536.

Cass. 16 September 1998, *RDPC*, 1999, 106.

Cass. 13 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999, 44.

Cass. 19 januari 1999, *Arr.Cass.* 1999, nrs 29 en 30.

Cass. 29 september 1999, *Arr. Cass.* 1999, nr.494.

Cass., 1 december. 1999, A.R. P.99.0847.F.

Cass. 29 maart 2000, *Arr. Cass.* 2000, nr.211.

Cass. 31 oktober 2000, *Arr.Cass.* 2000, 1691.

Cass. 31 oktober 2000, *Arr.Cass.* 2000, nr. 589.

Cass. 14 februari 2001, *Arr. Cass.* 2001, 280, noot J. VAN DONINCK.

Cass. 20 februari, 2001, nr N-20010220-6 (P.99.0590.N).

Cass. 23 mei 2001, *Arr.Cass.* 2001, 994.

Cass. 12 november 2002, *Arr. Cass.*, nr. 597.

Cass. 4 februari 2003, *Arr. Cass.* 2003, nr.83.

Cass. 21 oktober 2003, *Arr.Cass.* 2003, nr. 515.

Cass. 16 juni 2004, nr.N-20040616-25 (P.04.0595.F).

Cass. 3 mei 2005, nr N-20050503-7 (P.05.0618.N).

Cass. 6 september 2005, *Arr. Cass.* 2005, nr.408.

Cass. 5 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, nr. 389.

Cass. 20 februari 2007, *Arr. Cass.*, 2007, nr. 104.

Cass. 17 april 2007, *Arr.Cass.* 2007, 804.

Cass. 12 september 2007, *Arr.Cass.* 2007, nr. 403.

Cass. 10 oktober 2007, P.07.1362.F.

Cass. 4 maart 2008, *Arr.Cass.* 2008, 637.

Cass. 16 december 2008, *Arr.Cass.* 2008, nr. 734.

Cass. 7 oktober 2009, *Arr.Cass.* 2009, 2246.

Cass. 16 decemeber 2009, *Arr. Cass.* 2009, nr. 755.

Cass. 12 januari 2010, *Arr. Cass.* 2010, nr.22.

Cass.24 mei 2011, AR P.11.0070.N.

Cass. 18 oktober 2011, *Arr.Cass.* 2011, 2127.

Cass. 16 oktober 2012, *Arr.Cass.* 2012, 2195.

Cass. 17 oktober 2012, *Arr. Cass.* 2012, 2207.

Cass. 17 september 2013, nr N-20130917-3 (P.12.1724.N).

Cass. 21 januari 2014 (P.12.1642.N), *NC*, 2015, noot DE SCHEPPER.

Cass. 14 juni 2017, nr N-20170614-1 (P.17.0361.F).

Cass.19 januari 2021, *RDC-TBH* 2021/8, 1036, noot VANDEBEEK.

Cass. 31 maart 2021, ECLI:BE:CASS:2021:ARR.20210331.2F.7.

Andere

Gent 28 februari 1978, *RW* 1978-79, 226, noot A. VANDEPLAS.

Corr.Hasselt 17 september 1982, *RW* 1983-94, 2338, noot A. VANDEPLAS.

Corr. Brugge 5 nov 1984, *RW*, 1985-86, noot ARNOU.

Gent 20 november 1998, *RW*, 2000-01, 774.

Nederland

Hoge Raad der Nederlanden

HR (NL) 18 oktober 1915, *NJ*, 1916.

HR (NL) 4 juni 1928, *NJ*, 1928.

HR (NL) 3 september 1928, *NJ*, 1928.

HR (NL) 26 november 1957, *NJ*, 1958.

HR (NL) 6 december 1960, *NJ*, 1961.

HR (NL) 13 januari 1970 ECLI:NL:HR:1970:AB4613.

HR (NL) 13 mei 1975, *NJ*, 1975.

HR (NL) 15 oktober 1974, *NJ*, 1975.

HR (NL)20 december 1979, ECLI:NL:RBSGR:1979: AC3617.

HR (NL) 21 oktober 1980, *NJ*, 1982.

HR (NL) 15 november 1983, *NJ* 1984, 336.

HR (NL) 19 mei 1987, *NJ*, 1988.

HR (NL) 8 november 1988, *NJ*, 1989.

HR (NL) 29 november 1988, ECLI:NL:HR:1988: AD0539.

HR (NL) 23 oktober 1990, *NJ*, 1991.

HR (NL) 29 januari 1991, nr. 88578.

HR (NL) 5 maart 1991, *NJ* 1991.

HR (NL) 3 december 1991, *NJ*, 1992.

HR (NL) 22 november 1994, *NJ*, 1995.

HR (NL) 27 juni 1995, *NJ*, 1996.

HR (NL) 15 april 1997, *NJ*, 1997.

HR (NL) 18 januari 2000, *NJ*, 2000.

HR (NL) 14 maart 2000, *NJ*, 2000.

HR (NL) 5 juni 2001, *NJ*, 2002.

HR (NL) 23 maart 2003, *NJ*, 2003.

HR (NL) 10 juni 2003, *NJ*, 2003.

HR (NL) 9 september 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF6587.

HR (NL) 13 december 2005 ECLI:NL:HR:2005:AU5757.

HR (NL) 3 oktober 2006, ECLI:NL:PHR:2006:AX5479.

HR (NL) 3 december 2013, ECLI:NL:2013:1552.

HR (NL) 30 september 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD3662, *NJ* 2009/494.

HR (NL) 29 september 2009 ECLI:NL:HR:2009:BI1171.

HR (NL) 8 juni 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BM3636.

HR (NL) 3 december 2013, *NJ*, 2014.

HR (NL) 6 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:308.

HR (NL) 3 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:4493.

HR (NL) 21 mei 2019, ECLI:NL:HR;2019:779, *NJ* 2019/2020.

Anderen

Hof Den Bosch 28 augustus 2007.

Hof Leeuwarden 10 april 2009, *NJFS*, 2009.

Rb. Zwolle-Lelystad 8 september 2009.

Rb. Noord- Holland 1 december 2015, *NJHFS*, 2016/25.

RECHTSLEER

Europees

Boeken

DEN HARTOG, A., *Artikel 6 EVRM: Grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, MAKLU, 1992, 358p.

GERARDS, J.H., HAECK, Y., DE HERT, P., TJEPKEMA, M., VAN DER VELDE, J. en WOLTJER, A. (eds.), *sdu commentaar EVRM Deel 1- Materiële bepalingen*, Den Haag, du Uitgevers, 2014, 949p.

GILLIAUX, P., *Droit(s) européen(s) à un procès équitable*, Brussel, Bruylant, 2012, 994p.

HAECK, Y., en BURBANO HERRERA, C., *Procederen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 159p.

LEANZA, P. en PRIDAL, O., *The Right to a Fair Trial*, Alpen aan den Rijn, Wolters Kluwer, 2014, 276p.

MCBRIDE, J., *Human rights and criminal procedure: The case law of the European Court of Human Rights*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2009, 396p.

SCHABAS, W., *The European Convention on Human rights*, Oxford, Oxford University press, 2015, 1440p.

SMIS, S., JANSSENS, C., MIRGAUX, S. en VAN LAETHEM, K., *Handboek Mensenrechten De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen, Intersentia, 2011, XXIV-660p.

SPRONKEN, T., *An EU-wide letter of rights: toward best practice*, Antwerpen, Intersentia, 2010, X-525p.

VAN DIJK, P., VAN HOOFF, F., VAN RIJN, A., en ZWAAK, L., (eds.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 1230p.

VELU, J. en ERGEC, R., *Convention européenne des droits de l'homme*, Brussel, Bruylant, 2014, 1252p.

Council of Europe, *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights (criminal limb)*, 126p.

Bijdragen in verzamelwerken

AALTO, P., "Right to an effective remedy and to a fair trial" in PEERS, S., HERVEY, T., KENNER, J., WARD, A. (eds.), *The EU Charter of Fundamental Rights :A commentary*, Oxford, Hart Publishing, 2014, 1865p.

SOYER, J. en DE SALVIA, M., "Article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme" in PETITITI, L., DECAUX, E., en IMBERT, P., (eds.) *La Convention européenne des droits de l'homme, commentaire article par article*, Parijs, Economica, 1995, 1230p.

Tijdschriften

EL SHEHHAT, H., 'Le droit à l'information de l'accusé en matière pénale lors de la phase préparatoire du procès: pour une application de l'article 6-3,a) CEDH par le juge pénal français', *RIDP*, 2000, 383-400.

België

Boeken

BEERNAERT, M., BOSLY, H. en VANDERMEERSCH, D., *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2017, 2067p.

BLOCH, A., *Het strafdossier, een strafdossier*, Brugge, die Keure, 2019, VII-108p.

DECLERCQ, R., *Beginnelsen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2010, XLI-1954p.

DERUYCK, F., en VAN LANDEGHEM, Y., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2021, XXIV-330p.

DERUCK, F., *Overzicht van het Belgisch strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2017, XXIV-315p

DUPONT, L. en SPRIET, B. (eds.), *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1991, 240p.

HUYSMANS, J., *Legitieme verdediging*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 958p.

KESTMONT, L., SCHOUKENS, P., HENDRICKX, K., en TERRY, E., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven, Acco, 2020, 153p.

SOTTIAUX, S., *Grondwettelijk recht*, Antwerpen, intersentia, 2021, xxiii-516p.

VAN DEN WYNGAERT, *Kennismaking met de rechten van verdediging in strafzaken*, Antwerpen, Maklu, 2003, viii-64p.

VAN DEN WYNGAERT, C. en DE SMET, B., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, xxvii-1378p.

VAN DEN WYNGAERT, C., TRAEST, P., en VANDROMME, S., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2017, Ivi-1406p.

VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372p.

VERSTRAETEN, R. en VERBRUGGEN, F., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Intersentia, 2018, XXX- 539p

Bijdragen in verzamelwerken

VERSTRAETEN, R., "Het recht op informatie van de verdachte of beklaagde" in VANDEPLAS, A., (eds.) *Om deze redenen Liber Amicorum*, Gent, Mys & Breesch uitgevers, 1994, 455-484.

DECLERQ, R., " Feit en kwalificatie in de strafrechtspleging" in DUPONT, L. en SPRIET, B. (eds.) *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1991, 179-240.

Tijdschriften

ARNOU, P., ' De omschrijving van de feiten in de dagvaarding en verwijzingsbeslissing' (noot onder Corr. Brugge 5 november 1984), *RW*, 1985-86, 2575-2581.

DECOKER, J., ' De controle door de rechter van zijn saisine bij een onduidelijke omschrijving van de ten laste gelegde feiten in de akte van aanhangigmaking' (noot onder Cass. 18 oktober 2011), *T. Strafr.*, 2012, 29-33.

DE PAUW, W., ' Het bijwoord 'minstens' in de tenlastelegging- Een lag die niet iedere lading dekt', *RAGB*, 2014, 542-545.

DE SMET, B., ' Aanvulling van een onduidelijke tenlastelegging' noot Cass. 5 april 2011, *RW*, 2011-12, 1470-1472.

DE SMET, B., ' Rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter', *CABG*, 2004, 1-67.

DE SMET, B., ' Aanvulling van een onduidelijke tenlastelegging' (noot onder Cass. 5 april 2011), *RW*, 2011-12, 1470-1472.

VAN DEN BERGE, Y., ' Niet elk gebrek aan precisering in de dagvaarding leidt tot de onontvankelijkheid van de strafvordering', *T. Strafr.*, 2011, 352.

VANDEUREN, J., ' Aantasting van de regelmatigheid van een verwijzingsbeschikking', *T. Strafr.*, 2022, nr. 2, 92-95.

VERECKE, V., ' De juridische consequenties van de kwalificatieplicht', (noot onder Cass. 3 oktober 2017), *RABG*, 2018, 50-55.

Nederland

Boeken

BOKSEM, J., *Op den grondslag der telastlegging beschouwingen naar aanleiding van het Nederlands grondslagstelsel*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 1996, 387p.

BOONE, M., FERDINANDUSSE, W., VAN STRIEN, M., KNOBBOUT, G., MUL, V., VAN DER WAL, A., DE VRUIJNE-LÜCLERS, M., *SDU commentaar strafvordering- Deel 2*, Den Haag, SDU, 2015, XXVII-1718p.

CORSTENS, G.J.M., BORGERS, M.J. en KOOIJMANS, T., *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, XIX-1090p.

KEULEN, K. en KNIGGE, G., *Strafprocesrecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2016, XX-725p.

MINKENHOF, A. bewerkt door REIJNTJES, J., *Nederlandse Strafvordering*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, XX-796p.

PELSER, C., *De naam van het feiten*, Arnhem, Gouda Quint BV, 1996, XII- 340p.

REIJNTJES, J.M., *de dagvaarding in strafzaken*, Deventer, Kluwer, 2011, 188p.

STEVENS, L., DE WILDE, B., CUPIDO, M., FRY, E. en MEIJER, S., *De tenlastelegging als grondslag voor de rechtelijke beslissing*, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, 2016, 203p.

Tijdschriften

BOKSEM, J., "Begrijpelijk ten laste leggen Zo'n vijftwintig jaar later", *NTS*, 2020, 175-182.

BIJLAGE 1: inhoud van de dagvaarding (Nederlands recht)**(uit. J.M. REIJNTJES, *de dagvaarding in strafzaken*, Kluwer, Deventer, 2011,21)**

1. De kop:
 - de identificatie van de dagvaardende autoriteit
 - identificatie van de persoon die wordt gedagvaard
 - identificatie van de rechter voor wie wordt gedagvaard
 - tijd en plaats van de terechtzitting

 2. Het lichaam: de eigenlijke aanklacht vermeldt in artikel 261:
 - opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd
 - vermelding omstreeks welke tijd het zou zijn begaan
 - vermelding waar ter plaatse het zou zijn begaan
 - vermelding van de omstandigheden waaronder het zou zijn begaan

 3. Bijkomende mededelingen;
 - deze zijn niet altijd van toepassing
 - dat een kennisgeving van verdere vervolging is voorafgegaan (art.258 lid 4)
 - de naam, het beroep en de woon-of verblijfplaats van de getuigen en deskundigen die de officier van justitie wil oproepen (art.260, lid 3)
 - deze zijn wel altijd van toepassing:
 - de verdachte het recht heeft om getuigen en deskundigen schriftelijk te doen oproepen of op de terechtzitting mee te brengen (art.260, lid 4)
 - dat de verdachte tegen de dagvaarding onder de in art.262 lid 1 vermelde omstandigheden een bezwaarschrift kan indienen (art.260, lid 4)
 - dat de verdachten, indien hij getuigen en deskundigen ter terechtzitting wil laten oproepen, de voorschriften van art. 263 lid 2 en 3 moet naleven (art.260, lid 4)
 - dat de verdachten bevoegd is om toevoegingen van een raadsman te verzoeken (art. 44 lid 2).
- De wettelijke voorschriften waarbij het ten laste gelegde feit strafbaar is gesteld
 - Dagtekening en ondertekening

